

5

SOIHTU

1975

Sosialistisen Opiskelijaliiton julkaisu · 39. vuosikerta

**Suomen
talouspolitiikka**

SOL:n 10. liittokokous

**Demokraattinen ja
sosialistinen taistelu**

Italia

SOIHTU

Perustettu v. 1931

Julkaisija

Sosialistinen Opiskelijaliitto

Toimitus

Jukka-Pekka Takala (vastaava)
Pertti Rovamo (toimitussihteeri)
Juhani Artto
Christian Blom
Jukka Heiskanen
Pertti Honkanen
Ilpo Koskikallio
Pekka Kosonen
Timo Kytäjä
Raimo Lovio
Kiti Luostarinen
Reijo Miettinen
Kari Toikka
Matti Viikari

Levikki:

Erkki Metsälampi

Toimitus ja konttori

Osoite

3. linja 7 B 37
00530 Helsinki 53
puh. 736 112
postisiirtotili 762 69-4

Irtonumero- ja tilaushinnat

Vuosikertatilaukset 1976 (6 numeroa)

— kotimaahan 34 mk

— ulkomaille 45 mk

— tuki-ilaukset 100 mk

Kirjapaino

Sanan Tie

Takojankatu 2

33540 Tampere 54

Lukijoiimme lehden sisältöä koskevat kannanotot ja toivomukset, osoitteenmuutosilmoitukset sekä lehden postitusta ja mahdollisia painoteknisiä puutteita koskevat huomautukset pyydetään lähettämään toimituksen osoitteeseen.

5 SOIHTU

1975 syys-lokakuu

Lukijalle 2

ANALYYSEJA

Juhani Ruotsalo

SOL:n 10. liittokokous — merkittävä kypsyyden osoitus ... 4

Christian Blom, Pertti Honkanen

Talouspoliittinen tilanne 10

Asko Helminen

Lenin sosialistisen ja demokraattisen taistelun keskinäissuh-
teista 30

Mikael Böök

Italian politiikan taustaa 55

KOMMENTTEJA

Jarmo Pankamaa, Pertti Rovamo

Jaakko Paavolainen ja Viisastèn Kivi 67

RAPORTETEJA

Juhani Ruotsalo

Vielä askel yhtenäisyyteen 72

Christian Blom

Mitä on Pohjoismaisen investointipankin takana? 80

KIRJOJA

Jukka Heiskanen

Wileniuksen kasvatusfilosofia 85

Pekka Kosonen

Pääomaa opiskelemaan 86

DOKUMENTTEJA

SKP:n poliittisen toimikunnan tervehdys SOL:n 10. liitto-
kokoukselle 89

SOL:n 10. liittokokouksen kannanotot

Tuki työläisten taistelulle 90

Poliittinen syrjintä torjuttava 90

POLIITTINEN KALENTERI 1. 7. — 15. 9. 1975 91

Lukijalle

Porvarilliset talousmiehet lupaavat meille sangen yksituumaisesti taloudellista jääkautta. Edessä on pitkä jono laihoja vuosia, on siirryttävä "kasvupolitiikasta" "säästöpolitiikkaan", jokaisen on tingittävä mieliteoistaan ja haaveistaan, hyviä yhteisiä hankkeita on jätettävä odottamaan aikoja parempia.

Tällaisia näkymiä porvarillinen propagandamyllly on jauhanut esiin kiihtyvällä nopeudella. Ja näkymille esitetään "taloustieteellisiä" perusteluja. Talouspolitiikka ja taloudellinen tilanne onkin ollut pitkään poliittisen keskustelun keskiössä.

Keskustelun vikana on vain ollut se, että lähes kaikki muut paitsi kommunistit näyttävät ottavan suurpääoman propagandistien maalaamat synkät kuvat keskustelun luonnolliseksi lähtökohdaksi. Huonoja aikoja voidaan tosin valitella, mutta ne nähdään ylipääsemättömiksi luonnonvoimiksi tai ainakin sitten jokaisen ja itse kunkin entisten syntien palkaksi.

Mutta mitä todella kätketty "säästöpolitiikan" taakse? Kuka säästää mistä ja ketä varten? Mitä piilee maamme ennätysmäisen velkaantumisen taustalla? Kuka on lainat ottanut ja mitä tehdäkseen? Mikä on "väli vuoden" "niukan" budjetin merkitys? Missä on se väli johon rahat uppoavat?

Christian Blomin ja Pertti Honkasen artikkelissa Talouspoliittinen tilanne osoitetaan, että työtätekevien kannettavaksi sysätyt taloudelliset ongelmat ovat johdonmukainen seuraus harvalukuisen suurkapitalistiluokan etujen mukaisesta talouspolitiikasta. Työkansan ongelmat, valtava inflaatio taikka ennätysvaivat eivät ole olleet mitään yllätyksiä suurpääomalle, vaan ne ovat elimellinen osa sen talouspoliittista strategiaa. Yhä pahempi uppoutuminen imperialismiin järjestelmän kriisiin ja työkansan elin- ehtojen tiukkeneminen ovat vain toinen puoli suurpääoman asemien vahvistumista. Tässä pyrkimyksessään suurpääoma soveltaa hyväkseen niin ulkomaankauppapolitiikkaa kuin kaikkia muitakin talouspolitiikan osatekijöitä: verotusta, suoria ja naamioituja tulonsiirtoja, jne. Erityinen merkitys valtion budjetilla on tulopolitiikan kannalta.

Blomin ja Honkasen artikkeli osoittaa tiivistetysti jälleen ker- ran sen, että maamme taloudellisten ongelmien ratkaisu työkansan etujen mukaisella tavalla voi tapahtua vain sitä tietä, jonka SKP on osoittanut. Sille tielle astuminen taas merkitsee perusteellista käännettä, jolla on kaksi perusehtoa: ensinnäkin irtautu-

minen tuhoisasta ja yhä syvenevästä sitoutumisesta imperialismiin talouteen — konkreettisesti muun muassa ja ensi kädessä EEC-vapaakauppasopimuksen irtisanomista — ja toiseksi irtautumis-ta työtätekevien kulutuskysynnän supistamisen politiikasta ja irtautumista tulopolitiikasta. Tälle tielle on astuttava työkansan joukkovoimin.

Toivomme Blomin ja Honkasen artikkelin osoittautuvan käytökelpoiseksi aineistoksi maamme talouspoliittisesta tilanteesta, sellaiseksi yhteenvedoksi, johon voi palata aina kun joutuu keskustelemaan talouspolitiikasta, selostamaan tai opiskelemaan sitä. Näin siitä muodostuisi myös ase talouspolitiikan suunnan muuttamiseksi käytävässä taistelussa.

* * *

Demokraattisen taistelun yhdistäminen sosialistiseen taisteluun on yksi leniniläisen strategian ja taktiikan tärkeimpiä ja samalla vaikeimpia kysymyksiä: sen oikea ratkaisu on voittojen avain mutta kysymyksen mutkikkuus ja tarkkuus johtaa helposti harhapoluille. Demokraattisen ja sosialistisen taistelun keskinäissuhdetta, aihetta jota on pitkään toivottu käsiteltävän Soihdun palstoilla, tarkastellaan Asko Helminen teoreettisessa tutkielmassa.

* * *

Opiskelijaliikkeen tärkeimpiä tapahtumia tänä syksynä ja samalla koko kommunistisen ja kansandemokraattisen liikkeen kannalta mitä merkittävin tapahtuma oli SOL:n 10. liittokokous lokakuun alussa. Liittokokous oli merkittävä kypsyyden osoitus, toteaa SOL:n uusi puheenjohtaja Juhani Ruotsalo tehdessään yhteenvedon liittokokouksen tärkeimmistä tuloksista. SKP:n ja SOL:n tiiviitä suhteita ilmensi muun muassa SKP:n poliittisen toimikunnan liittokokoukselle osoittama virallinen tervehdys, jonka julkaisemme dokumenttina.

Juhani Ruotsalo tarkastelee tässä numerossa myös sosialistisen ja kansandemokraattisen opiskelijaliikkeen kaikkien voimien järjestöllistä yhtenäisyyttä ja toteaa sen olevan realistinen lähiajan tavoite. Ruotsalon kirjoitus on samalla voimakas vetoamus yhtenäisyyden tiellä olevien esteiden poistamiseksi.

SOL:n 10. liittokokous - merkittävä kypsyysden osoitus

Juhani Ruotsalo-

"SOL:n 10. liittokokous, sen päätökset ja sen aikana käytetyt puheenvuorot antoivat uutta innostusta ja oppia ensimmäistä kertaa liittokokouksessa mukana olleelle", mainitsi Tiedonantaja-lehdelle eräs kokousedustajista. Mielipiteen jakanevat yksimielisesti kaikki 302 kokousedustajaa, yli 500 seuraajaa, SOL:n kaikki jäsenet ja ystävät sekä maamme koko demokraattinen ja kommunistinen liike. Kokousedustajat ja SOL:n jäsenistö saivat tunnustuksen työstään myös kokousta seuranneilta 12 veljesjärjestön valtuuskunnalta.

SOL:n järjestöperiaatteiden syvällisen demokraattisuuden mukaisesti tapahtuivat liittokokousvalmistelut huolellisesti ja laaja-pohjaisesti. Toimintaselostukseen sisällynyttä poliittista arviota käsiteltiin SOL:n järjestöissä puolen vuoden ajan SOL:n hallituksen tammikuussa julkaisemien Teesien pohjalta. Luonnos SOL:n eri järjestötasojen uusiksi säännöiksi oli vastaavassa järjestökäsittelyssä. SOL:n satoja jäseniä kokoavissa perinteisissä kesä-koulutustilaisuuksissa käsiteltiin liittokokousvalmisteluja intensiivisesti. Laaja joukkokäsittely merkitsee, että kokouksen päätökset perustuvat monipuolisen kollektiivisen kokemuksen yleistämiseen.

Liittokokouksen valmisteluissa tulevat jälleen esille SOL:n ainutlaatuiset ominaisuudet maamme opiskelijajärjestöjen joukossa: SOL:n jäsenten poikkeuksellinen aktiivisuus, laaja osallistuminen järjestön päätösten muotoiluun sekä demokraattiseen sentralismiin sisältyvä ainutlaatuisen demokraattinen järjestökäytäntö.

I

Liittokokouksen tärkeimmät asiakirjat ovat hallituksen toimintaselostus sekä liiton uudet säännöt. Lisäksi kokous hyväksyi joukon näihin perustuvia päätöksiä ja julkilausumia. Toimintaselostuksen johdosta käytiin 68 puheenvuoroa käsittänyt yleiskeskustelu, jossa käsiteltiin monipuolisesti, valmistellusti ja uusia virikkeitä löytäen opiskelijaliikkeen yleistä kehitystä sekä SOL:n toiminnan kysymyksiä.

Toimintaselostuksessa analysoidaan laajasti maamme opiskelijaliikkeen kehitysvaihetta ja tehtäviä likeisessä yhteydessä yle-

seen sisäpoliittiseen ja kansainväliseen kehitykseen. Opiskelijaliike on kiistämättä uudentyypisessä taistelutilanteessa. "Voimme ilmeisesti arvioida että kysymys on suurpääoman todellisesta suurhyökkäyksestä nyt myös koulutuspolitiikan alalla." (Toimintasuositus). Kun vuosikymmenen alussa oli valtiokoneistossa vielä laajalti puhetta demokraattisesta koulutus uudistuksesta, niin tänään tilanne huononee absoluuttisesti, olipa kysymys opiskelijoiden toimeentulosta, koulutuksen resursseista, demokraattisista vaikutusmahdollisuuksista tai edistykseisten voimien toimintaoikeuksista. Samalla kiihtyy hyökkäys itse opiskelijaliikettä vastaan. Tässä käytetään hyväksi sekä avoimesti demokratianvastaisia menetelmiä että opiskelijajärjestöjen toiminnan halvaannuttamista reformististen aineiden avulla sekä kehittämällä erityistä opiskelijabyrokratiaa.

Suurpääoman koulutuspoliittisen hyökkäyksen tavoitteena on (1) koulutuskustannusten minimoiminen osana yleistä "säästöpolitiikkaa", (2) opiskelijoiden ja sivistyneistön aatteellis-poliittisen valvonnan tehostaminen ja (3) työtätekevien sivistyksellisten oikeuksien kaventaminen. Kysymys on suurpääoman taloudellisen ja poliittisen hyökkäyksen ulottamisesta täydellä teholla koulutuspolitiikan alueelle, näiden kysymysten entistä tiiviimmästä yleispoliittisesta sidonnaisuudesta ja kasvavasta yleispoliittisesta merkityksestä.

Uuden tilanteen aiheuttamat taistelulle asettuvat kasvavat vaatimukset ja eräissä opiskelijajärjestöissä tapahtuneen oikeistolaisuuskehityksen myötä ilmenneet ristiriidat ovat antaneet keskustan ja sosialidemokraattien opiskelijajohtajille aiheen puhua "opiskelijaliikkeen kriisistä", josta luonnollisesti syytetään SOL:oa. Opiskelijaliike kehittyy kuitenkin myönteisesti. Se laajenee määrällisesti, löytää uusia toiminnan ja organisoitumisen muotoja, ja on muodostunut pysyväksi, järjestyneeksi joukkoliikkeeksi. Opiskelijoiden joukkotaistelu saavuttaa reaalisia tuloksia ja lujittaa opiskelijoiden organisaatioita. 10. liittokokous saattoikin arvioida, ettei kriisissä ole suinkaan opiskelijaliike, vaan ne voimat opiskelijajärjestöjen johdossa, jotka kieltäytyvät arvioimasta opiskelijaliikkeen nykyisiä taistelutehtäviä suurpääomanvastaisen liikkeen kehittämisen näkökulmasta ja suosittelevat enemmän tai vähemmän avoimesti antautumista suurpääoman hyökkäyksen edessä.

10. liittokokous kävi laajan keskustelun opiskelijoiden etujen puolustamisen tehtävien käytännön toteuttamisesta nykyisessä tilanteessa. Johtopäätöksenä korostui opiskelijoiden joukkotoiminnan kehittämisen välttämättömyys ja ensisijaisuus. On tehostettava opiskelijajoukkojen jokapäiväistä valppautta ja omatoimisuutta etujensa puolustamisen kaikissa kysymyksissä. Samalla on lujittamalla opiskelijajärjestöjä — erityisesti ainejärjestöjä ja oppilaskuntia — sekä opiskelijoiden tietoisuutta kehitettävä opiskelijoiden taistelun pitkäjänteisyyttä. Välttämätöntä on voimistaa sekä po-

liittista että käytännön toiminnallista yhteyttä työläisten järjestöihin ja taisteluun. Käy nimittäin entistä selvemmäksi, että kysymys koulutuksen demokratisoisesta, opiskelijoiden elinehtojen ja vaikutusmahdollisuuksien turvaamisesta on pohjimmiltaan luokkakysymys: demokraattinen opiskelijaliike löytää voimansa juuri siinä, että se muotoutuu tietoisesti työväenluokan aseeksi korkeakouluilla ja opistoissa.

10. liittokokouksen keskustelussa oli tärkeällä sijalla opiskelijaliikkeen taistelutaktiikan kehittäminen. On löydettyä kehittyneemmät perustason tunnuksat ja toimintamuodot todella joukkomittaisen ja pysyvän toiminnan kehittämiseksi opiskelijoiden elinehtojen ja koulutuksen demokratisoinnin puolesta. Opiskelijapalkka, hallinnonuudistus ja demokraattinen valvonta, tutkinnonuudistus ja opetuksen sisältö ylipäänsä kietoutuvat entistä tiiviimmin toisiinsa ja yhä suuremman merkityksen saa niihin liittyvien paikallisten taisteluiden kehittäminen.

Opiskelijaliikkeen taistelulle asetuvien vaatimusten kasvaessa kasvaa myös opiskelijaliikkeen johtamisen subjektiivisen tekijän merkitys. SOL:n vastuu ja mahdollisuudet kommunistisena opiskelijajärjestönä kasvavat. Liittokokous saattoikin todeta SOL:n aloitteellisuuden, toimintavalmiuden ja vaikutusvallan lujittuneen 9. liittokokouksen jälkeen huomattavasti Taisteluohjelman ja Järjestönormiston pohjalta. 10. liittokokous pitää edelleen välttämättömänä lujittaa 9. liittokokouksen korostamaa itsenäistä toimintaa aatteellisten, poliittisten ja järjestöllisten tehtävien kokonaisuutena.

Tämän toteuttamiseksi on välttämätöntä voimistaa SOL:n vaikutusvaltaa, joukkoyhteyksiä ja joukkovoimaa. Erittäin painokkaasti korostettiin Soihdunkantajan, Soihdun ja Tiedonantajan levikin ja käytön tehostamista. Nämä toimet luovat perustan myös demokraattisen opiskelijaliikkeen kehitykselle ja yhteyksien paranemiselle opiskelijaliikkeen eri poliittisten voimien kesken.

II

Tavaton merkitys SOL:n kehityksen kannalta on liittokokouksessa ilmenevä entistä läheisempi suhde Suomen Kommunistiseen Puolueeseen. Käyttäen hyväkseen laajan joukkojärjestön luonteen suomat erityiset mahdollisuudet SOL toimii SKP:n apulaisena ja reservinä SKP:n 17. edustajakokouksen päätösten pohjalta. Tämä vastaa täydellisesti opiskelijaliikkeen kasvavaa yleispoliittista merkitystä ja opiskelijoiden ja työväenluokan liiton lujittamisen tehtäviä.

SKP:n poliittisen toimikunnan hyväksymä tervehdys, jonka kokoukselle esitti SKP:n varapuheenjohtaja Taisto Sinisalo, ja jossa puolue antaa jälleen tukensa SOL:n toiminnalle, on osoitus SOL:n suuresta merkityksestä SKP:n työn kannalta. Liittokokouksen arvovaltainen kansainvälinen osanotto sekä päätösten, keskuste-

lun ja koko ilmapiirin syvä internationalismi korostaa merkitystä, joka proletariaaseen internationalismiin perustuvilla veljessuh-teillamme Leniniläisen Komsomolin ja muiden kommunististen ja edistyskellisten nuoris- ja opiskelijajärjestöjen kanssa on sekä SOL:n kehitykselle, Suomen nuorisoliikkeen kansainvälisen solidaarisuuden lujittumiselle että koko kansainvälisen edistyskellisen nuorisoliikkeen kehitykselle.

Leniniläisen Komsomolin edustaja totesi tervehdyksessään mm: "SOL on tänään Suomen opiskelijaliikkeen arvovaltaisin ja vaikutusvaltaisin poliittinen voima. Tämän aseman liittomme on saavuttanut johdonmukaisella taistelullaan opiskelijoiden oikeuksien ja etujen puolesta, aktiivisella panoksellaan maan edistyskellisten voimien käymään yleisdemokraattiseen taisteluun laajan monopolien vastaisen rintaman perustamiseksi selkeillä imperialisminvastaisilla asenteilla, johdonmukaisella proletariaasella internationalismilla." SOL:n voimakas kansainvälinen arvostus ja veljesjärjestöjen varaukseton tuki SOL:n politiikalle onkin suurena voimanlähteenä SOL:n ja maamme koko demokraattisen opiskelijaliikkeen toiminnalle.

III

SOL:n uudet, kaikille järjestötasolle yhtenäiset säännöt avaavat uusia mahdollisuuksia SOL:n järjestölliseen ja aatteelliseen lujittamiseen ja SOL:n poliittisen aloitteellisuuden edelleen laajentamiseen. Ensimmäistä kertaa kirjataan suomalaisen nuorisjärjestön sääntöihin demokraattisen sentralismin periaate. Toimintaselostus toteaa säännöistä: "Säännöissä kehitetään järjestödemokratiaa aktiivoimalla ja säännöllistämällä perustason toimintaa ja vastuuta. Se edellyttää entistä voimakkaammin osastojen vastuuta ja osastojen aloitteellisuutta. Perusosastojen ja piirijärjestöjen toiminnan aktivoituminen ei puolestaan merkitse korkeakoulujen oppilaitosjärjestöjen tai aluejärjestöjen johtoelinten roolin heikkenemistä, vaan edellyttää niiltä entistä täsmällisempää poliittista orientoitumista oman toimialueensa tilanteeseen ja ennen muuta suurempia tehtäviä toiminnallisen johto- ja organisaatiotyön alueella. Edelleen sääntöuudistus suuntautuu järjestökäytännömme säännöllistämiseen, järjestämiseen ja pitkäjänteistämiseen kaikilla tasoilla. Lopulta säännöt korostavat yksityisten jäsentemme oikeuksia ja velvollisuuksia, aloitteellisuutta ja vastuuta" (Toimintaselostus).

Laajaa keskustelua herätti ennen liittokokousta ja liittokokouksessa SOL:n kasvatustehtävä, jonka toteutumista tulisi jäsenen mielipiteen mukaan tehostaa kaiken toimintamme yhteydessä. Varsin paljon kiinnitetään tässä yhteydessä tulevana toimikaute-na huomiota jäsenistön korkeakoulu- ja oppilaitosopiskelun ohjaamiseen. Eteneminen tässä on edellytys SOL:n joukkoyhteyksien lujittumiselle edelleen, ideologisen taistelun tehostumiselle eri opinalojen sisällöllisissä kysymyksissä sekä todellisen kommunistisen sivistyneistön kasvamiselle.

IV

10. liittokokouksesta puuttui jälleen kolmen jäsenjärjestön edustus. Huolimatta SKP:n 17. edustajakokouksen selkeistä päätöksistä kansandemokraattisen ja sosialistisen opiskelijaliikkeen kaikkien voimien kokoamisesta ja eheyttämisestä marxismi-leninismiin pohjalla SOL:n puitteissa, jäi kysymys järjestöllisestä yhtenäisyydestä ratkaisematta liittokokoukseen mennessä. SKP:n puitteissa yhtenäisyyskysymystä käsitelty työryhmä saavutti kuitenkin tärkeitä tuloksia yhtenäisyyden edellytysten luomisessa. Aatteellis-poliittisesta toimintaperustasta päästiin yksimielisyyteen ja vaikeimmat järjestöllisetkin ongelmat kyettiin ratkaisemaan. Ainoaksi järjestöllisen yhtenäisyyden saavuttamisen esteeksi jäi se, että kaikki toverit eivät olleet valmiit sopimaan konkreettisesti rinnakkaisten toimintojen purkamisen ajankohdasta ja täsmällistä menettelytavoista. Selvää on, että kieltäytyminen tästä ilmentää päämääriä ja motiiveja, jotka eivät lähe SKP:n ja opiskelijaliikkeen eduista. Nämä esteet voidaan kuitenkin kaikkien SKP:n päämääriä tukevien voimien yhteisin ponnistuksin ja puolueen tuella voittaa.

* * *

SOL:n 10. liittokokousta voidaan pitää vakuuttavana liiton ja koko demokraattisen opiskelijaliikkeen kypsyden osoituksena. Opiskelijaliike on valmis kohtaamaan yhteiskunnallisessa taistelussa asetuttavat uudet haasteet. SOL on valmis kehittämään toimintaansa SKP:n apulaisena ja reservinä SKP:n 17. edustajakokouksen päätösten pohjalla ja lujittamaan myönteistä panostaan Suomen Kansan Demokraattisen Liiton taistelussa rauhan, demokratian ja yhteiskunnallisen edistyksen puolesta.

Sosialistisen opiskelijaliikkeen juhluvuonna voidaan panna merkille millainen valtava aatteellinen murros on tapahtunut ja tapahtumassa maamme opiskelijoiden ja nuoren sivistyneistön keskuudessa. Tuo murros, johon SOL:n toiminnalla on kasvava osuutensa merkitsee aivan uudenlaisten mahdollisuuksien avautumista maamme työväenluokalle ja SKP:lle.

SOL:n liittokokous on myös osa SKP:n ja kommunistisen nuorisoliikkeen yleistä nousua, joka pohjautuu SKP:n ylimääräisen edustajakokouksen aloittamaan kehitykseen. Lopulta liittokokous heijastaa kansainvälisen edistysellisen opiskelijaliikkeen voimistumiskehitystä, jossa kommunistisilla ja marxilaisilla järjestöillä on kaikkialla lujittuva johtava osuus.

10. liittokokous osoittaa myös marxismi-leninismiin aatteiden elinvoimaisuuden, ajankohtaisuuden ja tuoreuden. Marxismi-leninismiin perustalla kykenee Sosialistinen Opiskelijaliitto löytämään eteenpäin suuntautuvan toimintalinjan opiskelijaliikkeen nykyisissä toimintaolosuhteissa. Liittokokous osoittaa myös, että SOL on saavuttamassa entistä suuremman kyvyn soveltaa marxismi-lenini-

nismii luovasti, aloitteellisesti ja rohkeasti opiskelijaliikkeen joukkotaistelun käytäntöön. Nojautumalla marxismi-leninismiin ja soveltaen tätä aatteellista asetta ennakkoluulottomasti, alistaen uudet ilmiöt ja ongelmat huolellisen ja avoimen analyysin alaisiksi, avautuvat vieläkin mittavampien saavutusten näkymät. Itsekriittinen ja eteenpäinsuuntautuva, marxismi-leninismiin nojautuva ja kiinteässä yhteydessä opiskelijajoukkojen elämään kehittyvä työtyyli, joka oli luonteenomainen 10. liittokokoukselle, lupaa SOL:n kehityksen edelleen jatkuvan.

SOL:n 10. liittokokouksen tulokset sekä ensimmäiset kokemukset päätösten toteuttamisesta ovat niiden velvoitteiden tasolla, jotka sisältävät liittokokouksen vaatimaan tunnukseen "Eteenpäin SKP:n johdolla Otto Wille Kuusisen viitoittamaa tietä!" SOL:n suurena tehtävänä, jonka toteutumiseen 10. liittokokous antaa luottamusta ja varmuutta, onkin taistella sen puolesta, että tätä tietä kulkevat yhä laajemmat opiskelijajoukot ja vielä kerran kaikki maamme nuoret.

Soihu

kuusi täysipainoista numeroa myös 1976: analyysseja, kommentteja, raportteja, kirjallisuutta, politiikan seuranta
 vuosikerta 34,—
 ps-tili 762 69-4
 ps-korttiin tilaajan nimi, osoite ja maksun aihe

Soihdunkantaja

SOL:n hallituksen äänenkannattaja
 10. liittokokouksen politiikka käytännössä vuosikerta 18,—
 ps-tili 784 56-2
 ps-korttiin nimi, osoite ja maksun aihe

Talouspoliittinen tilanne

Christian Blom, Pertti Honkanen

Suomen Kommunistinen Puolue toteaa 17. edustajakouksessaan hyväksytyssä demokraattisten voimien ohjelmassa, että Suomen "yhteiskunnallista kehitystä luonnehtii monopolien mahdin kasvu". Ohjelmassa todetaan myös, että monopolien voimistumisessa on ollut keskeinen merkitys Suomen ja EEC:n välisen vapaakauppasopimuksen solmimisella ja tulopoliittisten sääntelyjärjestelmien kehittämisellä. Ohjelma toteaa edelleen, että "harjoitetun politiikan raskaan taakan on joutunut kantamaan koko työtätekevä kansa. Työläisten riisto on voimistunut. Palkat ovat jääneet jälkeen elinkustannuksista. Verotus leikkaa kasvavan osan tuloista. Työttömyys on pysyvä ja työttömien määrä suuri." Ohjelma asettaakin kaikkien demokraattisten voimien keskeiseksi tehtäväksi politiikan suunnan muuttamisen.

Tämän suunnanmuutoksen puolesta käytävässä kamppailussa ovat keskeisessä asemassa taistelu EEC-sopimuksen irtisanomiseksi, taistelu Liinamaan hallituksen "säästöbudjetin" puitteiden murskaamiseksi ja taistelu tulopoliitiikan murtamiseksi tulevissa työehtosopimuskamppailuissa. Nämä kaikki kysymykset kytkeytyvät tällä hetkellä mitä likeisimmin toisiinsa. Oheisessa artikkelissa pyritään antamaan oleellista aineistoa näiden kamppailujen menestykselliselle käymiselle. — Toimitus.

I MONOPOLIEN STRATEGIAA: SUOMEN JA KANSAINVÄLISEN IMPERIALISMIN SITEIDEN LUJITTAMINEN

Suomen luokkataistelutilanteen keskeisen peruspiirteen on jatkuvasti muodostanut taistelu Suomen talouselämän kansainvälisistä yhteyksistä ja Suomen ulkopoliitiikan suunnasta. Monopolipääoma ja sitä myötäilevät poliittiset voimat ovat systemaattises-

ti pyrkineet rakentamaan uusitussa muodossa sitä suuntautumista kansainvälisen imperialistisen järjestelmän osaksi, joka vallitsi maassamme ennen vuosina 1944—48 vallinnutta demokraattisten voimien offensiivin kautta.

Mainitulla kaudella muotoutui ja sinetöityi Suomen erikoinen, YYA-sopimukseen perustuva, suhteellisen riippumaton asema kansainväliseen imperialismiin nähden. Vaikka maamme työväenluokka ei sisäpoliittisella kamppailullaan onnistunut murtamaan toisen maailmansodan aikana tiivistyneitä valtiokoneiston ja monopolien välisiä suhteita, sen onnistui kuitenkin saavuttaa suhteellisen merkittäviä reaali-palkankorotuksia itselleen. Talouspolitiikka oli tuolloin pääpiirteissään työväen etujen mukaista. Sotakorvaukset ja Neuvostoliiton kanssa käytävä kauppa vähensivät Suomen talouden rakenteen yksipuolisuutta vahvistamalla etenkin metalliteollisuutta.

Vuonna 1948 monopolit ja oikeisto onnistuivat sosialidemokraattien avulla pysäyttämään demokraattisen offensiivin ja aikaansaamaan taantumuksellisen suuntauksen sisäpolitiikassa. Monopoli taloudellinen perusta jäi tältä erää murtamatta. Puunjalostusmonopoli mahtiaseman vahvistamiseen tähtäävä talouspoliittinen linja palautettiin. Eräänä osoituksena tästä on vuoden 1949 devalvaatio. Palkkojen kohoaminen jäädytettiin useiksi vuosiksi eteenpäin. Aloitettiin jälleen Suomen tiiviimpi sitominen imperialismin ketjuun. Vaikka Marshall-”apu” onnistuttiin torjumaan, Suomi liitettiin Maailmanpankkiin ja GATT:iin.

Alkanut kehitys kiihtyi edelleen erityisesti vuosina 1956—57. Tuolloin puunjalostusmonopolit toteuttivat laajan, offensiivin devalvaation ja työläisten reaali-palkkojen laskemisen muodossa. Vuosikymmenen puolivälissä kevennettiin monopolien verotusta tuntuvasti ja kehitettiin valtiomonopolistista rahoitusjärjestelmää. 1950-luvun lopulla ja 1960-luvun alussa toteutettu laaja puunjalostusmonopoli investointiohjelma syvensi entisestään talouden yksipuolista rakennetta. Suomen EFTA-liitännäisyyden edellytykset kypsyivät nopeasti. Vuonna 1961 tämä vahvistettiin Fin EFTA-sopimuksella.

Vuodesta 1966 alkaen monopolit ryhtyivät luomaan taloudellisia, poliittisia ja ideologisia edellytyksiä Suomen EEC-kytkennälle. Tähän on liittynyt valtiomonopolistisen kapitalismin uusi määrällinen ja laadullinen kehitysvaihe, joka on merkinnyt suupääoman verotuksen keventämistä monin tavoin¹, monopoleille suuntautuvan rahoituksen moninkertaista lisäämistä sekä valtiomonopolististen ohjelmointimekanismien asteittaista rakentamista. Kehityksen ydin on ollut ennen muuta monopolisoitumisen kiihdyttäminen valtion toimenpiteiden avulla. Tämän prosessin toteuttamisessa keskeisenä vipusimena on ollut tulopolitiikka, joka perustuu monopolien uuteen taktiikkaan, pyrkimykseen työväenluokan integrointiin ja sen aseman heikentämiseen.

1. Havainnollinen esitys suupääoman verohelpotusten vaiheista: Petteri Baer, Kommunisti 9/1974, ”Verotus ja suuryhtiöt”.

Vuonna 1973 allekirjoitettiin EEC-vapaakauppasopimus. Se vaarantaa Suomen ulkopoliittisen linjan ja merkitsee monopolien otteen voimistumista entisestään maamme talouteen ja politiikkaan, ja suuntautuu siten työväenluokkaa ja kaikkia maamme työtätekeviä väestökerroksia vastaan.

Vaikka vielä on ennenaikaista suorittaa perusteellista yhteen-vetoa EEC-sopimuksen vaikutuksista maamme talous- ja sisäpoliittiseen elämään, jo nyt löytyy joukko osoittimia, jotka todistavat niiden varoitusten aiheellisuuden, jotka SKP:n keskuskomitea esitti 16. 9. 1972 laajassa EEC:tä koskevassa julkilausumassaan.

1. EEC-sopimuksen astuttua voimaan on kansainvälisen suurpääoman puuttuminen maamme sisäisiin asioihin huomattavasti lujittunut. Mm. toukokuun puolivälissä 1975 vieraili maassamme Kansainvälisen Valuuttarahaston "tutkijaryhmä"² tutustumassa mm. hallituksen finanssipoliittisiin toimenpiteisiin. "Tutkijaryhmän" kunniaksi Sorsan hallitus suoritti "täsmennyksen" 11. 3. hyväksymäänsä 9-kohdan säästöohjelmaan.³ Kolme viikkoa myöhemmin saatettiin julkisuuteen Sorsan hallituksen ja Suomen Pankin Kansainväliseltä Valuuttarahastolta ottaman lainan ehdot⁴, joissa niinkään asetettiin maamme finanssipoliittiset ja tulopoliittiset suunnitelmat määrättyihin Kansainvälisen Valuuttarahaston ehdottamiin puitteisiin. Näin on Sorsan ja Liinamaan hallitusten "sästöpolitiikka" suhteutettu kansainvälisen suurpääoman vaatimuksiin.

Keväällä 1975 Suomi liittyi OECD:n puitteisiin perustettuun ns. öljyrahastoon, joka toimii aiemmin OECD:n puitteisiin perustetun Kansainvälisen Energiahallinnon (IEA) alaisuudessa. Merkille pantavaa on, että Suomen ulkoministeriö päätti aikaisemmin olla liittymättä IEA:han viitaten sen maamme virallista ulkopoliittista linjaa loukkaaviin perusteisiin.

2. Sopimuksen voimaantulon jälkeen suurpääoma on määrätietoisesti jarruttanut Suomen ja Neuvostoliiton välillä käytäviä neuvotteluja, jotka koskevat Kostamus-, Svetogorsk- ja Pääjärvi-hankkeiden laajentamista ja jatkamista. Vaikka hintakysymys on tuotu esille ainona erimielisyyttä aiheuttavana tekijänä, on kuitenkin käynyt ilmi, että jarrutuksen takana piilevät poliittiset tarkoitusperät, jotka ajoittain ovat suuntaantuneet yhteistyöprojektin hylkäämiseen saakka. Jarrutuksen tuloksena on suurpääoman painostuksesta laajennettu mm. ns. K-takuiden⁵ piiriä koskemaan nyt myös ulkomaisia rakennuskohteita. Tämän toimenpiteen seurauksena saattaa rakennusyritysten kiinnostus

2. Helsingin Sanomat 15. 5. 1975

3. Helsingin Sanomat 16. 5. 1975

4. Uusi Suomi 6. 6. 1975

5. K-takuut ovat uusi ilmiö. Ne turvaavat kapitalistiluokan sisällä tietyille ryhmälle erityissijan. Lisäksi riskin kantajana on valtio. K-takuilla korvataan vientiyrityksille pitkän toimitusajan kestäessä syntyneitä inflaatiotappioita. Vuoden 1976 budjettiesitykseen on varattu yli 611 mmk vientitakuita varten.

kotimaisiin rakennuskohteisiin laskea ja aiheuttaa siten työttömyyttä.

3. Suurpääoma on myös ryhtynyt mittaviin toimenpiteisiin Suomen ja Neuvostoliiton energiayhteistyön vaikeuttamiseksi sekä Suomen ja kapitalististen maiden energiayhteistyön kehittämiseksi nopeasti. Lähinnä puunjalostusteollisuuden perustaman Osuuskunta Öljyntuonnin tavoitteena on avata mahdollisuuksia raakaöljyn suurimittaiseen tuontiin muualta kuin sosialistisista maista. Ydinenergian alalla Sorsan hallitus myötävaikutti yksityisen Teollisuuden Voiman toisenkin atomivoimalan hankkimiseen ASEA-Atomilta. Samoin Liinamaan hallitus on 14. 8. 1975 teke-mällä päätöksellä vauhdittanut Inkoon Kopparnäsiin hankittavan suuren lämpödinvoimalan ostamista muualta kuin Neuvostoliitosta. — Hankkeen aikataulu on suunniteltu siten, ettei Neuvostoliitto "ehtisi" tehdä tarjousta.

4. EEC-sopimuksen astuttua voimaan suurteollisuus on ryhtynyt suurisuuntaisiin investointeihin kilpailuasemansa parantamiseksi EEC-markkinoilla. Tämän investointivöyryn tukena on ollut Sorsan ja Liinamaan hallitusten "vientä edistävä ja tuontia korvaava" talous- ja finanssipolitiikka sekä Suomen Pankin rahapolitiikka, joka on turvannut suurteollisuudelle ulkomaisia lainoja sekä keskuspankkiluottoa liikepankkien "valikoivalla" välityksellä⁶. Vuoden 1976 budjettiesityksellä pyritään ohjelmoidusti edistämään tätä kehitystä mm. siirtämällä resursseja "kulutuksesta vientiä edistäviin investointeihin" sekä työvoimaa yksityiselle suurteollisuudelle pysäyttämällä valtiollisen ja kunnallisen sektorin työvoimanlisäys. "Kulutusta supistavasta" talouspolitiikasta on tullut pysyvä. Sitä toteutetaan tänään talouspolitiikan koko keinovalikoimaa koordinoitusti hyväksikäyttäen, aivan kuten SKP syyskuussa 1972 varoitti.

5. Suomen talouspolitiikan yleistä suuntaa on yhdenmukaistettu EEC-maiden suositusten kanssa.⁷ Erityisesti EEC:n piirissä on viime aikoina pyritty yhdenmukaistamaan "lamantorjuntatoimenpiteitä". Myös suurpääoma on lisännyt suoria yhteyksiään EEC-maiden monopolien valtakoneistoon. Pian EEC-sopimuksen voimaantulon jälkeen STK, Teollisuusliitto ja Metsäteollisuuden keskusliitto nimittivät yhteisen edustajan Brysseliin pitämään yhteyttä EEC:n elimiin.

6. EEC-sopimuksen seurauksena maamme ulkomainen velkaantumisen on kasvanut hyppäyksellisesti saavuttaen tämän vuoden lopulla 16—18 miljardin markan. Kauppataseen vajeessa kehitys on kulkenut nopeasti huononevaan suuntaan — jo pian ensimmäisen vuosipuoliskon jälkeen ylitettiin viime vuoden ennätys-

6. Liikepankkien keskuspankkiluotto oli vuonna 1968 1088 mmk ja vuonna 1974 3478 mmk.

7. Teollisuuslehti 1975 1—2, s. 22. Investointirahaston eduskuntakäsittelyn aikana silloinen valtiovarainministeri J. Virolainen puolusti investointirahastoa EEC-virkamiesten lausuntoon viitaten.

luku miinus 4 980 mmk. Uutena rakenteellisena piirteenä kauppataseen vajeessa on havaittavissa Suomen ja Englannin välisen "perinteellisesti" Suomelle positiivisen kauppataseen muuttuminen yhä heikommaksi, kohti negatiivista.⁸

7. Suomen Pankin ja liikepankkien suurteollisuutta suosivan rahapolitiikan seurauksena pienyritykset ovat joutuneet mittaviin vaikeuksiin. Eräiden konkurssien kohdalla on selvästi osoitettavissa EEC-kaupan vaikutus.

8. Ns. EEC-suojalakien, etenkin uuden hintavalvonta- ja hintasulkulain ja hintavalvonta-asetuksen, perustalla on luotu entistä laajemmat edellytykset puunjalostusteollisuudelle edetä investointioffensiivissaan. Tätä uutta hintalainsäädäntöä kutsuttiin EEC-suojalaiksi puhtaasti demagogisessa tarkoituksessa. Se valmistettiin eri "tulopoliittisten osapuolten" välisissä neuvotteluissa ja esimerkiksi Teollisuusliitolta on ollut mahdollisuus tarkistaa hintavalvonta-asetuksen teksti. Entisen teollisuusministeri Jan-Magnus Janssonin mukaan EEC-sopimukseen kytketty hintavalvonta-asetus "varsin pitkälle vastannee teollisuuden ja kaupan esittämiä toivomuksia".⁹ Kuluttajahintaindeksin yleisindeksin (1972 = 100) harppaus uuden hintalain voimaantulon jälkeen luvusta 117,6 (joulukuu 1973) lukuun 155,2 (elokuu 1975) todistaa riittävästi, että 11 kommunistista kansanedustajaa teki oikein äänestäessään näitä "EEC-suojalakeja" vastaan.

9. EEC-sopimuksen astuttua voimaan on pohjoismainen integraatiokehitys saanut uutta vauhtia — 1970 kaadettuun Nordehankkeeseen keskeisesti liittyneen — Pohjoismaiden investointipankin muodossa. Investointipankin kaltaisen ylikansallisen laitoksen perustaminen Pohjoismaiden välisenä projektina kuulunee niihin Pohjoismaita koskeviin suunnitelmiin, joita on vireillä EEC:n komissiossa. Ainakin Suomen osalta hanke tähtää maamme entistä tiiviimpään kytkemiseen EEC:hen.

10. Sopimuksen vaikutus ilmenee luonnollisesti myös poliittisesti suurpääoman kurjistamispolitiikan lujittamisena, neuvostovastaisuuden lisääntymisenä sekä yleiselle oikeistohyökkäykselle syntyneenä uutena perustana, joka takaa oikeistolle entistä varmempaa kansainvälistä tukea. Lisäksi on muistettava, että kun monen vuoden valtiomonopolistinen sääntely huipentui EEC-sopimuksen allekirjoittamiseen, niin itse sopimus luonnollisesti valtiomonopolistisen ohjelmoinnin edelleen rakentamisen perustan.

8. Vuonna 1974 Suomen ja Englannin välinen kauppa tuotti maallemme 1,7 mrd mk:n ylijäämän. Vuoden 1974 viiden ensimmäisen kuukauden aikana ylijäämä oli 749,244 mmk, mutta vuoden 1975 vastaavana aikana se oli enää 197,748 mmk — Viennin väheneminen ilmenee kaikkien tavaroiden osalta, ei pelkästään puunjalostusteollisuuden osalta. Heinäkuun lopulla 1975 osoittautui, että kyseessä oleva ylijäämä oli käytännöllisesti katsoen pysähtynyt paikalleen. (Tullihallituksen ulkomaankauppatilasto tammi–toukokuu 1975 sekä tilastokeskuksen tilastokatsauksia nro 9/75.)

9. Hintapolitiikka ja teollisuus, Teollisuusliitto tiedottaa 1974/3, s. 2.

II MONOPOLIEN STRATEGIAA: MONOPOLIEN TALOUDELLISEN PERUSTAN LUJITTAMINEN

1960-luvun keskivaiheilla maamme sisäpolitiikassa tapahtui käänne, joka johti mm. tulopolitiikan käyttöönottoon ja maamme EEC-liitännäisyyden edellytysten systemaattiseen luomiseen. Se aiheutui ennen kaikkea poliittis-ideologisesta kriisistä ja edellytysten luomisesta valtiomonopolistiselle sääntelylle, ei niinkään taloudellisen kriisin aiheuttamasta tarpeesta.¹⁰ Harjoitetun "kasvupolitiikan" jatkamiseksi ja tueksi esitettiin tulopolitiikkaa.

Tämänhetkiselle tilanteelle puolestaan on luonteenomaista paitsi lisääntyvät vaikeudet kapitalistisen hallintojärjestelmän poliittis-ideologisissa vipusimissa, myös syvä ja laajalle levinnyt suhteellinen liikatuotantokriisi sekä kärjistyvä talouden rakennekriisi. Tämä taas on pitkälti EEC-vapaakauppasopimuksen edellyttämien talouspoliittisten toimenpiteiden seurausta. Porvarillinen "kasvupolitiikka" on nyt saavuttanut rajansa. Lasku yritetään mm. vuodelle 1976 annetun budjettiesityksen ja siinä hahmotellun vuosien 1977—80 kansantalouden kehitysnäkymien sekä ensi vuodeksi kaavaillun tulopolitiittisen sopimuksen muodossa langettaa työkansan maksettavaksi.

Harjoitetussa "kasvupolitiikassa" on kiinnitettävä huomiota kahteen seikkaan:

1. Se on merkinnyt ennen muuta monopolien mahdin kasvua. Työväkeväälle kansalle se on merkinnyt riiston voimistumista. Tämä heijastuu paitsi alentuneissa reaali-palkkoissa myös budjettiesityksen merkillepanemassa työkyvyttömäksi siirtymisen lisääntymisen tendenssissä ja ns. poissaolojen lisääntymisessä.

Tulopolitiikan kaudella palkkojen kansantulossa ilmoitettu määrä on kasvanut (1967—74) 170,2 %, kun voittojen määrä samanaikaisesti on kasvanut 317,1 %. Vuodesta 1972 lähtien palkkojen kansantulo-osuus on vähentynyt noin yhdellä prosenttiyksiköllä vuodessa, riippumatta virallisten reaalitulotilastojen osoittamasta reaaliensioiden kehityksestä, joka budjettiesityksen mukaan on ollut yllättävän hyvä. Tämä arvio kertoo karuna totuutena, että Sorsan hallitus pyrki reaaliensioiden vieläkin nopeampaan laskuun. Työläisten vastarinta esti kuitenkin näiden Sorsan suunnitelmien täydellisen toteutumisen.

2. "Kasvu"- ja tulopolitiikan myötä voimistunut ulkomainen velkaantuminen, lisääntynyt työttömyys ja inflaatio ja poisjäänyt taloudellinen kasvu eivät suinkaan merkitse, että "kasvupolitiikka" olisi kapitalistien kannalta epäonnistunut. Kysymys on siitä, mikä "kasvupolitiikan"-strategian perimmäisenä tavoitteena on ollut.

Esim. ulkomaisen velkaantumisen osalta totesi pörssinjohtaja Raimo Ilaskivi tämän vuoden maaliskuussa Frankfurt am Mainissa: "Ulkomainen nettovelkamme on vain 16 % bruttokansan-

10. Ks. Toikka: Oikeistovaara ja poliittinen tilanne, Soihtu 2/1975.

Palkat ja voitot kansantulotilaston mukaan vuosina 1960—1974

Vuosi	Palkat, milj. mk	Kasvu edelliseen vuoteen ver- rattuna (%)	Voitot, milj. mk	Kasvu edelliseen vuoteen ver- rattuna (%)
1960	6 373,6		1 406,7	
1961	7 111,4	11,5	1 492,9	6,1
1962	7 763,7	9,2	1 454,5	—3,6
1963	8 600,5	10,8	1 508,2	3,7
1964	9 999,5	16,3	1 689,1	12,0
1965	11 141,6	11,4	1 716,9	1,6
1966	12 220,6	9,7	1 787,8	4,1
1967	13 269,9	8,5	1 789,4	—0,1
1968	14 762,6	11,2	2 183,9	22,3
1969	16 432,7	11,3	3 166,8	45,0
1970	18 546,4	10,8	3 592,9	13,5
1971	20 915,7	12,7	2 842,9	—20,9
1972	24 216,9	15,8	3 604,1	26,8
1973	29 033,7	19,9	5 132,0	42,4
1974*	35 851,1	23,5	7 451,0	45,2

* Ennakkotieto

Palkkojen kasvu 1960—1967 108,2 prosenttia

Voittojen kasvu 1960—1967 27,0 prosenttia

Palkkojen kasvu 1967—1974 170,2 prosenttia

Voittojen kasvu 1967—1974 317,1 prosenttia

Tilastosta voidaan tehdä seuraavat päätelmät: 1. Kaikkina vuosina 1961—67 palkat kasvoivat kansantulotilaston mukaan nopeammin kuin voitot. 2. Kaikkina vuosina 1968—1974 metallilakkovuotta 1971 lukuunottamatta voitot kasvoivat palkkoja nopeammin. Lisäksi palkkojen suhteellinen osuus kansantulosta on kuluneen vuosikymmenen aikana vaihdellut 54 %:sta 56 %:iin — vuodesta 1972 lähtien se on kuitenkin ollut jatkuvassa laskussa. Palkkojen kansantulo-osuus työllistettyä työnteijää kohden laskee nopeammin, koska työvoiman määrä on viime vuosina lisääntynyt. Sitä vastoin suuryritysten voittoja on jakamassa jatkuvasti vähenevä joukko yrityksiä.¹

1. Tiedot perustuvat seuraaviin lähteisiin: Tilastollisia tiedonantoja n:o 43, Suomen kansantalouden tilinpito vuosina 1948—64, Helsinki 1968. Tilastotiedotus KT 1974:4, Kansantalouden tilinpito 1964—1974/I—II. Tilastotiedotus KT 1975:3, Kansantulotilaston ennakkotietoja.

Lisäksi on syytä huomata, että voitot ilmoitetaan tilastossa liian pieninä, koska yritysten kirjanpidossa voittoja piilotetaan monin tavoin. Palkat sen sijaan ilmoitetaan liian suurina, koska mukana ovat myös yhtiöiden johtajien, valtion huippuvirkamiesten yms. ”palkat”.

tuotteesta, eivätkä velan hoitokustannukset ole nousseet suuriksi". Ilaskivi suosittaa ulkomaisen velkaantumisen lisäämistä — ja vieläpä Saksan Liittotasavallan suuntaan, jonka kanssa käytävä kauppa on Suomelle perinteisesti eniten vajauksellista.¹¹ Suurpääoman "jumalten neuvoston", Elinkeinoelämän Valtuuskunnan toimitusjohtaja Max Jakobsson paljastaa asian ytimen: Hänen mukaansa "on ulkomaisen velkaantumisen avulla toteutettu voimakas kasvupolitiikka" ja "tässä mielessä vaihtotaseen alijäämäisyys ei ole kielteinen ilmiö".¹² "Kasvupolitiikka" tarkoittaakin monopolien investointioffensiivia.

Vaikka kauppatasevajauksen voimakkaaseen suurenemiseen liittyykin monopoliporvariston kannalta riskejä, osoittavat jo esitetyt lainaukset, että ulkomainen velkaantuminen on ollut paitsi pyrkimystä vahvistaa Suomen monopolien kilpailuasemia, myös osa monopolien taloudellista ja poliittista strategiaa, jonka tavoitteena on ollut lisätä Suomen talouden riippuvuutta kansainvälisistä monopoleista ja tiivistää Suomen monopoliporvariston ja imperialismin keskusten välisiä yhteyksiä. On syytä huomata, etteivät riippuvuuden lisääminen ja kilpailuasemien parantaminen ole keskenään ristiriitaisia pyrkimyksiä vaan käyvät käsi kädessä. Hyvänä osoituksena on Suomen Pankin laina Kansainväliseltä Valuuttarahastolta. Lainan ehtonahan oli juuri kulutuksen supistamiseen tähtäävän politiikan jatkaminen Suomessa.

Tämän strategian kärki on suunnattu Suomen ja Neuvostoliiton ystävyysuhteita vastaan. Suurpääoma onkin onnistunut jarruttamaan monia sellaisia Suomen ja Neuvostoliiton välisiä yhteistyösopimuksia, joiden nopeampi toteuttaminen olisi merkinnyt valtavaa askelta kohti nyt uhkaavasti lisääntyvän työttömyyden torjumista.

Budjettiesityksessä "kasvupolitiikan" jatkoksi hahmoteltu "säätopolitiikka", talouspolitiikan lähivuosien — ja ennen kaikkea ensi vuoden — linja ei kuitenkaan merkitse askeltakaan kohti syntyneiden työätekevään kansaan kodistuvien ongelmien ratkaisemisessa. Esim. budjettiesityksestä ilmenee selvästi, että hallituksen "välivuosiajattelu" tähtää liikatuotantokriisin laskun langettamiseen työkansan maksettavaksi. Se palauttaa mieliin vuosien 1966—68 "vakauttamisuunnitelmat", joilla pyrittiin turvaamaan "kasvupolitiikan" edellytykset muutamiksi vuosiksi eteenpäin. Erona on se, ettei nyt tähdätä enää nopeaan taloudelliseen kasvuvuon, vaan "nollakasvun" ja kulutuksen supistamisen vakiinnuttamiseen. "Siirtyminen yltäkylläisyydestä niukkuuteen eli ilmeisesti ole vain lyhytjännitteinen suhdanneilmiö, vaan rakennemuutos", korostaa EVA:n toimitusjohtaja Max Jakobsson.¹³

Suurpääoman pyrkimykset ilmenevät havainnollisesti mm. siitä, että Sorsan hallituksen keväällä 1975 käynnistämää tehotoimenpiteitä kulutuskysynnän supistamiseksi perusteltiin vuoden alku-

11. Uusi Suomi 14. 3. 1975

12. Tuottavuus 3/1975

13. Helsingin Sanomat 24. 4. 1975.

kuukausien kauppataasevajauksella. Kuitenkin budjetin "kansantalouden lähivuosien kehitysnäkymät"-liitteessä kerrotaan nykyisenkaltaisen säästöpolitiikan (= Sorsan hallituksen budjettiesitys vuodelle 1975, Sorsan hallituksen maaliskuinen 9 kohdan talouspoliittinen ohjelma, Liinamaan hallituksen esitys budjetiksi vuodelle 1976) säilyttävän ulkomaisen velan suuruuden vuosikymmenen loppuun saakka vuoden 1975 tasolla. Lisäksi keväällä toteutetut toimenpiteetkin oli hamoteltu jo viime vuonna. Mm. vuonna 1974 huhtikuussa ilmestyneessä Talousneuvoston mietinnössä todettiin: "yksityisen kulutuksen ja investointien kasvun suhteen muuttuminen investointien hyväksi vaatisi lähivuosien aikana melko voimakkaita toimenpiteitä." Mietinnössä ei kuitenkaan luvata vaihtotasevajauksen parantumista, vaan todetaan, että "investointitoiminnan edistäminen heikentää lyhyellä tähtäyksellä vaihtotasetta".

Mainitut esimerkit osoittavat, ettei kulutuksen supistamisen politiikalla ole mitään tekemistä kauppataase- tai maksutasevajauksen pientämisen kanssa. Sitä vastoin on oikein todeta, että kulutuskysynnän supistamisen ja investointien edistämisen politiikalla Suomen monopolipääoma pyrkii strategisesti samaan tavoitteeseen kuin "kasvupolitiikalla" toisenlaisissa oloissa, eli vahvistamaan kilpailuasemiaan EEC-markkinoilla. Ja tämän suurpääoma aikoo toteuttaa nimenomaan työtätekevän kansan kustannuksella.¹⁴

Suurpääoman tänään suorittamassa kulutuskysynnän rajoittamisen politiikassa niveltyy tulopolitiikka kiinteästi hallituksen harjoittamaan finanssi-, ennen kaikkea budjetti-, sekä Suomen Pankin harjoittamaan rahapolitiikkaan. "Tulopoliittisin neuvotteluihin" pyritään ratkaisemaan niin budjetin sisällön kuin hallituksen yleistenkin talouspoliittisten toimenpiteiden suuntaviivat. Tämä liittyy monopolien uuteen taktikkaan, jolla pyritään kahlitsemaan työkansan mahdollisuudet käyttää joukkovoimaansa talouspoliittisten ratkaisujen suunnan muuttamiseksi, demokraattisen käänteen aikaansaamiseksi.

III LÄHIAJAN KAMPPAILUKYSEMYKSISTÄ

Tällä hetkellä ovat työkansalla eniten uhattuina työllisyys ja palkat, elintason kaksi tärkeintä osatekijää. Nämä ovatkin nykyisten taloudellisten taistelujen ytimenä. Tähän liittyy olennaisesti myös kamppailu Suomen taloudellisen itsenäisyyden puolesta, sillä kuten edellä todetusta ilmenee, kapitalistit yrittävät sekä mak-

14. Liinamaan hallituksen äskettäin toteuttama toimenpide autojen tuonnin hillitsemiseen (Tullihallitus, Helsinki 21.10.1975, yleiskirja koskien erityismaksua autojen ja moottoripyörien tuonnissa ja eräiden tavaroiden vapauttamista erityismaksusta) tähtää sekin ennen kaikkea kulutuksen supistamiseen, ei niinkään paljon kauppataaseen "tasapainottamiseen" — sikäli kun "tasapainottamisella" tarkoitetaan vajeen poistamista. Kun tiede-

sattaa laman kustannukset työläisillä että käyttää tilaisuutta hyväkseen sitaakseen Suomen tiiviimmin EEC:n ja muiden suljettujen kapitalististen liittoutumien piiriin.

Tänään suurpääoma pyrkii myös työläisten aikaisemmin saavuttamien taistelutulosten mitätöintiin. Tämä näkyy selvästi myös budjetista. Tähtäimessä on sosiaaliturvan — erityisesti kansanterveyslain toteuttamisen — työttömyysturvan sekä koulutuksen, kulttuurin ja yleisen sivistysjärjestelmän romuttaminen. Suurpääoman hyökkäyksessä ilmenee siis pyrkimys kaikinpuolisesti heikentää työväenluokan ja keskikerrosten taloudellista ja sosiaalista asemaa.

Budjettitaistelulle ja työehtosopimuskamppailulle on tällä kertaa yhteistä paitsi se, että molempien ratkaiseminen sattuu ensi vuoden alkuun, myös se, että kummankin osalta on kysymys Sorsan hallituksen alullepaneman "säästöpolitiikan" murtamisesta.¹⁵

Viimevuotisten tulopoliittisten sopimusten solmimisvaiheissa ilmenneet suuret vaikeudet enteilevät voimakasta luokkavoimien mittelyä kevään tes-kierroksella. Tulopoliitiikan vaikeudet ovat li-

tään säästämisen tarkoittavan porvarillisessa taloussanastossa samaa kuin "kulutuksen supistaminen" sekä olevan yhtä kuin "investoinnit", ei hallituksen tarkoitus jää epäselväksi. Eräänä keinona vaikuttaa välillisesti kotitalouksien säästämisohjaukseen porvarillinen taloustiede nimittäin tuntee keskokulutushyödykkeiden tuonnin hillitsemisen. (Bank of Finland, Monthly Bulletin 12/1974, s. 29).

15. Sorsan ja Liinamaan hallitusten "säästöohjelmia" on hyväksytty hallituksissa seuraavasti: 11.3.1975 Sorsan hallituksen 9 kohdan ohjelma ulkomaankaupan tasapainottamiseksi sekä talouspolitiikan yleislinjat ja julkisen talouden toimintalinjat. Tähän liittyen hyväksyttiin 23.3.1975 eduskunnassa laki tuontitalleuksista vuodeksi eteenpäin. 11.4.1975 Sorsan hallituksen hintapoliittiset toimenpiteet taloudellisen kehityksen vakaannuttamiseksi — lyhyen ja pitemmän ajan toimenpiteet. 17.4.1975 hallituksen ohjeet investointien luototuksessa noudatettavista periaatteista. 15.5.1975 hallituksen päätös valtion menojen ajoituksesta ja säästötoimenpiteistä — tämän päätöksen mukaan mm. investointirahaston tälle vuodelle myönnettyistä varoista suurin osa jäädytettiin. 5.6.1975 Suomen Pankki ilmoittaa Kansainväliseltä Valuuttarahastolta saadun lainan finanssipoliittisista ja tulopoliittisista ehdoista sekä tuontitalletusjärjestelmän purkamisen aikataulusta, mikä on edellyttänyt myös hallituksen päätöstä asiasta. 17.6.1975 valtioneuvoston ja kuntien keskusjärjestöjen kesken allekirjoitettu asiakirja "kunnallistaloutta koskevista järjestelyistä", jonka voidaan katsoa omaavan "moraalista sitovuutta". Vuoden 1976 budjettiesityksessä vaaditaan näiden "järjestelyjen" vahvistamista laissa. 14.8.1975 Liinamaan hallituksen täsmennys 9 kohdan ohjelman 3. kohtaan, joka koskee mm. energia-, vesiensuojelu- ja matkailuinvestointien luototusta. 25.9.1975 hallituksen päätös vapauttaa 150 mmk yritysten investointirahastovaroja — päätös liittyi Suomen Pankin samana päivänä tekemiin päätöksiin ulkomaisen pääomatuonnin rajoittamisesta sekä keskuspankkiluottokiintiöiden alentamisesta. 10.10.1975 vuoden 1976 budjettiesitys ja sen sisältämä ensi vuoden talouspolitiikan toimintalinja sekä liite "vuosien 1977—80 kehitysnäköymät", jossa hahmotellaan Sorsan hallituksen 9-kohdan ohjelman kiristämistä kauttaaltaan. Säästöohjelmien tarkka sanamuoto ja sisältö löytyy Virallisen lehden liitteestä "valtioneuvoston päätökset". 9-kohdan ohjelmaa on analysoitu SKP:n talouspoliittisen osaston tutkimuksessa "Sorsan hallituksen 'talouspolitiikan yleislinjat' 25.3.1975". Artikkelit on julkaistu Tiedonantajassa maalishuhtikuun vaihteessa 1975.

sääntyneet, vaikka itse sopimusten läpivieminen vielä saattaa-kin käydä suhteellisen kitkattomasti. Kysymys on siitä, missä määrin tulopoliitikot ovat valmiit vähentämään luottamusta ns. tulopoliittiseen hallituskoalitioon sekä työläis-tulopoliittikkoihin — etenkin Sosialidemokraattiseen puolueeseen.

Virkamieshallitustaktiikka on siinä mielessä edullinen, ettei se juuri aseta rajoja tulopoliittisen sopimuksen valmistelutöille. Sen vaikutus on siinä, että se tuskin pystyisi solmimaan tulopoliittista sopimusta radikalisoimatta liikaa joukkoja. Virkamieshallitus käy parhaillaan neuvotteluja "etupiirien" edustajien kanssa houkutellakseen etenkin SAK:n johdon "välivuosisajattelun".

Tulopoliittisen sopimuksen onnistunut läpivieminen ensi keväänä edellyttää sitä, että kyetään edes jossain määrin palauttamaan joukkojen luottamus SDP:hen. SDP käyttää kaksoistaktiikkaa tätä tavoitellessaan: Toisalla SDP:n ministerit osallistuvat Liinamaan hallituksen kurjistussuunnitelmien laatimiseen jättämättä eriäviä mielipiteitä. Mm. vuodelle 1976 esitetty budjetti laadittiin kaikkein työväenvastaisine piirteineen Sorsan hallituksen ohjeiden mukaisesti. Mutta toisalla SDP "taistelee" budjettiesitystä vastaan vaaten siihen joitakin korjauksia. Tämä tilanne antoiakin valtiovarainministeri Tuomiselle mahdollisuuden ilmoittaa television uutislähetyksessä 22. 10. 1975, että kritiikki, jota kaikista suunnista osoitetaan budjettiesitystä kohtaan, osoittaa sen tulleen tasapuolisesti laadituksi, kaikkien osapuolten etuja huomioon ottaen.

SDP:n siirtyminen "taistelun tielle" talouspolitiikan kysymyksissä sisältää siinä määrin taktista laskelmointia, että sosialidemokraattien jokainen siirto edellyttää työkansalta mitä tarkkavaisinta arviointia ja taktikoinnin paljastamista.

"Säästöpolitiikan" vastaiseen taisteluun liittyy luonnollisesti monia muitakin talouspoliittisia kamppailukysymyksiä, kuten veropolitiikka, rahapolitiikka, kaupankäynnin kehittäminen sosialististen maiden kanssa jne. Valtiomonopolistinen kapitalismi liittyy kamppailukysymykset toisiinsa. Samoin taistelu jota käydään yksittäisestä kysymyksestä törmää nopeasti koko valtiomonopolistiseen järjestelmään. Siksi nykytilanteessa ilmeneekin tarve esittää laajempia demokraattisia vaihtoehto-ohjelmia. On kuitenkin pidettävä mielessä, ettei kamppailu laajempien ohjelmallisten vaatimusten puolesta voi sinänsä korvata taistelua työläisten välittömien etujen puolesta. Kamppailu demokraattisen käänteen aikaansaamiseksi edellyttää työkansan hyökkäyksen tehostamista kaikilla niillä yhteiskunta- ja talouselämän aloilla, joilla suinkin tarjoutuu mahdollisuus murtaa kapitalistien hyökkäys. "Kieltäytyminen taikka luopuminen taistelusta työlästekevien välittömien demokraattisten vaatimusten ja tavoitteiden puolesta auttaa vain suurpääomaa ja poliittista oikeistoa sekä fasisia ja muita aine-

sia, jotka pyrkivät ohjaamaan oikeutettua tyytymättömyyttä demokratian- ja kansanvastaisiksi purkauksiksi.¹⁷

EEC-sopimuksen, tulopolitiikan ja hallituksen "säästöpolitiikan" — ennen kaikkea vuoden 1976 esitetyn budjettiesityksen puitteiden — murtaminen muodostaa kamppailun lähiajan perspektiivin. Työväenluokan etujen puolustamisen asettaminen kamppailun lähtökohdaksi jokaisessa kysymyksessä on tärkeää paitsi työväenluokan ja sen liittolaisten välittömien etujen kannalta myös siksi, että kansantalouden objektiiviset kehitystarpeet edellyttävät asettumista työväenluokan etujen puolustamisen kannalle. Siinä on maamme kapitalismin kriisistä pääsemisen avain.

Valtiontalous alistettu monopolien palvelukseen

Palkka- ja hintapolitiikan ohella kapitalistien suosittelemassa "kulutuskysynnän rajoittamisen politiikassa" on tärkeä sija valtiontalouden välityksellä harjoitettavalla kansantulon uudelleenjaolla monopolien hyväksi. Tässä on erotettavissa kolme pääsuuntaa: a. työvoiman uusintamista ja yleensä työtätekevien tarpeita palvelevien menojen supistaminen, b. työtätekevien verotuksen kiristäminen ja työtätekeviltä perittävien julkisten palvelujen ja maksujen korottaminen ja c. monopoleille suuntautuvan valtion rahoitustuen lisääminen.

"Liiallisen kulutuksen" estämiseksi sekä varojen siirtämiseksi puunjalostusteollisuuden ja metallialan monopolien investointeihin Liinamaan hallitus esittää budjetin "kehitysnäkymät vuosina 1977—80"-liitteessä Sorsan hallituksen hahmottaman "säästöpolitiikan" tehostamista siten, että uusi "talouspolitiikan toimintalinja johtaisi edellä arvioitua (= Sorsan 9-kohdan ohjelmaan ja Liinamaan vuoden 1976 varsinaiseen budjettiesitykseen pohjautuva toimintalinja) olennaisesti suotuisampaan taloudelliseen kehitykseen"¹⁸. Tämä tehostetun "säästölinjan" mukaan julkisen kulutuksen kasvua rajoitettaisiin 3 prosenttiin vuodessa vuosina 1976—80, kun se nykyisten suuntaviivojen mukaan pysyisi vielä 3,5 %:n tasolla ja oli vuosina 1965—74 keskimäärin 5,4 % vuodessa. Viime vuoden budjettiesityksen vastaavia suunnitelmia on siis vähennetty vuodessa yhdellä prosenttiyksiköllä (= neljässtä kolmeen prosenttiin).

Julkisten investointien osalta siirryttiin jo viime vuoden budjetissa linjalle, joka merkitsee niiden kasvun täydellistä pysäyttämistä. Nyt esille tulleista suunnitelmista ei ole mahdollista lukea kuinka paljon niitä aiotaan suoranaisesti vähentää. Vertailun vuoksi todettakoon, että vuosina 1965—73 julkiset investoinnit lisääntyivät keskimäärin 0,7 %:lla vuodessa.¹⁹

17. SKP:n esitys demokraattisten voimien yhteistyöohjelmaksi, erillinen vihkonen s. 15. Kustannusosakeyhtiö Yhteistyö 1975.

18. Valtion tulo- ja menoarvioesitys 1976, liite II, s. 10.

19. Mt., s. 16.

Kansantulotilaston ennakkotietojen mukaan julkisen hallinnon investoinnit vähenivät reaalisesti vuonna 1973 6,5 % ja vuonna 1974 7,5 %. Vuoden 1972 hinnoilla laskettuna tämä merkitsee vuosina 1973—74 yhteensä 550 mmk:n pudotusta julkisen hallinnon investointeihin vuoden 1972 tasoon verrattuna.²⁰

Kansanterveyslaista, lasten päivähoitoa, korkeakoulujen kehittämislaita yms. aiheutuu tietty julkisten menojen "kasvupaine". Seuraavasta valtiovarainministeriössä laaditusta keskipitkän aikavälin suunnitelmasta ilmenee tämän "kasvupaineen" suuruus ja "säästöpolitiikan" vaikutus:²¹

	Lakien edellyttämä "kasvupaine" (1975—79. keskim. %/vuosi)	Hallituksen suunnitelma 11. 3. 1975
julkinen kulutus		
— valtio	4,5	2,5
— kunnat	5,5	5,0
— yhteensä	5,0	4,0
julkiset investoinnit		
— valtio	2,5	0,0
— kunnat	5,5	— 4,0
— yhteensä	4,0	0,0

Kun tiedossa on julkisten kulutusmenojen ja investointien suuruus vuonna 1974, voidaan edellä olevien prosenttilukujen avulla laskea säästöohjelman vaikutus markkoina vuoden 1974 hinnoilla:²²

	"säästö" vuosina 1975—79 mmk/vuosi	yhteensä mmk
julkiset investoinnit	455	2 274
julkinen kulutus	479	2 395
yhteensä	934 ²³	4 669

Sorsan ja Liinamaan hallitusten supistusohjelmien kohteista muodostuu pitkä luettelo: terveydenhuolto (kansanterveyssuunnitelman toteuttaminen; terveyskeskukset, sairaalat, henkilökunta), koulutus (peruskoulu, lukio, korkeakoulujen kehittämissuunnitelma, koulukuljetukset, ammattikoulutus), lasten päivähoito,

20. Tilastotiedotus KT 1975/3. Kansantulotilaston ennakkoteitoja.

21. Muistiinpanot valtiovarainministeriön toimihenkilön M. Eklinin luen-
nosta Helsingin Yliopistossa 11. 3. 1975 (P. Honkanen).

22. Laskelma perustuu siis 11. 3. 1975 hyväksyttyyn säästölinjaan eikä vielä 1976 budjettiesityksen toisessa liitteessä hahmoteltuun "tehostettuun säästölinjaan". Julkisissa kulutusmenoissa suurimpina erinä ovat palkat, työnantajan sosiaalikulut sekä tavaroiden ja palvelusten ostot. Kansantulotilasto lisää poistoja kulutusmenoihin, seikka joka vaikeuttaa investointien ja kulutuksen yhteenlaskemista kuten edellä tehtiin. Julkisiin investointeihin eivät sisälly julkisten liikelaitosten (esim. Valtion rautatiet) eivätkä valtionyhtiöiden investoinnit. 1974 julkiset investoinnit olivat tietojen mukaan 3,6 mrd mk ja julkiset kulutusmenot 14,2 mrd mk. Laskelmasta ei voida lukea miten "säästöpolitiikka" kohdistuu tulonsiirtoihin (työttömyysturva, opintotuki) ja asuntotuotantoon.

23. "Säästö" on 1975 950 mmk. vuoden 1976 budjettiesityksen mukaan.

liikunta, harrastustoiminta, kulttuuria palvelevat laitokset, vesiensuojelu, muu ympäristönsuojelu, sosiaaliset tulonsiirrot (eläketurva, työttömyysturva, opintotuki), asuntotuotanto, jne.

Supistusohjelma palvelee monopolien kannalta kahta pääpyrkimystä: Ensinnäkin valtion ja kuntien varoja vapautuu tätä kautta monopolien käyttöön entistä enemmän esimerkiksi rahoitustuen muodossa. Toiseksi supistusohjelma palvelee myös monopolien työvoimapolitiittisia tarkoituksia. Valtion ja kuntien rakennustoiminnan supistuminen on omiaan välittömästi lisäämään työttömyyttä. Julkisen hallinnon palveluksessa olevan henkilöstön kasvun rajoittaminen tai suoranainen supistaminen vapauttaa työvoimaa teollisuuden työvoimareserviksi. Max Jakobson on äskettäin ilmaissut suurpääoman huolet tässä suhteessa seuraavasti: "Jos julkinen hallinto kasvaisi samaa vauhtia tästä eteenpäin, sen palvelukseen siirtyisi koko se työvoiman lisäys, joka on odotettavissa tulevien kymmenen vuoden aikana. Tuotannolliseen toimintaan ei riittäisi lisää väkeä lainkaan."²⁴ Yleissivistävän koulutuksen supistamiseen tähtäävien suunnitelmien taustalla on osaltaan nuorten työelämään siirtymisen nopeuttaminen.

"Säästöohjelma" on yksi kouriintuntuva osoitus kapitalismin yli-ikäisyydestä, sen tuotantovoimien kehitykselle asettamista esteistä. Siinä ilmenee ristiriita tärkeimmän tuotantovoiman, työvoiman, uusintamisen laadullisten tekijöiden — terveyden, koulutuksen jne. — kasvavan merkityksen ja monopolien lyhytjäköisen voitontavoittelun työvoiman uusintamiselle asettamien esteiden välillä.

"Säästöpolitiikan" yhdeksi perusteluksi mainitaan Sorsan hallituksen ohjelmissa pyrkimys luonnollisten henkilöiden verotuksen ja veroäyrin nousun hillitsemiseen. 9-kohdan ohjelmassa ei kuitenkaan luvata työtätekevien verotuksen keventämistä. Päinvastoin "valtionalouden rahoitusasema" pyritään säilyttämään hyvänä mikä merkitsee kassaylijäämiin perustuvan finanssipolitiikan jatkamista.²⁵ Lisäksi hallituksen ja kuntien keskusjärjestöjen välinen sopimus sisältää kunnallisen veroäyrin hinnan kohoamisen suuntaan vaikuttavia kohtia. Ne julkisen hallinnon investoinnit, joita "säästöohjelmasta" huolimatta toteutettaisiin tulisivat rasittamaan ensi sijassa kuntien eikä valtion taloutta. Samaan suuntaan vaikuttaa kuntien valtionavustusten saannin vaikeuttaminen, mistä sopimuksessa myös on kohta.

Valtionalouden kehittämissuunnitelmassa sekä hallituksen ja kuntien keskusjärjestöjen välisessä sopimuksessa on yhtenä kohtana myös "maksupolitiikan uudistaminen". Tätä perustellaan julkisten palvelujen kysynnän hillitsemisellä ja se tarkoittaa luopumista työtätekevien käyttämien julkisten palvelujen maksujen subventoinnista. Käytännössä tästä seuraa liikenne-, lasten päivähoito-, uimahalli- ja muiden vastaavien maksujen kohoaminen.

24. Uusi Suomi 14. 7. 1975.

25. Valtion kassaylijäämä oli vuosina 1972—74 keskimäärin 1 mrd mk vuodessa (Tilastokeskuksen tilastokatsauksia 9/75, s. 40.)

Verotuksen päätaakka yhä voimakkaammin työtätekevien kannettavaksi

Suurpääoman onnistui 1960-luvulla käynnistää laaja offensiivi veropolitiikan alalla. Suurpääoman verohelpotuksia lisäsivät vuosina 1966—69 säädetyt elinkeinoverolaki, tappiontasauslaki, kehitysalueiden verohuojennuslait, uusi investointirahastolaki, laki vientivarausrahastoista, laki suhdannetalletuksista ym. Keskeinen uusi piirre tuon ajan verolainsäädännössä on aktiivinen pyrkimys monopolisoitumisen edistämiseen erityisesti pääomien yhteenkokoontumisen kautta. Tätä ilmentää mm. näennäisen "fuusiotappion" säätäminen vähennyskelpoiseksi ja elinkeinoverolakiin sisältyvät uudet osinkojen verohuojennukset, jotka helpottavat konsernien ja holding-yhtiöiden muodostamista sekä säätiöiden käyttämistä verokeinottelun välineenä.

Vuonna 1968 voimaan tulleella uudella maatalouden tuloveroilla on tehtävänä jouduttaa maatalouden rakennemuutosta monopolien etujen mukaisesti, pientilojen pakkoluovuttamisen kautta. Laissa säädettiin maatalouden koneistumista kiihdyttävät suurtiloille edulliset ja pientiloille epäedulliset ylisuuret poisto-oikeudet. Virallistenkin selvitysten mukaan uuden verolain voimaantulovuonna pientilojen verotus kiristyi huomattavasti ja suurtilojen verotus kevenyi.

Palkkatyöläisten ja toimihenkilöiden verotuksen kiristämisen päämenetelmiä ovat olleet verotaulukkojen muuttamattomana pitäminen inflaatiosta huolimatta, kunnallisveroäyrin jatkuva koahoaminen sekä sosiaaliturvamaksujen lisääminen.

Myös välillisen verotuksen alalla suurpääoman onnistui toteuttaa tavoitteitaan: vuonna 1963 säädetty uusi liikevaihtoverolaki kevensi tuotantovälineiden verotusta ja lisäsi kulutustavaroiden verotusta. Vuonna 1967 veroprosentti korotettiin 10:stä 11:een, vuonna 1968 siihen asti vuodeksi kerrallaan säädetty laki tuli pysyväksi.

Verolainsäädännön muutosten aiheuttama kansantulon uudeleenjako ilmenee mm. seuraavissa luvuissa: Vuonna 1960 yhtiöiden välittömien verojen osuus kaikista veroista oli 11 %, vuonna 1973 vastaava osuus oli enää vajaat 5 %.

Kehitys ilmenee selvimmin valtion tuloverotuksen alalla: Vuonna 1960 yhteisöjen osuus valtion tulo- ja omaisuusveron tuotosta oli 47 %, vuonna 1972 osuus oli enää 12 %. Suuret ja pienet yhtiöt ovat hyötäneet kehityksestä eri tavoin: Kun 25 suurimpiin kuuluvaa teollisuusyritystä vuonna 1955 maksoi veroa liikevaihdostaan 4,1 %, niin vastaava osuus oli 0,8 % vuonna 1973. Sen sijaan teollisuuden tasetilaston mukaan sellaisilla pienillä yhtiöillä, joiden tuotannon bruttoarvo on alle 500 000 markkaa, verojen osuus nettoliikevaihdosta on kasvanut 1,1 prosentista 2,2 prosenttiin vuosina 1960—72.

Vuonna 1967 kaikki osakeyhtiöt ja osuuskunnat vapautettiin omaisuusverotuksesta; suurimmat yhtiöt on vapautettu käytän-

**Teollisuustyöläisen verotuksen kehitys 1955—74
keskiansiotasolla**

Vuosi	Nimellistulot mk	Verot I luokka mk	%	Verot III. 2 luokka mk	%
1955	3 334	582	17,5	318	9,5
1960	4 560	813	17,8	501	11,0
1970	9 857	2 420	24,6	1 726	17,5
1971	11 021	2 820	25,6	2 046	18,6
1972	12 738	3 460	27,2	2 544	20,0
1973	14 894	4 427	29,7	3 251	21,8
1974	18 260	5 546	30,4	4 278	23,4

nöllisesti katsoen myös tuloverotuksesta²⁶. Kun sitä vastoin teollisuustyöläisten keskituntiansiolla verojen osuus tulosta (I veroluokassa) vuonna 1955 oli 17,5 %, oli vastaava osuus vuonna 1974 30,4 %.²⁷

Verotuksen kehityksessä on merkittävä osuus ollut tulopolitiikalla. Vuonna 1968 ensimmäiseen Liinamaa-sopimukseen sisältyneellä kohdalla, jonka mukaan ”hallitus huolehtii siitä, ettei verorasitusta lisätä”, siunattiin hallituksen silloiset veropoliittiset toimet, mm. samanaikaisesti eduskunnan käsittelyssä ollut elinkeinoverolaki. Nyttemmin on tulopoliittisissa sopimuksissa luvattu ”verohelpotuksia”. Käytännössä on kuitenkin ollut kysymys työläisten verotuksen kiristämisestä. Liinamaan hallituksen ensi vuoden budjettiesityksessä mm. puhutaan 1 800 miljoonan markan ”verohelpotuksesta” vuonna 1976. Todellisuudessa budjetissa kuitenkin esitetään tulo- ja omaisuusveron kokonaistuoton lisäämistä 2 200 miljoonalla markalla verrattuna edelliseen varsinaiseen budjettiin. Lisäksi toisaalla budjettiasiakirjassa kerrotaan, että 1 800 miljoonan markan veronperustemuutoksesta toteutuisikin ensi vuonna vain 550 mmk, koska uusia veroasteikkoja ei aiota ottaa käyttöön heti ensi vuoden alusta. Lisäksi Liinamaan hallitus on korottanut tai korottamassa liikevaihtoveroa,

26. 35 Suomen suurimpiin kuuluvan yrityksen kirjanpidolliset voitot (poistot jo vähennetty) olivat 1973 211 miljoonaa markkaa, mutta valtion tuloveroa ne maksoivat vain 75,7 mmk. Samaan aikaan nämä yhtiöt saivat joko suorina avustuksina (mm. ns. K-takuut) tai verohelpotuksina maksamansa summan moninkertaisesti takaisin. Huomattakoon vielä, että vuonna 1963 yritykset maksoivat 59 % valtionverosta, mutta 1973 enää 11 % ja 1974 arviolta 9 %.

27. Verorasitus kasvoi teollisuustyöläisen keskiansiotasolla vuonna 1974 I veroluokassa 29,7 %:sta 30,4 %:iin nimellistuloista. Veroluokassa III 2. (naimisissa oleva työntekijä, kaksi lasta) verorasitus kasvoi vuodesta 1973 vuoteen 1974 21,8 %:sta 23,4 %:iin. Verorasituksen voimakas kasvu — ennen kaikkea lapsiperheillä — tapahtui viime vuoden tulopoliittisista ”verohelpotuksista” huolimatta. (Laskentatavasta ks. tarkemmin Kommunismi 2/1970)

tupakkaveroa, vakuutusmaksuveroa, autoveroa ym., jotka puolestaan kiristävät työtätekevien verotusta enemmän kuin mainitut 550 mmk:aa.

Liinamaan hallituksen veropoliittiset toimet vastaavat täysin suurpääoman ja Kokoomuksen veropoliittista linjaa, jonka mukaan välillisten verojen osuutta on lisättävä välittömien verojen kustannuksella. Tätä taustaa vasten esitys osakeyhtiöiden väliaikaisesta omaisuusverosta on nähtävissä pelkäksi hämäysliikkeeksi.

Myös vuoden 1974 tulopoliittiseen sopimukseen sisältyvä eläkeratkaisu keventää monopolien verotusta.

Suurpääoman päävaatimuksia veropolitiikan alalla ovat tällä hetkellä: 1. Arvonlisäverotuksen toteuttaminen ja yleensä kulutustavaroiden verotuksen lisääminen. 2. Palkkatyöläisten välittömän verotuksen tehostaminen sosiaalisia verovähennyksiä karsimalla, saattamalla työttömyyskorvaukset, sairauspäivärahat ja kansaneläkkeet veronalaisiksi. 3. Suuryhtiöiden välittömän verotuksen keventäminen edelleen mm. osinkojen verohuojennuksia laajentamalla, ottamalla käyttöön ns. tutkimusrahastot ym. 4. Työnantajien sosiaaliturvamaksujen pienentäminen.

Budjettiesityksen ja tulopolitiikan välisistä yhteyksistä

Kuten edellä esitetystä käy ilmi ei ensi vuoden tulo- ja menoarvioesitys ole vain virkamiesten laatimaa ”teknistä” yhteenve-toa valtiontalouden tarpeista vaan määrätynlaisen politiikan sanelema. Tämän politiikan takana ovat suurpääoman etujärjestöjen ohjelmalliset vaatimukset ja Sorsan johtaman hallituksen laskema perusta, politiikka, josta Sosialidemokraattinen puolue ei ole sa-noutunut irti.

Budjettiesitys on valtiomonopolistinen esitys — se pohjautuu valtiomonopolistisen suunnittelun ja ohjelmoinnin kehittämiseen, voimassaoleviin ja ehdotettuihin ohjelmiin ja tulopoliittisen jär-jestelmän puitteissa asetettuihin tavoitteisiin.

Budjettiesitys on voimakkaasti työtätekevien väestökerrosten etujen vastainen. Se antaa voimakkaan sysäyksen inflaation jat-kumiselle. On arvioitavissa, että ehdotetut hintojen, maksujen, ta-riffien, liikevaihtoveron ja valmisteveron korotukset kerrannais-vaikutuksineen johtavat useiden prosenttien hintojen nousuun. Budjetti merkitsee työttömyydellä keinottelemista; ns. erittele-mättömiä työllisyysmäärärahoja ehdotetaan vähennettävän viime vuosien keskimääräisluvusta 350 mmk:sta 153 mmk:aan. Valtion asuntotuotantomäärärahat suunnataan tavalla joka heikentää niiden työllistävää vaikutusta. Budjetti hidastaa sosiaaliturvajärjes-telmän kehittämistä, vähentää työkansan ansiotuloja ja toimeen-tulomahdollisuuksia.

Samanaikaisesti budjetissa lisätään voimakkaasti suurpääomal-le menevää välitöntä ja välillistä tukea niin budjetin sisäisin siir-roin kuin budjetin ulkopuolisin rahastoin. Pyrkimyksenä on

Teollisuustyöläisten palkkojen sopimuskorotukset v. 1961—74

Vuosi	Sopimus- korotukset, (%)	"Sopimus- palkka- indeksi"	Elinkustannus- indeksi	Reaalipalkka- indeksi sopi- muskorotusten perusteella	
1960		100	100	100	
1961	4,3	104,3	102,2	102,1	
1962	3,5	107,9	106,5	101,3	
1963	6,0	114,4	111,6	102,5	
1964	12,7*	129,0	123,2	104,7	
1965	3,6	133,6	129,0	103,6	
1966	7,9	144,2	134,1	107,5	
1967	6,1	152,9	141,3	108,2	100
1968	9,6		109,6	108,7	100,8
1969	3,9		113,9	111,3	102,3
1970	5,1		119,7	114,4	104,6
1971	10,8**		132,6	121,5	109,1
1972	7,2		142,2	130,3	109,1
1973	9,5		155,7	145,6	106,9
1974	12,6***		175,3	170,8	102,6

* Ml. indeksikorotukset

** 15. kk:n sopimus

*** Kaikkien palkansaajien sopimuslaskaindeksin nousu (ennakkotieto)
Huom! Epätarkkuutta voi aiheutua muun muassa siitä, että sopimuskauten pituutta ja alkamisajankohtaa ei ole otettu huomioon. Lisäksi verotuksen huomioon ottaminen antaisi todennäköisesti vuosien 1968—74 kehityksestä vielä epäedullisemmän kuvan työläisten kannalta edelliseen kauteen verrattuna. (Sopimuslaskaindeksin nousua koskeva prosenttisarja vuosilta 1961—74 on Työnantaja-lehden numerosta 1974/5.)

ennen kaikkea budjetin ulkopuolisten rahastojen käytön lisääminen. Budjettimenojen taloudellisen laadun mukaan laskettuna lisääntyy valtionapu elinkeinoelämälle ensi vuonna 56 %:lla, 2,1 miljardista markasta 3,4 miljardiin markkaan. Siirrot budjetin ulkopuolisille valtion tileille 57 %:lla eli 985 mmk:sta 1,6 miljardiin markkaan.²⁸ Budjettimenojen lisäys teollisuuden edistämiseen on valtion tehtävien mukaisesti laskettuna + 90 % eli kasvaa vuoden 1975 budjetin 1,0 mrd mk:sta vuoden 1976 1,975 mrd mk:aan. Budjetin koko kasvu sen sijaan on + 33 %.²⁹

Myös väkivaltakoneiston, armeijan ja poliisin, määrärahat kasvavat budjetissa huomattavasti yli keskimääräisen tason. Tulopolitiikan kannalta voidaan budjettiesityksessä kiinnittää huomiota ainakin seuraaviin seikkoihin:

1. Budjetissa arvioidaan kuluttajahintaindeksin nousevan ensi vuonna 11,5 % ja ansiotasoindeksin 13 %. Kun otetaan huo-

28. Valtion tulo- ja menoarvioesitys 1976, s. Y 15

29. Mt., s. Y 20.

mioon palkkaliukumien vaikutus tämä merkitsee sopimuspalkkojen nousua ensi vuonna 6—7 % sopimuspalkkaindeksin mukaan. Varsinainen yleiskorotus olisi kuitenkin vielä pienempi, sillä sopimuspalkkaindeksiä nostavat muutkin tekijät. Esitetty arvio merkitsee reaaliansioiden voimakasta laskua niiden työläisten osalta, jotka jäävät ilman palkkaliukumaa.

Budjetin perusteluissa väitetään, että nyt kun maailmanmarkkinahintojen nousu on pysähtynyt, niin kotimaisista tekijöistä vaikuttavat palkat eniten kuluttajahintojen nousuun. Tämän vuoksi vaati valtiovarainministeri Heikki Tuominen budjetista käydyssä yleiskeskustelussa pidättyvyyttä ja maltillisuutta ensi kevään tulopoliittisissa ratkaisuissa.

2. Budjettiesityksessä esitetään useita menetelmiä palkkaliukumien määrän vähentämiseksi. Ensinäkin jo budjetin yleislinja, "säästöpolitiikka", merkitsee sulun asettamista lisätövoiman ottamiselle valtion ja tavoitteiden mukaan myös kuntien palvelukseen. Näin pyritään siirtämään uutta työvoimaa työvoimapolusta kärsivälle suurteollisuudelle. Tämä olisi omiaan vähentämään "palkkaliukumapainetta" yksityisen teollisuuden osalta. Toiseksi suunnitellaan hintasäännöstelyn uusimista siten, ettei hintojen korotusperusteeksi enää hyväksyttäisi palkkaliukumista aiheutuvaa "kustannuspainetta". Näin kehoitetaan työnantajia olemaan myöntämättä lisäkorotuksia palkkoihin. Kolmanneksi työttömyyttä ei aiota "poistaa" lisäämällä budjetin ns. erittelmättömiä työllisyysmäärärahoja tai kehoittamalla kuntia ryhtymään työttömyyttä estäviin toimiin. Budjetin mukaan työtömäksi joutuneita aiotaan ohjata työvoimapolusta kärsiville aloille ja alueille. Asian merkitys on mm. siinä, että juuri työvoimapolun takia on työläisten onnistunut viime vuosina nostaa työvoimansa hintaa yli tulopoliittisten sopimusten raamien. Näin aiotaan vähentää odotettavissa olevan nousukauden synnyttämää painetta nimellispalkkojen korotukseen.

3. Valtion tuloverojen osalta suoritetaan jälleen mainittu hämäysoperaatio.

4. Valtiovarainministeri Tuominen ilmoitti budjetin esittelytilaisuudessa, että hallitus aloittaa neuvottelut "etujärjestöjen" mukaansaamiseksi "välivuosineuvotteluun". Näin hallitus pyrkii sitomaan ammattiyhdistysliikkeen kädet mahdollisimman monissa kysymyksissä jo ennen tulopoliittisten neuvottelujen alkua ja etenkin ennen niiden loppuun saattamista tammikuun lopussa 1976.

5. Budjettiesityksessä ilmenevä pyrkimys jäädyttää sosiaaliturvan kehittäminen (mm. perhetukea ja lapsilisää suunnitellaan lisättäväksi lähimmän viiden vuoden aikana varsin vaatimattomasti: v. 1977 5,1 %, vuosina 1978—80 keskimäärin 0,9 % vuodessa) viittaa koko tulopoliittikan piirissä tapahtuvaan siirtymiseen yhä kauemmas "reaalisten" myönnytysten tieltä.³⁰ Suuntana

30. Työväenluokan hyväksi tapahtuvaa tulonjaon muutosta "tulopoliittiset myönnytykset" eivät koskaan ole merkinneet.

on voimistuva pakkosovinto, palkkaliukumien syntymisen estäminen, sosiaalipakettien karsiminen ja ideologisten ja poliittis-taktisten tekijöiden lisääminen tulopoliittisissa ratkaisuissa. STK:n toimitusjohtaja Timo Laatonen totesi STK:n kevätkoukussa 1975: "Sosiaalipaketteihin ei nykyoloissa ole tarvetta, eikä varaa... mutta hallituksen on kuitenkin talous- ja v-eropoliittisin toimin ylläpidettävä neuvotteluedellytyk-siä järjestöille".³¹

6. Jo tulopoliittisissa neuvotteluissa ja sopimuksissa on mää-rätty vuosittain paisuva osa varsinaisesta budjetista. Yleisesti voi-daan todeta tulopoliitiikan ja budjetin suhteen olevan siinä, että budjetilla otetaan takaisin se, mitä jotkut työläiset hankkivat tu-lopolitiikan ulkopuolelta. Tulopolitiikan ulottaminen yhä enem-män määräämään budjetin sisällöstä palvelee suurpääomaa välit-tömästi, sillä eduskunnassa on viime vuosina aika ajojin kyetty ajamaan läpi jokin työläisille edullinen ratkaisu. Tulopolitiikalla lujitetaan suurpääoman otetta budjetin sisällöstä ja luodaan en-tistä kovempaa painetta mahdollisten työtätekeviä palvelevien lakien ja asetusten tarkistamiseen suurpääoman määräämään suuntaan. On havaittavissa myös tendenssi budjetin ulkopuolis-ten rahastojen paisuttamiseen, mikä myös vähentää työtätekevien mahdollisuuksia käyttää budjettia talouspolitiikan suunnan muut-tamisen välineenä.

Suurpääoma käyttää kaikkia talouspolitiikan keinoja ja sen tu-kena on kansainvälinen suurpääoma, etenkin EEC. Hyökkäys suuntautuu demokratian kaventamiseen tulopoliittisen mekanis-min rakentamisen kautta ja kuntien itsehallinnon kaventamisen kautta. Suurpääoma tiivistää omaa rintamaansa uudelleenjärjestä-mällä ja keskittämällä voimaansa EVA:n ja vastaperustetun Te-ollisuuden Keskusliiton kautta.

Työkansan on käytävä vastahyökkäykseen — joukkovoimaansa luottaen ja SKP:n vaihtoehto-ohjelman pohjalta.

31. Helsingin Sanomat 23.5.1975.

Numeron kirjoittajia

Christian Blom, SKP:n talouspoliittisen osaston työntekijä
Mikael Böök, valt. kand.
Jukka Heiskanen, valt. yo
Asko Helminen, SOL:n valistussihteeri
Pertti Honkanen, valt. yo
Pekka Kosonen, valt. kand.
Jarmo Pankamaa, fil. yo
Juhani Ruotsalo, SOL:n puheenjohtaja

Lenin sosialistisen ja demokraattisen taistelun keskinäissuhteista

Asko Helminen

Maailman kehitys on vakuuttavasti osoittanut oikeaksi sen marxismin klassikoiden perusasettamuksen, että lopullinen ulospääsy kaikenlaisesta riistosta ja sorrosta on vain vallankumouksellinen siirtyminen sosialismiin. Tänä — kun kolmannes ihmiskunnasta kulkee sosialismin ja kommunismin rakentamisen tietä ja taas imperialismin maissa jokainen päivä tuo tullessaan uusia kriisejä ja onnettomuuksia — tästä alunperin teoreettisesta todudesta on tullut käytännöllinen elinvälttämättömyys.

Samaan aikaan kapitalismin kuolemisoressin myötä kärjistyvien ristiriitojen moninaisuus synnyttää mitä erilaisimpia demokraattisia, ei-sosialistisia liikkeitä, jotka suuntautuvat imperialismia vastaan. Tämä johtuu itse imperialismien olemuksesta. Monopoliin herruus merkitsee laajojen väestökerrosten, jopa kokonaisten kansojen voimistuvaa sortoa. "Imperialismi hyökkää kaikkialla, missä sen suinkin onnistuu se tehdä, demokraattisia oikeuksia ja vapautta vastaan, polkee ihmisarvoa, lietsoo rotusortoa."¹ Mutta se merkitsee myös kasvavaa tyytymättömyyttä ja vastustusta. "Sen tuloksena nousee yhä laajempia työtätekevien joukkoja, yhteiskunnallisia liikkeitä ja kokonaisia kansoja imperialismia vastaan."²

Tämän kehityksen vaatimuksia vastaten kommunististen puolueiden toiminnan pääsisältönä on taistelu rauhan, demokratian, yhteiskunnallisen edistyksen, kansallisen riippumattomuuden ja sosialismin puolesta. Vuoden 1969 kansainvälisen neuvottelukouksen arvion mukaan tälle taistelulle ovat olemassa entistä suotuisimmat reaaliset edellytykset.³ Kapitalistisissa maissa "monopoliin ja imperialismien vastaisessa yhteistoiminnassa muodostuvat suotuisat edellytykset kaikkien demokraattisten virtausten kokoamiseksi yhteen sellaiseen poliittiseen liittoutumaan, joka pystyy ratkaisevalla tavalla rajoittamaan monopoliin osuutta maan talouselämässä ja tekemään lopun suurpääoman vallasta sekä toimeenpanemaan niin perustavia poliittisia ja taloudellisia uudistuksia, että ne turvaavat mahdollisimman suotuisat edelly-

1. Kommunistien ja työväenpuolueiden kansainvälinen neuvottelukokous. Moskova kesäkuu 1969. Oulu 1969, s. 19.

2. sama, s. 19.

3. sama, s. 8; s. 30.

tykset taistelulle sosialismin puolesta.”⁴ Taistelu demokration puolesta on sosialismin puolesta käytävän taistelun osa.⁵

Näin ollen neuvottelukokousten analysoima tilanne nostaa kommunististen puolueiden teoreettisen ja käytännöllisen toiminnan erääksi keskeiseksi ongelmaksi kysymyksen demokraattisen taistelun ja sosialismin puolesta käytävän taistelun keskinäisyyhteestä ja niiden yhdistämisestä toisiinsa.

”Vallankumousstrategian tietosanakirjaksi” nimitetyssä ”Penikka- taudissa” Lenin korosti, että kommunististen puolueiden tulee ”löytää proletariaaseen vallankumoukseen siirtymisen tai lähestymisen muoto”.⁶ Toisin sanoen puolueiden on nähtävä ja käytettävä maksimaalisesti hyväksi kaikki ne mahdollisuudet, jotka sisältävät monopolien sortoa vastustaviin demokraattisiin liikkeisiin ja jotka suotuisten objektiivisten ja subjektiivisten ehtojen vallitessa muodostuvat reaalisiksi sosialistista vallankumousta kohti vieviksi voimiksi. Lenin paljasti objektiivisten ja subjektiivisten tekijöiden keskinäisen dialektiikan. Hän analysoi perinpohjaisesti Venäjän taloudellista kehitystä ja sen ristiriitoja, luokkien aseman ja keskinäisyyhteiden kehitystä, talouden ja politiikan keskinäistä dialektiikkaa ja kansainvälisten tekijöiden vaikutusta Venäjän sisäiseen taloudelliseen ja poliittiseen kehitykseen. Yhteiskunnallisen kehityksen konkreettisen analyysin pohjalla hän pystyi näkemään ne vasta kehkeytymässä olevat tendenssit ja mahdollisuudet, joita opportunistille ominainen ’realismi’ ei tavoittanut, ja joiden nojalla oli mahdollista laatia uuden tilanteen vaatimuksia vastaava voimakas strategia ja taktiikka. ”Herrat (opportunistit — A. H.) eivät tunne muuta realismia kuin matelevan realismin; heille on aivan vierasta marxilaisen realismin vallankumouksellinen dialektiikka, realismin, joka korostaa edistyneimmän luokan taistelu tehtäviä ja löytää olemassaolevasta sen (olemassaolevan) kukistamisen ainekset.”⁷

Toiseksi Lenin kiinnittää huomiota sosialistiseen vallankumoukseen lähestymisen ja siirtymisen muotoihin.⁸ Vallankumousteorian kannalta kysymys on seuraavasta.

4. sama, s. 26.

5. sama, s. 23.

6. V. I. Lenin, ”Vasemmistolaisuus” lastentautina kommunismissa. Teokset 31. osa, s. 76. Valitettavasti käännös tässä kohdin on harhaanjohtava: venäjänkielinen sana ”podhod” on käännetty sanalla ”ryhtyminen”, kun pitäisi olla ”lähestyminen”. (Esim. saksaksi se on ”Herangehen”, ks. W. I. Lenin, Werke Bd. 31, s. 79.)

7. V. I. Lenin, Vallankumous opettaa. Teokset 9. osa, s. 135.

8. Lähestymis- ja siirtymämuodon käsitteistä ks. Sovremennaja epoha i mirovoi revoljucionnyj process. Pod. red. A. M. Kovaleva, M. 1970, s. 134 —139 tai A. M. Kovalev, Aktual'nye problemy mirovogo revoljucionnogo processa, M. 1973. Myös eräissä muissa teoksissa käytetään näitä käsitteitä, esim. Leninskaja teorija socialističeskoj revoljucii i sovremennost', M. 1972, s. 331; Istoričeskij materializm. Pod. red. A. P. Septulina i V. I. Razina, M. 1974, s. 243; A. Zareckij, Bor'ba protiv monopolističeskogo kapitalizma — sostavnaja čast' bor'by za socializm. Naučnyj kommunizm 6/1974.

Työväenluokka ei nouse valtaan yhdellä rynnäköllä vaan monien kamppailujen kautta, joihin sitä paitsi osallistuu työväenluokan ohella muita luokkia, kerroksia ja yhteiskunnallisia liikkeitä. Näin vallankumousprosessi kulkee kehityksessään useiden vaiheiden kautta ja voi omaksua erilaisia erityisiä muotoja. Nykykautena juuri erilaiset demokraattiset, imperialismiin vastaiset ja monopolien vastaiset liikkeet voivat muodostua lähestymis- ja siirtymismuodoiksi sosialistiseen vallankumoukseen. Näitä ovat imperialismiin vastaiset, feodalismin vastaiset ja oligarkian vastaiset vallankumoukset kehitysmaissa ja vähemmän kehittyneissä kapitalistisissa maissa sekä demokraattiset, monopolien vastaiset liikkeet kehittyneissä kapitalistisissa maissa.

Kolmanneksi demokraattisen taistelun ja sosialismin puolesta käytävän taistelun keskinäissuhdetta on tarkasteltava työväenluokan välittömien tavoitteiden puolesta käytävän taistelun ja lopullisen päämäärän puolesta käytävän taistelun toisiinsa yhdistämisen aspektista.⁹ Tämä ongelma on vallankumouksellisen työväenliikkeen taistelun perusongelma, joka johtuu itse työväenluokan olemuksesta luokkana, jonka synty ja olemassaolo liittyy erottamattomasti kapitalismin syntyyn ja kehitykseen mutta jonka historiallinen tehtävä on kukistaa kapitalismi. Työväenluokan oleminen ja — mikä tärkeätä tässä yhteydessä — taistelu on sidottu objektiivisiin olosuhteisiin ja siksi se taistelee myös näiden ehtojen parantamisen puolesta. Tältä kannalta katsoen työväenluokan kamppailu demokratiasta kapitalismissa on taistelua välittömien etujen puolesta. Samalla se taistelee tulevan, porvarillisen demokratian rajoituksista ja puolinaisuudesta vapaan demokratian puolesta. Myös demokraattisen taistelun suhteen pätee siis täydellisesti Marxin ja Engelsin kommunistisen puolueen manifestissa ilmaisema ajatus, joka tuo ilmi työväenluokan välittömien etujen ja lopullisten etujen yhdistymisen dialektisen kaksinaisluonteen: "Kommunistit taistelevat työväenluokan lähimpien välittömien tarkoituksien ja etujen puolesta, mutta nykyisessä liikkeessä he edustavat samalla myös liikkeen tulevaisuutta".¹⁰ Demokraattiseen taisteluun sovellettuina tämä merkitsee sitä, että jokapäiväisessä demokratian puolesta

Ero yleisesti käytettyyn 'siirtymävaihe'-käsitteeseen ei ole suuri. Jos puhumme kuvannollisesti vallankumouksen 'teistä', niin molemmat edelliset käsitteet ilmaisevat sitä, että sosialistiseen vallankumoukseen vie useita teitä, kun taas jälkimmäinen sanoo, että vallankumoukseen vievällä tiellä on useita 'taipaleita'. — Selvää on, että 'siirtymämuoto sosialistiseen vallankumoukseen' on eri asia kuin 'sosialismiin siirtymisen muoto'.

9. Tätä aspektia korostaa mm. H. Hesselbarth: Lenin und der Kampf um Demokratie und Sozialismus heute, Einheit 4 1970, s. 484—485. Samalla on huomattava, että nämä kaksi 'keskinäissuhde-ongelmaa' eivät suinkaan ole identtiset: Työväenluokan kapitalismissa käymä taistelu demokratiasta on tosin luonteeltaan kamppailua välittömien etujen puolesta mutta kaikkea työväenluokan välittömien etujen puolesta käymää taistelua ei voida pitää demokraattisena taisteluna tämän käsitteen varsinaisessa merkityksessä.

10. K. Marx, F. Engels, Valitut teokset I osa, Petroskoi 1958, s. 36.

käytävässä kamppailussa työväenluokka edustaa tulevaisuuden demokratiaa, sosialistisen demokratian pystyttämisen etua ja tästä käsin myös määrittelee taistelunsa suunnan ja konkreettiset tehtävät. Samalla paljastuu työväenluokan demokratismin perusero muihin demokraattisiin virtauksiin nähden: koska työväenluokan demokratismi juontuu itse työväenluokan historiallisesta roolista ja tehtävästä, tämä perusero ei pyyhkiydy pois minkään yhteiskunnallisen kehityksen vaikutuksesta.

Toinen asia on se, että koska — kommunistisen liikkeen kollektiivisen arvion mukaan — demokraattiset tehtävät nykyoloissa laajenevat sekä saavat syvemmän sisällön, niin nämä tehtävät muodostuvat entistä tärkeämmiksi jokapäiväisen, kapitalistisen yhteiskunnan eri alueet käsittävän ja yhä laajempia joukkoja mukaan vetävän taistelun välittömiksi tehtäviksi, joiden ratkaisusta riippuu entistä välittömämmin myös työväenluokan vallankumousliikkeen lopullinen menestys.

* * *

Demokraattisen taistelun ja sosialismin puolesta käytävän taistelun lainmukainen keskinäisyhteys on läpikäyvässä ajatuksena Leninin koko tuotannossa aina 'Kansan ystävästä' asti.¹¹ Jo 1890-luvun teoksissaan Lenin perusteli demokraattisten tehtävien, demokraattisten liikkeiden tukemisen, demokratian ja poliittisten vapauksien välttämättömyyden proletariaatin luokkataistelulle ja sosialistiselle vallankumoukselle.

Demokraattiset ja sosialistiset tehtävät ovat "erottamattomassa yhteydessä keskenään". Poliittisten vapauksien ja demokraattisten laitosten merkitys on oikein arvioitavissa vain työväenluokan lopullisen päämäärän kannalta: taistelu niiden puolesta on keino päämäärän saavuttamiseksi¹², välttämätön vaihe taistelussa sosialistisen vallankumouksen puolesta.¹³ Mutta juuri tämän vuoksi ne ovat välttämättömiä; ne ovat välttämättömiä taistelun laajentamiseksi, uusien asemien valloittamiseksi, lujien järjestöjen luomiseksi sekä muiden työtätekevien joukkojen johtamiseksi vallankumouksen tielle, niiden opettamiseksi taistelemaan vallankumouksen puolesta. Itsevaltiuden oloissa mikään tämä ei ole mahdollista: "...vain poliittisen vapauden oloissa, vain käymällä laajaa joukkotaistelua Venäjän työväenluokka saat-
taa luoda organisaatiot tätä sosialismin lopullista voittoa varten".¹⁴

11. Ks. V. I. Lenin, Mitä ovat "kansan ystävä" ja miten he taistelevat sosialidemokraatteja vastaan? Teokset 1. osa, ss. 278—281.

12. sama, s. 279.

13. Ks. V. I. Lenin, Itsevaltius ja proletariaatti. Teokset 8. osa, s. 8.

14. V. I. Lenin, Taannehtivaa suuntausta Venäjän sosialidemokratiassa. Teokset 4. osa, s. 246.

Proletariaatti on luokka-asemansa johdosta ainoa loppuun asti johdonmukainen demokraatti: ensiksi taistelussa poliittisten vapauksien puolesta proletariaatti on "eturivin sotilas", ja toiseksi vain se kykenee "loppuun asti toteuttamaan" demokraattiset uudistukset.¹⁵ Näin Lenin ilmaisi proletariaatin hegemonia-aseman demokraattisessa taistelussa, proletariaatin demokraattista liikettä suuntaavan ja johtavan roolin.

Lenin tarkasteli kaikkia hegemonia-ongelman keskeisiä aspek-teja, kuten proletariaatin luokkalinjan itsenäisyyden ja tieteellisen maailmankatsomuksen puhtauden säilyttämisen välttämättömyyttä, poliittisten liittojen luonnetta ja proletariaatin roolia siinä, liittolaisten puolelleen voittamista ja muita ongelmia, joista monet olivat vasta nousemassa poliittisen taistelun problematiikan piiriin.¹⁶

Pelkästään se tosiasia, että demokraattisen taistelun ja sosialistisen taistelun keskinäissuhteen ongelma oli tärkeällä sijalla Leninin tuotannossa jo silloin kun Venäjän työväenliike oli vasta alkutaipaleellaan, ilmentää tuon ongelman yleispätevää luonnetta. Yleispätevää siinä mielessä, että demokraattisen taistelun käymisen ja sen yhdistämisen sosialismin puolesta taisteluun välttämättömyys ei rajoitu vain joihinkin kapitalismin historiallisiin kehitysvaiheisiin (kuten otaksuivat mm. "imperialistiset ekonomistit"). Ohimenevää ja tilapäistä se on tietysti vain siinä mielessä, että proletariaatin taistelun lopullisena päämääränä on sosialismi. Mutta voidakseen toteuttaa sosialistisen vallankumouksen proletariaatin on käytävä demokraattista taistelua ja yhdistettävä se taisteluun sosialismin puolesta, oli ko. maa sitten sosiaalis-taloudellisesti kehittynyt tai ei.

Sen sijaan demokraattisen taistelun konkreettinen sisältö, luonne jo ominaispaino samoin kuin sen sosialistiseen taisteluun yhteenpunoutumisen muodot luonnollisesti riippuvat konkreettis-historiallisista olosuhteista. Tällöin voidaan erotella ainakin kolme momenttia: kapitalismin kehitysvaihe kyseisessä maassa, ko. maan työväenluokan luokkataistelun ja vallankumousprosessin kehitysvaihe sekä (globaalisena tekijänä) historiallinen aikakausi. Leninin nerokkuus olikin siinä, että hän kykeni erottelamaan yleisen erikoisesta ja yksityisestä sekoittamatta niitä keskenään tai jättämättä jotakuta puolta huomioonottamatta. Yleisiä lainmukaisuuksia ei ole mahdollista tiedostaa oikein konkreettis-historiallisten erikoisuuksien ulkopuolella vaan vain niiden tutkimi-

15. V. I. Lenin, Venäjän sosialidemokraattien tehtävät. Teokset 2. osa, s. 312.

16. Ks. esim. V. I. Lenin, Teokset 1. osa, s. 280; 319; 2. osa, s. 307, 312; 8. osa, s. 9. Kuvaavaa on, että Lenin antoi periaatteelliset vastaukset näihin ongelmiin suurelta osin ennen kuin proletariaatin puolta oli vielä edes perustettu. — Seikkaperäinen historiallinen tutkimus Venäjän työväenluokan hegemoniasta demokraattisessa liikkeessä tältä kaudelta on A. V. Ušakov, Bor'ba za gegemoniju proletariata v revoljucionno-demo-kратиčeskom dvizenii Rossii (1895—1904), M. 1974.

sen perustalla. Yleisen ja erityisen dialektiikka osoittautuikin opportunistien kompastuskiveksi, mikä johti heidät vakaviin poliittisiin virheisiin vallankumousliikkeen tehtävien arvioinnissa.¹⁷

1. V. I. LENIN DEMOKRAATTISEN VALLANKUMOUKSEN KASVAMISESTA SOSIALISTISEKSI VALLANKUMOUKSEKSI

Jos edellä oli puhe demokraattisen taistelun ja sosialistisen taistelun välisistä yleisimmistä, suhteellisen muuttumattomista lainmukaisista keskinäisyhteyksistä, niin teoria demokraattisen vallankumouksen kasvamisesta sosialistiseksi vallankumoukseksi ilmentää tuota keskinäissuhdetta historiallisesti muuttuvana, so. Lenin tarkastelee sitä nyt vallankumousprosessin kehitysdynamiikan kannalta. Voimme ehkä sanoa, että edellä oli kysymys ongelman loogisesta aspektista, nyt sen historiallisesta aspektista.

Leninin lähtökohtana oli marxismin perustanlaskijoiden idea ”keskeytymättömästä vallankumouksesta”. Arvioidessaan vuosien 1848—49 vallankumousta Marx ja Engels lähtivät siitä, että proletariaatille ei ole suinkaan yhdentekevää millaisissa oloissa se kasvaa, tulee tietoiseksi eduistaan ja taistelee niiden puolesta. Sen vuoksi työväenluokka voi tukea porvaristoa ja pikkuporvaristoa silloin kun nämä taistelevat feodalismia vastaan porvarillisen demokratian puolesta. Samaan aikaan on selvää, ettei työväenliike voi rajoittua taistelemaan porvarillisen demokratian laajentamisen puolesta mikäli ei aio luopua sosialistisista päämääristään. Proletariaatti taistelee poliittisesta vallassa; siitä että porvarillisesta demokratiasta edetään laadullisesti korkeamman tyyppiseen demokratiaan, sosialistiseen. Mutta Marx ja Engels katsoivat, ettei porvarillisen ja sosialistisen vallankumouksen välillä ole mitään kuilua: olosuhteissa jolloin työväenluokkaa on jo muotoutunut itsenäiseksi poliittiseksi voimaksi ja porvaristo alkaa menettää edistyksellisen roolinsa työväenluokan tulee esiintyä vallankumouksen jatkumisen puolesta.¹⁸

17. Lenin viittasi monesti eksplisiittisesti opportunistien kyvyttömyyteen lähestyä dialektisesti työväenliikkeen taistelutehtäviä; tämä piti osittain paikkansa myös II Internationaalin vasemmistosiiven moniin edustajiin. Ks. Esim. V. I. Lenin, Teokset: 8. osa, s. 280, 318; 9. osa, s. 135, 358—361; 22. osa, s. 262, 295—310, 331—333, 337, 340—341; 23. osa, s. 7, 26—27. Ei ole suinkaan sattuma, että monet Leninin dialektiikan kehittelyt osuvat historiallisesti yhteen sosialistisen vallankumouksen teorian ja imperialismin teorian tiiviin kehittelyn kanssa.

18. Ks. Antimonopolistische Alternative — Sozialistische Perspektive. Von einem Autorenkollektiv unter Ltg. von R. Reissig, 2., unv. Aufl., Berlin 1973, S. 32/33 tai K. Zarodov, Leninism and Contemporary Problems of the Transition from Capitalism to Socialism, Moscow 1972, p. 152 ff. Seikkaperäinen esitys Marxin ja Engelsin näkemyksestä ks. Problemy gegemonii proletariata v demokratičeskoj revoljucii (1905—fevr. 1917), M. 1975, s. 15—31.

"Jatkuvan vallankumouksen" idean perustana oli siis vallankumoukseen osallistuvien luokkavoimien roolin tarkastelu. "Keskuskomitean vetoomuksessa Kommunistien liitolle" Marx ja Engels kirjoittivat: "Samaan aikaan kuin demokraattiset pikkuporvarit haluavat lopettaa vallankumouksen mahdollisimman pian ja toteuttaa korkeintaan ylläesitetyt vaatimukset, meidän etumme ja tehtävämme ovat siinä, että vallankumousta jatketaan niin kauan kunnes kaikki (...) omistavat luokat on suistettu valasta, proletariaatti on vallannut valtiovalan".¹⁹

Vuosien 1848—49 kokemus johti Marxin ja Engelsin johtopäätökseen, että talonpoikaisliike on yhdistettävä proletaariseen vallankumoukseen. Myöhemmin he viittasivat mm. Pariisin kommuunin kokemukseen: jos Kommuunin johtajat olisivat täysin ymmärtäneet proletariaatin ja talonpoikaiston liiton merkityksen ja työskennelleet sen hyväksi, talonpojat olisivat hyväksyneet työläiset johtajikseen.²⁰

"Jatkuvan vallankumouksen" teesin merkityksestä huolimatta Marx ja Engels eivät kehitelleet sitä yksityiskohtaisesti. Tämä selittyy sillä, että vapaan kilpailun kapitalismin kaudella eivät vielä olleet kehkeytneet selvästi nähtäviksi ne tendenssit, jotka liittyivät nimenomaan kapitalismin kuolemiseen kauteen, imperialismiin.²¹

1. 1. Imperialismin kauden uudet olosuhteet. Proletariaatin hegemonia

Lenin lähti demokraattisen vallankumouksen sosialistiseksi kasvamisen objektiivisten edellytysten konkreettis-historiallisesta analyysistä. Hän osoitti, että vuosisadan alun Venäjällä punoutuivat yhteen kaksi ristiriitojen ryhmää, joita vastasi kaksi sosiaalista ristiriitaa. Toisaalta maassa oli ristiriita kehittyvien tuotantovoimien ja feodaalisten jäänteiden välillä (joita oli sekä taloudellisessa että poliittisessa rakenteessa). Tämä kapitalismin kehitystä jarruttava ristiriita oli perustana kansan taistelulle tilanherroja ja tsarismia vastaan. Toisaalta kapitalismin kehityksessä tapahtui kuitenkin nopea monopolisoitumisprosessi, mikä merkitsi kapitalismin perusristiriidan voimakasta kärjistyneisyyttä. Tämä oli perustana työväenluokan taistelulle kapitalistista palkkaorjuutta vastaan.

Porvarillis-demokraattinen vallankumous kykenee ratkaisemaan ensimmäisen ristiriitojen ryhmän mutta ei toista. Ratkaistessaan yhden ristiriidan se päinvastoin kärjistää toista, mikä synnyttää

19. K. Marx, F. Engels, Valitut teokset I osa, Petroskoi 1958, s. 76—77.

20. The Marx and Engels Archives. Russ. Ed., Vol. III (VIII), p. 339. Sit. Zarodov, mt., s. 153—154.

21. Zarodov, mt., s. 154.

välttämättömyyden vallankumouksen edelleen kehittymiselle, toisin sanoen porvarillis-demokraattisen kumouksen kehittymiselle sosialistiseksi.²²

Näissä olosuhteissa muuttuu itse porvarillis-demokraattisen vallankumouksen historiallinen paikka ja yhteiskunnallinen rooli. Ennen se oli renkaana porvariston valtaannousun ketjussa; se toteutui porvariston johdolla, joka oli aikansa edistyksellisimpien tuotantosuhteiden kantaja ja saattoi nämä vastaavuuteen tuotantovoimien kanssa. Imperialismin kaudella porvarillis-demokraattinen vallankumous — toteutuen ainoan loppuun asti vallankumouksellisen luokan, johtavaksi poliittiseksi voimaksi nousseen proletariaatin johdolla — on tärkeä rengas sosialismin voiton puolesta käytävän taistelun ketjussa.

Näin eri luokkien muuttuneen yhteiskunnallisen aseman ja poliittisen roolin erittelyn tuloksena Lenin teki johtopäätöksen, että työväenluokalla on välttämättömät edellytykset kohota porvarillis-demokraattisen vallankumouksen johtajaksi. Ensiksi proletariaatti asemansa vuoksi yhteiskunnallisessa tuotannossa on kaikkein edistyksellisin ja vallankumouksellisin luokka. Toiseksi se on objektiivisesti kiinnostunut demokraattisen vallankumouksen perusteellisesta voitosta. Lenin kirjoitti: "Ilman poliittista vapautta ei voida ajatella tuotantovoimien täydellistä kehittymistä nykyaikaisessa porvarillisessa yhteiskunnassa, ei laajaa, avointa ja vapaata luokkataistelua eikä proletariaatin joukkojen poliittista valistamista, kasvattamista ja yhteenliittämistä. Juuri sen vuoksi tietoinen proletariaatti asettaa aina tehtäväkseen päättäväisen taistelun täydellisen poliittisen vapauden puolesta, demokraattisen vallankumouksen puolesta".²³ Ja kolmanneksi työväenluokalla on vallankumouksellinen uuden tyyppinen puolue, joka tekee siitä itsenäisen poliittisen voiman, "tietoisien proletariaatin" — kuten Lenin sanoi.

Mutta proletariaatin hegemoniroolin edellytysten realisoiminen oli erottamattomassa yhteydessä liittolaiskysymyksen ratkaisuun. Venäjän sosiaalis-taloudellisten ristiriitojen pohjalla Lenin katsoi, että talonpoikaisto on työväenluokan tärkein liittolainen. Objektiiviset olosuhteet asettivat kysymyksen talonpoikaiston elämän perinpohjaisesta muuttamisesta, feodaalisten maanomistussuhteiden kumoamisesta: "... objektiiviset olot nostivat talonpoikaisjoukot enemmän tai vähemmän itsenäisen toiminnan areenalle".²⁴ Sen sijaan liberaalinen porvaristo oli neutraloitava, koska sen edut vallankumouksessa vaativat sovittelua tsaarin kanssa vallankumouksen perusvoimia vastaan.

22. Ks. Problemy kommunističeskogo dviženija. Nekotorye voprosy teorii i metodologii. Pod. red. Novoselova S. P. (Orv. red.) i dr., M. 1972, s. 101—104. Ks. myös Y. Klimov, The Bolshevik Party and the Democratic Revolution in Russia, APN Moscow 1975, pp. 25—31.

23. V. I. Lenin, Vallankumouksellisen proletariaatin demokraattiset tehtävät. Teokset 8. osa, s. 506.

24. V. I. Lenin, L. N. Tolstoi. Teokset 16. osa, s. 321.

Proletariaatin hegemonia näkyi myös muissa Venäjän ensimmäisen vallankumouksen erikoisuuksissa, jotka antoivat sille proletarisen leiman. Taistelukeinot olivat tyypillisesti proletarisia (taloudelliset ja poliittiset lakot jne), joiden avulla työväenluokka kasvatti työätekeviä kerroksia. Samoin vallankumouksellisen taistelun kuluessa syntyi uusia organisaatiomuotoja, kuten ammattiliitot ja neuvostot, joilla oli myöhemmin ensiarvoinen rooli.²⁵

1. 2. Vallankumouksellis-demokraattinen valta. Luokkavoimien ryhmittäminen vallankumouksen kuluissa

Tärkeintä proletariaatin hegemoniassa on, että se on jatkuva voiman lähteenä demokraattisen vallankumouksen viemisessä perinpohjaiseen voittoon ja siitä eteenpäin kohti sosialistista kumousta. Vallankumouksen liikevoimien nojalla Lenin saattoi ratkaista kysymyksen valtaasta — jokaisen vallankumouksen peruskysymyksen —: millainen on voitollisen porvarillis-demokraattisen vallankumouksen valtiovalta ja mikä on sen luokkasäältä?

Leninin johtopäätös oli, että työväenluokan ja sen puolueen johdolla toteutuva demokraattinen vallankumous voi synnyttää uudentyyppisen valtiovallan, joka eroaa periaatteellisesti porvarillis-demokraattisesta valtiosta — työväenluokan ja talonpoikaiston vallankumouksellis-demokraattisen diktatuurin. Tällainen diktatuuri voisi muodostua poliittiseksi välineeksi vallankumouksen lopulliseen päätökseen viemiseksi ja edellytysten luomiseksi sen kehittymiselle sosialistiseksi vallankumoukseksi.²⁶

Kysymys on kahden luokan diktatuurista, mutta proletariaatin hegemonia turvaa tämän luokan johtavan roolin diktatuurin järjestelmässä ja määrää sen erityisluonteen siirtymämuotona sosialistiseen diktatuuriin. Toisin sanoen se edustaa siirtymätyypistä valtaa.²⁷ Lenin korosti, että vain vallankumouksellis-demokraattisen diktatuurin tunnus määritteli oikein demokraattisten tehtävien ytimen, koska se määritteli ”sekä ne luokat, joihin uuden päällysrakennuksen uudet ”rakentajat” voivat nojautua (...) että päällysrakennuksen luonteen (”demokraattinen” diktatuuri erotuksena sosialistisesta) kuin myös rakentamismenetelmän (diktatuuri, so. väkivaltaisen vastarinnan väkivaltainen kukistaminen, kansan vallankumouksellisten luok-

25. Näistä erikoisuuksista ks. emt. Problemy gegemonii proletariata...; Klimov, emt...

26. Ks. V. I. Lenin, Sosialidemokratian kaksi taktiikkaa demokraattisessa vallankumouksessa. Teokset 9. osa, s. 113, 41—42.

27. Ks. Problemy gegemonii proletariata..., s. 250.

kien aseistaminen)".²⁸ Samalla se ilmaisee demokraattisen kumouksen "historiallisesti rajoitetun luonteen ja uuden taistelun välttämättömyyden uuden järjestelmän pohjalla työväenluokan vapauttamiseksi täydellisesti kaikesta sorrosta ja kaikesta riis-tosta."²⁹ Vallankumouksellis-demokraattinen valta sinänsä ei kykene ylittämään porvarillisia taloudellisia suhteita mutta se kykenee "toteuttamaan johdonmukaisen ja täydellisen demokratismin aina tasavaltaan asti".³⁰ Diktatuurin eräänä päätehtävänä Lenin näki demokraattisen tasavallan pystyttämisen vallankumouksellisen kansan diktatuurin poliittisena ilmauksena ja valtiollisena muotona.³¹

Vallankumouksellis-demokraattisen diktatuurin poliittiseksi elimeksi Leninin mukaan tuli pystyttää väliaikainen val-lankumoushallitus, joka käytännössä käy päättäväisesti käsiksi demokraattisten uudistusten toteuttamiseen ja siten valmistelee maaperää tämän liikkeen kasvamiselle sosialistiseksi vallankumoukseksi. Bolševikkien osallistuminen tällaiseen hallitukseen voidaan ratkaista vain konkreettisen tilanteen analyysin avulla. Etukäteen voidaan määritellä vain osallistumisen luonne ja tarkoitus: lannistumaton taistelu vastavallankumouksen yri-tyksiä vastaan sekä työväenluokan itsenäisten etujen puolustami-nen; muu sen sijaan riippuu konkreettisista olosuhteista, voima-suhteista jne.³² Hallitukseen osallistumisessa oli kysymys prole-tariaatin mahdollisuuksista eri tavoin vaikuttaa vallankumouksen kulkuun, ja nimenomaan vaikuttaa "ylhäältä käsin". Lenin teki selväksi, miksi ei saanut rajoittua entisiin kaavoihin: toiminta "alhaalta käsin" on välttämättä yhdistettävä toimintaan "ylhääl-tä käsin" (edellyttäen tietysti että jälkimmäisen ehdot on täy-tetty). Hallitukseen osallistumista on käytettävä vallankumouk-sellisen vallan vipusimena. Uusi taistelumuoto laajentaisi työ-väenluokan asemia ja muodostaisi tukikohdan sen hegemonian toteuttamiseksi; siksi "on propagoitava ylhäältä käsin tapahtu-van toiminnan ajatusta, valmistauduttava mitä tarmokkaimpaan hyökkäystoimintaan ja tutkittava tällaisen toiminnan ehdot ja muodot".³³ Mutta olipa osallistuminen hallitukseen mahdollista

28. V. I. Lenin, *mt.*, s. 113. Diktatuuri päällysrakenteen "rakentamismene-telmänä" oli välttämätön vastavallankumouksen yritysten torjumiseksi: ks. sama, s. 41—42. Tällöin Lenin nojasi Marxiin, joka v. 1948 maaliskuun tapahtumien jälkeen kirjoitti: "jokainen väliaikainen vallankumouksen jäl-keinen valtiotila vaatii diktatuuria ja nimenomaan energistä diktatuuria". K. Marx, F. Engels, *Krise und Konterrevolution Werke Bd. 5, S. 402.*

29. V. I. Lenin, *Sosialidemokratian kaksi taktiikkaa...*, s. 115.

30. sama, s. 42.

31. Ks. sama, s. 11. Demokraattisen tasavallan asettamuksesta ks. esim. *Problemy gegemonii...*, s. 258—259 tai N. N. Demockin, *O formah gosudarstvennoj vlasti, perekhodnih k diktature proletariata. Voprosy istorii KPSS 4 1973, s. 34—35.*

32. Ks. sama, ss. 10—17.

33. sama, s. 16. Silloin kun osallistuminen on mahdollista ja välttämätöntä, siinä on noudatettava seuraavia periaatteita: (a) puolueen tiukka val-vonta valtuutettuihin nähden (Leninin mukaan asian muodollinen puoli),

tai ei joka tapauksessa on välttämätöntä vaikuttaa siihen "alhaalta" kansan vallankumouksellisin joukkotoimin, minkä tarkoituksena on vallankumouksen saavutusten puolustaminen.³⁴

Väliaikaisen vallankumoushallituksen kestävyys riippuu työväenluokan sekä talonpoikaiston ja muiden demokraattisten voimien välisen liiton lujuudesta, liittoutumistaktiikan johdonmukaisesta toteuttamisesta ja kyvystä yhdistää toiminta hallituksessa joukkojen toimintaan päämääränä vallankumouksellisten uudistusten jatkuva edelleen kehittäminen.

Koska työväenluokan ja talonpoikaiston vallankumouksellisdemokraattinen diktatuuri on luonteeltaan siirtymätyypistä valtaa, sen sosiaalinen kokoomus kokee välttämättä muutoksia luokkavoimien ryhmittymisessä työväenluokan ympärille vallankumouksen kulussa ja siirtyessä etapista toiseen. Demokraattisen vallankumouksen täydellinen voitto merkitsee demokraattisen vaiheen loppua ja sosialistisen vallankumouksen puolesta käytävän taistelun alkua.³⁵ Vallankumouksen liikevoimissa siirtyminen etapista toiseen ilmenee siten, että demokraattisten tehtävien päätökseen vieminen merkitsee porvariston ja pikkuporvaristonkin vallankumouksellisuuden täydellistä loppua ja proletariaatin ratkaisevan taistelun alkua.³⁶ Lenin kaavaili luokkavoimien uudelleenryhmittymistä seuraavasti: "Proletariaatin täytyy viedä päätökseen demokraattinen vallankumous yhdistäen omiin voimiinsa talonpoikaiston joukot, murtaakseen väkivalloin itsevaltiuden vastarinnan ja tehdäkseen tehottomaksi porvariston horjuvuuden. Proletariaatin täytyy suorittaa sosialistinen vallankumous yhdistäen omiin voimiinsa väestön puoliproletaaristen aineiden joukot, murtaakseen väkivalloin porvariston vastarinnan ja tehdäkseen tehottomaksi talonpoikaiston ja pikkuporvariston horjuvuuden."³⁷

Vallankumouksellisdemokraattisen diktatuurin siirtymäluonne johtuu siis sen sisäisistä ristiriidoista, joita Lenin täsmällisesti eritteli.³⁸ Koska tämän diktatuurin tehtävänä on murskata feodaalinen maaorjuusjärjestelmä, sen sosiaalisena perustana on proletariaatti ja talonpoikaisto kokonaisuudessaan — myös maalaisporvaristo. Mutta imperialismien kaudella ei voida feodaalista järjestelmää hävittää kajoamatta samalla monopolistisen porvariston etuihin. Tämän ristiriidan tulos on työläisten ja talonpoikaiston diktatuurin perustan rakoileminen, taistelu porvarillisten ja sosialististen elementtien välillä. Edellisten edut vaativat vallankumouksen pysähdyttämistä, jälkimmäisten sen

(b) on ymmärrettävä oikein itse osallistumisen luonne: ei ole hetkeksiäkään kadotettava näkyvistä sosialistisen vallankumouksen päämäärää; sama, 16—17.

34. sama, s. 17.

35. sama, s. 115.

36. sama, s. 115.

37. sama, s. 85.

38. ks. sama, s. 12—13.

jatkamista ja kehittämistä seuraavaan vaiheeseen.³⁹ Jos työväenluokan hegemonia demokraattisessa kumouksessa toteutuu ja se on kyennyt kokoamaan ympärilleen muut voimat, joiden luokkalemus sallii niiden omaksuvan sosialistisen suuntauksen, niin työväenluokan poliittisen linjan voiton sisäiset ehdot on turvattu. Proletariaatin ja sen puolueen johtavan roolin lujittuminen diktatuurin järjestelmässä valmistaa siirtymisen työväenluokan diktatuuriin, joka pystyy ratkaisemaan sosialistiset tehtävät.⁴⁰

Luokkavoimien uudelleenryhmittymisprosessia ei pidä tulkita siten, että vallankumouksen edetessä etapista toiseen siitä kaikoavat ei-proletaariset luokat ja kerrokset toisensa perään, niin että sosialistiseen vallankumoukseen proletariaatti tulee yksinään. Tällaiseen kaavamaiseen ja vallankumouksen umpikujaan tuomitsevaan tulkintaan päätyi Trotski, koska hän ei kyennyt erittelemään vallankumouksen ehtoja ja liikevoimia uuden aikakauden olosuhteissa.⁴¹ Leninin teorian mukaan päivänvastoin luokkavoimien uudelleenryhmittyminen tapahtuu siten, että porvarilliset ainekset loittonevat proletariaatista mutta työväenluokan liitto muiden työtätekevien joukkojen ja poliittisten voimien kanssa lujittuu ja laajenee. Nämä liittyvät proletariaatin ympärille viidäkseen sosialistisen vallankumouksen voittoon. Ylipäänsä Leninin liittoutumistaktiikka edellyttää vaihtoehtojen moninaisuutta luokka- ja poliittisten voimien uudelleenryhmittymisessä. Kaikki riippuu kyseisessä maassa toteutuvan vallankumouksen konkreettis-historiallisista ehdoista.⁴²

Koko Leninin opin ymmärtämisen kannalta on periaatteellisesti tärkeätä nähdä se, että demokraattisen vallankumouksen kasvaminen sosialistiseksi ei suotuisten objektiivisten edellytysten kääntäessä vallitessa tapahdu automaattisesti vaan se riippuu työtätekevien työväenluokan johdolla käymän luokkataistelun

39. ks. V. I. Lenin, Proletariaatin taistelu ja porvariston renginpalvelukset. Teokset 8. osa, s. 536—537.

40. Ks. Leninskaja teoriaja socialističeskoj revoljucii..., s. 326.

41. Toisin kuin Lenin (ks. edellä s. 13) Trotski katsoi, että "talonpoikaisto on täysin kykenemätön itsenäiseen poliittiseen osaan". Aktiiviseen vallankumoukselliseen toimintaan ei talonpoikaistosta ollut, korkeintaan se voisi passiivisesti tukea työväenluokan valtaantulon jälkeen suorittamia uudistuksia. Ks. L. Trotski, Jatkuva vallankumous. Tammi, Helsinki 1970, s. 50. Siten hän joutui kieltämään myös työväenluokan ja talonpoikaiston vallankumouksellisen-demokraattisen diktatuurin mahdollisuuden; mahdollista saattoi olla vain proletariaatin diktatuurin pystyttäminen (mt., s. 49). — Tämä Trotskin karkoitettuna ollessaan kirjoittama teos on kaunaisuutta huokuva kokoonkyhätty katsaus hänen aikaisempiin kirjoituksiinsa. Tyypillistä on, että hän yrittää sitaatteja pilkkomalla saada (tuoloin jo kuolleen) Leninin tuotannosta arvovaltaista tukea jälkilämmitetyille ajatuksilleen. Esimerkiksi ko. teoksessa s. 47 oleva sitaatti katkeaa satumoisin juuri ennen kohtaa, jossa Lenin toteaa, ettei Venäjän vallankumous millään muotoa voi johtaa proletariaatin yksinomaiseen herruuteen eli diktatuuriin! Ks. V. I. Lenin, Teokset 11. osa, s. 396.

42. Ks. J. A. Krasin, Lenin, vallankumous, nykyaika. Sosialistisen vallankumouksen ongelmia, Moskova (ep.), s. 175; Problemy kommunističeskogo dviženija..., s. 110.

menestyksellisydestä. Tästä seuraa marxilaisen proletariaisen puolueen erityinen rooli luokkataistelun johtajana ja organisaattorina, puolueen kehittelemien taktisten tunnusten merkitys. Tämä on välttämätön ehto demokraattisen kumouksen voitolle ja kasvamiselle sosialistiseksi.⁴³ Siksi on oikein sanoa, että kysymys proletariaatin hegemoniasta demokraattisessa vallankumouksessa on Leninin teorian perusrangas.⁴⁴

Työväenluokan hegemonia demokraattisen vallankumouksen etapilla ei myöskään automaattisesti kasva hegemoniaksi sosialistisen vallankumouksen vaiheessa. Hegemonian saavuttamisessa voimme erotella yleisessä muodossa kaksi tekijää: (1) puolueen poliittisen linjan kehittäminen, strategisten ja taktisten tunnusten asettelu ja laajojen työväenliikkeiden joukkojen mobilisointi niiden pohjalta taisteluun; (2) vallankumouksellisten voimien ryhmittäminen työväenluokan ympärille, siirtyminen yhdestä liittojärjestelmästä toiseen ja sellaisen luokkasisällöltään uudenlaisen poliittisen armeijan luominen, joka kykenee kulkemaan sosialististen uudistusten tietä.⁴⁵

Edelleen, hegemonia ei ole kertakaikkisesti annettu vaan siitä on yhä uudelleen taisteltava, kehiteltävä kamppailua vastustajia vastaan ja samaan aikaan lujitettava siteitä liittolaisiin. Kärkeissä yhteenotoissa proletariaatin hegemonian ominaisuudet kouliuntuvat ja sen taisteluvoima lisääntyy moninkertaisesti, mutta vasta silloin kun siihen yhdistyy puolueen tuoma tietoisuuden elementti ja taistelun perspektiivi, proletariaatista tulee työväenliikkeen todellinen johtaja.

2. IMPERIALISMI JA DEMOKRATIA

Ensimmäisen maailmansodan vuosina äärimmilleen kärjistynyt poliittinen tilanne nosti demokratian ja sosialismin puolesta käytyä taistelun ongelmat poliittisen ja ideologisen taistelun keskipisteeseen. Kansainvälisen ja Venäjän työväenliikkeen piirissä ilmaantui vaarallisia virhenäkemyksiä. Näissä olosuhteissa Lenin — välittömässä yhteydessä imperialismiin tutkimukseensa — konkretisoi ja kehitti edelleen oppiaan demokraattisen taistelun ja sosialistisen taistelun keskinäisyhteystensä sekä kehitystendensseistä. Hän osoitti demokraattisen taistelun objektiivisesti imperialismiin vastaisen suunnan ja tämän pohjalta de-

43. NKP:n KK:n päätös vuosien 1905—1907 vallankumouksen 70-vuotispäivän viettämisestä korostaa puolueen roolia: "Lenin perusteli idean proletariaatin hegemoniasta kansanvallankumouksessa ja osoitti, että mitä laajempi ja syvempi on joukkojen vallankumousliike, sitä suurempi on proletariaatin puolueen, sen aatteellisen-poliittisen ja organisatorisen toiminnan osuus ja merkitys." Sosialismin teoria ja käytäntö 4/1975, s. 2.

44. Problemy gegemonii proletariata..., s. 295.

45. Problemy gegemonii proletariata..., s. 296. Ks. myös 'Kahden takitiikan' alkulauseita: V. I. Lenin, Teokset 9. osa, s. 3—6.

mokraatisten tehtävien ja sosialististen tehtävien entistä tiiviimmän yhteen punoutumisen.⁴⁶

Sota paljasti imperialismien olemuksen kaikkien nähtäväksi, kääri auki ne verhot, jotka peittivät sitä vuosisadan alun "rauhallisella kaudella". Seurauksena oli, että pintapuolinen marxismintuntemus, metafysiikan yksinkertaisuuksiin kahliutunut ajattelutapa, ei riittänyt imperialismien ja demokratian keskinäisen dialektiikan ymmärtämiseen. Lenin kirjoitti, että syntyneiden sekaukusten perussyynä on se, ettei ymmärretä, "miten koittanut imperialismi ja uudistusten ja demokratian puolesta käytävä taistelu voidaan sitoa toisiinsa."⁴⁷

Selvyyden saamiseksi oli määriteltävä ensin "mahdollisimman täsmällisesti ja täydellisesti imperialismi"⁴⁸ ja selvitettävä sen erikoisuus kapitalismin historiallisena vaiheena: "Tämä erikoisuus on kolminainen: imperialismi on (1) monopolistista kapitalismia; (2) loismaista eli mätänevää kapitalismia; (3) kuolevaa kapitalismia".⁴⁹ Monopoliin sorto kärjistää äärimmilleen työn ja pääoman välisen antagonismin ja alistaa valtansa alle kansan työtätekevät kerrokset; monopolien ekspansio ulottuu vieraisiin kansoihin, synnyttää sotia ja ikuistaa jälkeensääneisyyden erimaiden kehityksessä.

Mainittu imperialismien peruserikoisuus merkitsi sitä, että sosialistinen vallankumous oli tullut objektiivisesti päiväjärjestykseen: imperialismi on sosialistisen vallankumouksen aatto. Lenin korosti — arvostellessaan Rosa Luxemburgin yleisiin asettamuksiin pitäytyvästä arviosta johtuvia virheitä — uuden aikakauden aiheuttamaa muutosta objektiivisessa tilanteessa. Edistykseellinen kehitys voi kulkea vain sosialistisen vallankumouksen suuntaan.⁵⁰ Demokraattisen taistelun suhteen tämä merkitsi, että vain tästä vallankumouksen näkökulmasta proletariaatin on mahdollista ja välttämätöntä asettaa demokraattiset tehtävät, ymmärtää oikein demokraattisen taistelun ja sosialistisen taistelun suhde.⁵¹

Imperialismin taloudellinen olemus on vapaan kilpailun tilalle astunut monopoli. Tämän uuden talouden poliittisena päällysrä-

46. "Tärkeä merkitys aikakaudellamme on Leninin johtopäätelmällä siitä, että imperialismien kaudella yhä enemmän lähentyvät ja yhtyvät yleiseen virtaan demokratian puolesta käytävän taistelun ja sosialismin puolesta käytävän taistelun tehtävät." L. I. Brežnev, Leninin aate elää ja voittaa. APN Helsinki 1970, s. 59. Ks. myös esim. Sovremennaja epoha..., s. 139—145; hyvä esitys on M. Anders/W. Küttler, Das Verhältnis von Demokratie und Sozialismus und die Weiterentwicklung der Leninschen Revolutionstheorie 1914—1917, in: Studien zur marxistisch-leninistischen Revolutionstheorie. Hrsg. G. Grosser, Leipzig 1967.

47. V. I. Lenin, Syntymässä olevasta "imperialistisen ekonomismin" suunnasta. Teokset 23. osa, s. 4.

48. V. I. Lenin, Imperialismi ja sosialistisen liikkeen hajaannus. Teokset 23. osa, s. 100.

49. sama, s. 100.

50. V. I. Lenin, Juniuksen kirjasen johdosta. Teokset 22. osa, s. 306.

51. Ks. V. I. Lenin, Vallankumouksellinen proletariaatti ja kansakuntien itseensä määräämis-oikeus. Teokset 21. osa, s. 405—406.

kenteena on siirtyminen demokratiasta poliittiseen taantumukseen. "Vapaata kilpailua vastaa demokratia. Monopolia vastaa poliittinen taantumus."⁵²

2. 1. Proletariaatin suhde demokratiaan. Demokraattisten liikkeiden imperialismiin vastainen suunta

Imperialismin historiallista paikkaa ja poliittista olemusta koskevista johtopäätöksistä eräät päättelivät, että demokraattinen taistelu on turhaa, koska demokraattiset uudistukset eivät ole toteutettavissa imperialismissa — eikä vain turhaa vaan vahingollistakin, koska se etäännyttää proletariaatin sosialistisesta vallankumouksesta. Toisin sanoen taistelu sosialismin puolesta vaatii kieltäytymään taistelusta demokratian puolesta.

Lenin torjui jyrkästi moiset järkeilyt. Hän perusteli yksityiskohtaisesti, miksi työväenluokan on käytävä päättäväisesti taistelua demokratiasta ja miten tämä taistelu todellisuudessa lähentää — eikä suinkaan loitonna — sitä sosialistiseen vallankumoukseen. Sosialistisen vallankumouksen historiallinen läheisyys ei vielä merkitse, että proletariaatti voisi päästä siihen yhdellä harppauksella. Lenin kirjoitti: "socialistinen vallankumous ei ole kertakaikkinen tapahtuma, eikä jokin yksi yhden rintaman taistelu, vaan se on kokonainen kausi kärkeviä luokkakonflikteja, pitkä sarja taisteluja kaikilla rintamilla. so. kaikista talouden ja politiikan kysymyksistä".⁵³ Kun näin on, proletariaatin on käytävä "kaikkinaista, johdonmukaista ja vallankumouksellista taistelua demokratian puolesta".⁵⁴ Muuta tietä vallankumoukseen ei ole.

Työväenluokan lopullisen päämäärän kannalta taistelu demokratian puolesta merkitsee edellytysten valmistelamista sosialistiselle vallankumoukselle.⁵⁵ Lenin eritteli tämän ongelman eri momentit.

Aluksi oli osoitettava, missä nimenomaisessa mielessä imperialismi merkitsee demokratian kieltämistä; toisin sanoen oli osoitettava konkreettisesti imperialismiin ja demokratian keskinäinen dialektiikka. Mainittu virhekäsitys johtui imperialismiin taloudellisen analyysin ja poliittisen analyysin sotkemisesta keskenään.⁵⁶

52. V. I. Lenin, Marxilaisuuden irvikuvasta ja "imperialistisesta ekonomismista". Teokset 23. osa, s. 33, ks. myös s. 101.

53. V. I. Lenin, Sosialistinen vallankumous ja kansakuntien itsemääräämisoikeus. (Teesit). Teokset 22. osa, s. 136.

54. sama, s. 136.

55. Niitä, jotka eivät ymmärrä että sosialistisella vallankumouksella on olta-
tava reaaliset objektiiviset ja subjektiiviset edellytykset, Vodolazov nimittää osuvasti vallankumouksen alkemisteiksi. G. G. Vodolazov, Dialektika i revoljucija. Metodologičeskie problemy social'noj revoljucii, M. 1975, s. 194.

56. Ks. V. I. Lenin, Itsemääräämisoikeudesta käydyn väittelyn yhteenvetoja. Teokset 22. osa, s. 317—318; Marxilaisuuden irvikuvasta..., Teokset 22. osa, s. 317—318; Marxilaisuuden irvikuvasta..., Teokset 23. osa, s. 64—65.

Demokratian 'mahdottomuus' kapitalismissa on absoluuttista taloudellisessa suhteessa mutta ei poliittisessa. "Kapitalismia ja imperialismia ei voida kukistaa millään, ei 'ideaalisimmillakaan' demokraattisilla uudistuksilla, se voidaan tehdä taloudellisen kumouksen avulla..."⁵⁷, so. millään poliittisilla uudistuksilla ei kumota imperialismia. Mutta imperialismin taloudellinen analyysi osoittaa, että "niin kapitalismi kuin imperialismikin kehittyvät jos jonkinlaisissa valtiomuodoissa alistaen ne kaikki palvelemaan itseään".⁵⁸ Silloin imperialismi voi kehittyä myös demokraattisessa valtiomuodossa, tai: imperialismi sinänsä ei tee demokratiaa mahdottomaksi. Sjis kaikki absoluuttiset päätelmät demokratiasta päällysrakenteen muotona imperialismissa ovat teoreettisesti virheellisiä: "teorian kannalta on perin juurin väärin puhua demokratian yhden muodon ja yhden vaatimuksen 'mahdottomuudesta'", sanoo Lenin.⁵⁹

Tärkeintä on, ettei tämä mahdollisuus ole pelkästään abstraktinen, 'teoreettinen' mahdollisuus. Lenin osoittaa ne todelliset vastatendenssit, joita imperialismiin tendenssi taantumukseen itse väistämättä synnyttää: "Kapitalismi yleensä ja imperialismi erikoisesti tekevät demokratiasta harhakuvitelman — ja samalla kapitalismi herättää joukoissa demokraattisia pyrkimyksiä, luo demokraattisia laitoksia ja kärjistää demokratian kieltävän imperialismiin ja demokratiaan pyrkivien joukkojen välistä antagonismia."⁶⁰ Imperialismi nostaa joukot taisteluun eri sorron ja vapaudenloukkauksen ilmenemismuotoja vastaan demokratian ja vapauksien puolesta. Näistä mitä erilaisimmista demokraattisista liikkeistä yhdessä muodostuu rintama, joka suuntautuu imperialismia vastaan. Tämä merkitsee samalla imperialistisen porvariston ja kansanjoukkojen välisen antagonismin syvenemistä.

Näiden demokraattisten liikkeiden olemus on siinä, että huolimatta niiden sosiaalisesta, poliittisesta ja aatteellisesta kirjavuudesta ne objektiivisesti suuntautuvat pääoman herruutta vastaan.⁶¹ Demokraattisten vaatimusten objektiivinen sisältö on imperialismiin, monopolien vastainen. Juuri tämä momentti kytkee demokraattisen taistelun proletariaatin sosialismin puolesta käymään taisteluun. Proletariaatti, "joka ilmentää tuon moniväristen ja moniäänisten, kirjaviiden ja ulkonaisesti hajanaisten joukkojen taistelun objektiivista totuutta", yhdistää ne, antaa niille oikean suunnan ja johtaa ne yhteen sosialistista vallankumousta kohden kulkevaan taistelun virtaan.⁶²

57. V. I. Lenin, Vastaus P. Kijevskille, Teokset 23. osa, s. 14.

58. V. I. Lenin, Itsemääräämisoikeudesta käydyin..., s. 317, ks. myös Imperialismi kapitalismin korkeimpana vaiheena. Teokset 22. osa, s. 228—229.

59. Itsemääräämisoikeudesta..., s. 317.

60. V. I. Lenin, Vastaus P. Kijevskille, Teokset 23. osa, s. 14.

61. V. I. Lenin, Itsemääräämisoikeudesta..., Teokset 22. osa, s. 348—349.

62. Sama, s. 348.

Demokraattinen taistelu on samalla prosessi, jossa työväenluokka — toteuttaessaan omaa hegemonin rooliaan — kasvattaa itsessään vallankumouksen johtajan ominaisuuksia, ja työtätekevästä joukoista se kasvattaa tietoisia imperialismiin ja kapitalismiin vastaisia taistelijoita. Näin työväenluokka muovaa tulevan sosialistisen vallankumouksen poliittista armeijaa. Lenin korosti demokraattisen taistelun kasvattavaa merkitystä voimakkaasti: "Proletariaatti, jota ei ole kasvatettu taistelussa demokration puolesta, ei kykene suorittamaan taloudellista kumousta".⁶³ Toisaalta sosialismi on mahdoton "ilman joukkojen kasvatamista tuon taistelun hengessä".⁶⁴ Ja tämä on välttämätöntä kahdessa mielessä: sekä itse sosialistisen vallankumouksen toteuttamiseksi että sosialismin rakentamiseksi vallankumouksen voitettua. Sosialismi vaatii, että pystytetään täydellinen demokratio — ja ketkä sen tekevät elleivät proletariaatin johtamat joukot itse.⁶⁵

Seuraava momentti, jonka Lenin osoittaa, sisältyy olemassa olevien taikka taistelun tuloksena saavutettujen demokraattisten laitosten ja poliittisten vapauksien merkitykseen taistelun vastaisen kehityksen kannalta. Demokraattiset vaatimukset ylipäänsä kapitalismin oloissa voidaan toteuttaa vain poikkeustapauksissa sekä epätäydellisinä, vääristyneinä.⁶⁶ Yhtä kaikki tämä ei tee olemattomaksi sitä merkitystä, "mikä valtiollisella demokratialla on luokkasorron ja luokkataistelun vapaampana, laajempänä ja selvempänä muotona";⁶⁷ päinvastoin siinä piilevkin taistelun edelleen kehittymisen vipusimet.

Ensiksi proletariaatti — nojaten näihin valtiollisen demokration muotoihin — saa parempia ja laajempia mahdollisuuksia, 'tukikohtia', luokkataistelun laajentamiseen. Toiseksi proletariaatti samaan aikaan paljastaa demokration epätäydellisyyden, osoittaa missä piilee perussy s taloudelliseen ja poliittiseen sortoon ja kohottaa näin joukkojen kapitalismin vastaista tietoisuutta. "Mitä demokraattisempi on valtiojärjestelmä, sitä selvempää on työläiselle, että pahan juurena on kapitalismi eikä oikeudettomuus."⁶⁸ Niin muodoin demokraattisella taistelulla on mahdollisuus kehkeytyä prosessiksi, joka edetessään saa yhä vallankumouksellisemman sisällön ja jonka kulussa karttuvat edellytykset sosialistiselle vallankumoukselle. Perustellusti voimme sanoa, että taistelusta demokration puolesta muodostuu itse vallankumousprosessin perusosa.⁶⁹

63. V. I. Lenin, Vastaus P. Kijevskille..., s. 14.

64. V. I. Lenin, Marxilaisuuden irvikuvasta..., Teokset 23. osa, s. 67.

65. sama, s. 67.

66. Ks. V. I. Lenin, Vallankumouksellinen proletariaatti..., 21. osa, 405; Sosialistinen vallankumous..., Teokset 22. osa, s. 137.

67. V. I. Lenin, Sosialistinen vallankumous..., s. 137.

68. V. I. Lenin, Marxilaisuuden irvikuvasta..., Teokset 23. osa, s. 66.

69. Ks. Antimonopolistische Alternative..., s. 39. 'Vallankumousprosessilla' tarkoitamme samaa kuin 'sosialistisella vallankumouksella' käsitteen "laajassa mielessä". Kovalev (emt., ks. esim. s. 228) tekee eron laajan ja

Selvää on, että vaikka demokraattinen taistelu ja demokraattiset uudistukset muodostuvatkin osaksi vallankumousprosessia ne eivät suinkaan tee tarpeettomaksi itse vallankumousta, perinpohjaista laadullista harppausta. Näinhän ajattelivat ne, jotka 'maksimalismin' vastaisen taistelun tunnuksen suojassa tyrkyttivät puhdasta reformismia. Zinovjev esimerkiksi selitti, että puolueen minimiohjelman (demokraattiset — A. H.) vaatimukset kokonaisuutena, summana, johtaisivat sosialismiin. Lenin veti selvän rajan reformistisen ja vallankumouksellisen konseption välille: "Eivät enempää minimiohjelman tietyt vaatimukset (...) kuin myös kääntäen minimiohjelman vaatimukset kokonaisuudessaan merkitse koskaan 'siirtymistä periaatteellisesti toisenlaiseen yhteiskuntajärjestelmään'. Sellainen ajattelutapa olisi periaatteessa siirtymistä reformismin kannalle ja luopumista sosialistisen vallankumouksen näkökannasta."⁷⁰ Lenin jatkaa, että Zinovjevin edustamaa kantaa ei tee yhtään oikeammaksi se tosiasia, että yhteiskunta on objektiivisesti kypsä sosialismiin. "Voidaan vain sanoa, että käytännössä on todennäköisintä, että kaikinainen vakava taistelu minimiohjelman huomattavimpien vaatimusten toteuttamiseksi kehittyi taisteluksi, jossa tavoitteena on sosialismi, ja että me ainakin siihen pyrimme."⁷¹ Demokraattinen taistelu sinänsä ei tuota sosialismia, mutta sen merkitys on siinä että sillä on mahdollisuudet kehittyä taisteluksi sosialismin puolesta, sosialistiseksi vallankumoukseksi. Tämä on ainoa oikea vastaus niille, jotka kieltäytyvät demokraattisesta taistelusta pitääkseen rajan selvänä reformismiin nähden.

Leninin reformismin kritiikkiä ei kuitenkaan pidä tulkita ahtaasti siten, että laadullinen ero demokraattisten uudistusten ja sosialististen uudistusten välillä väistämättä merkitsee niiden sijoittumista nimenomaan ja vain peräkkäisiksi vaiheiksi vallankumousprosessissa. On erotettava kaksi asiaa toisistaan: (1) demokraattisten uudistusten ja sosialististen uudistusten välinen laadullinen, olemukseen kuuluva, ero niiden objektiivisessa sosiaalitalousellisessa sisällössä — ja tätä vastaavasti demokraattisten vaatimusten ja tunnusten looginen ero sosialistisiin vaatimuksiin ja tunnuksiin nähden; (2) joukkojen esittämien demo-

suppean merkityksen välillä, mikä on mielestämme oikeutettua siksi että ko. käsitteellä kirjallisuudessa on selvästikin kaksi käyttötapaa. Sen sijaan ilmaisu 'taistelu sosialismin puolesta' ei ole identtinen (socialistisen) 'vallankumousprosessin' kanssa; se korostaa taistelun kohteena olevaa päämäärää riippumatta siitä, missä vaiheessa (miten etäällä päämäärästä) ollaan. Sanomattakin on selvää, että taistelu demokratian puolesta on osa sosialismin puolesta käytävää taistelua. Tarkastelumme osoittaa, että tämä luonnehdinta pätee koko imperialismin kauteen vaikkakaan ei silti ole vähäteltävä viimeaikaisen kehityksen tuomia erikoisuuksia demokraattisen ja sosialistisen taistelun keskinäissuhteeseen. Ks. esim. Sovremennaja epoha..., s. 142—154.

70. V. I. Lenin, Huomautuksia maksimalismia käsittelevän artikkelin johdosta. Teokset 41. osa, s. 353.

71. sama, s. 353.

kraattisten vaatimusten ja sosialististen vaatimusten — vastavasti demokraattisten uudistusten ja sosialististen uudistusten — historiallinen yhteenpunoituminen, 'sekoittuminen', reaalisessa taistelussa, reaalisessa vallankumousprosessissa. Lenin kirjoitti 'Kahdessa taktiikassa': "Tietenkin konkreettisesti historiallisessa tilanteessa punoutuvat menesisyyden ja tulevaisuuden ainekset toisiinsa, molemmat tiet sekoittuvat toisiinsa. (...) Mutta se ei vähimmässäkään määrässä ehkäise meitä erottamasta loogillisesti ja historiallisesti toisistaan suuria kehitysjaksoja."⁷² Toisin sanoen: Kaikesta demokraattisten ja sosialististen elementtien yhteenpunoitumisesta huolimatta on ensiksikin nähtävä eri kehitysvaiheiden ero historiallisessa mielessä, ja toiseksi tämän eron pitää heijastua puolueen poliittisissa tunnuksissa niin että demokraattisten ja sosialististen tunnusten välinen looginen ero ei himmene.⁷³

Leninin kritiikki kohdistui demokraattisen vallankumouksen sekoittamiseen sosialistiseen vallankumoukseen. Mutta myöhemmin hän tarkasteli yhteenpunoitumisen ongelmaa sosialistisen vallankumouksen vaiheessa, so. demokraattisten vaatimusten roolia ja merkitystä itse sosialistisessa vallankumouksessa. Hän viittaa sellaisen tilanteen syntyminen mahdollisuuteen, jossa demokraattisista uudistuksista kiinnostuneet joukot lähtevät mukaan taisteluun sosialismin puolesta juuri omien demokraattisten vaatimuksiensa vuoksi; he ymmärtävät että vain sosialistinen vallankumous voi toteuttaa ne. Näissä olosuhteissa demokraattiset liikkeet ja vaatimukset muodostuvat välittömästi vallankumouksen perustaa laajentavaksi ja sen kehitystä kannustavaksi voimaksi eikä enää pelkästään sitä valmistelevalksi vaiheeksi. "Eräät näistä (demokraattisista — A. H.) uudistuksista pannaan alulle ennen porvariston kukistamista, toiset tämän kukistamisen kuluksa, kolmannet sen jälkeen."⁷⁴ Tässä mielessä on ymmärrettävä Leninin puhe siitä, että sosialistinen vallankumous ei ole mikään 'puhdas' vallankumous, joka koostuisi vain yhdenlaatuista

72. V. I. Lenin, Sosialidemokratian..., Teokset 9. osa, s. 70.

73. Iskralaiset perustelivat opportunistista itsehallintosocialismin tunnustaan kehitysprosessin dialektiikalla tyyliin: "elämä ei tunne jyrkkiä rajoja". Lenin arvioi tällaista "plehanovilaista dialektiikkaa" seuraavasti: Niin, todellisen kehityksen prosessi tapahtuu aina seuraavasti, työntäen esiin epilogin palasia ennen todellista prologia. Mutta merkitseekö se, että tietoisien puolueen johtajalle on sallittua taistelun tehtävien sotkeminen, sallittua prologin ja epilogin sotkeminen toisiinsa? (...) Vaistonvaraisen prosessin dialektiikka, prosessin joka on aina ja ehdottomasti sekava ei kelpaa puolustamaan sekavuutta loogillisissa päätelmissä ja poliittisissa tunnuksissa." V. I. Lenin, "Iskralaisen" taktiikan viimeinen sana eli ilveilyvaalit uutena kapinaan herättävänä vaikuttimena. Teokset 9. osa, s. 358, 361.

74. V. I. Lenin, Vallankumouksellinen proletariaatti..., Teokset 21. osa, s. 405. Useat Lokakuun vallankumouksen toteuttamat ensimmäiset tehtävät olivat luonteeltaan demokraattisia. "Me ratkaisimme porvarillis-demokraattisen vallankumouksen kysymykset muun ohella, sivumennen, tärkeimmän ja varsinaisen, proletaris-vallankumouksellisen, sosialistisen toimintamme sivutuotteina." V. I. Lenin, Lokakuun vallankumouksen neljännen vuosipäivän johdosta. Teokset 33. osa, s. 35.

tehtävistä ja voimista.⁷⁵ Se merkitsee myös sitä, että objektiiviselta sisällöltään nämä uudistukset ovat ja pysyvät demokraattisina — punoutuivatpa ne miten tiiviisti tahansa sosialistisiin uudistuksiin, toteutettiinpa ne sitten ennen sosialistista vallankumousta tai sen jälkeen.

On tärkeätä ymmärtää, että demokraattisilla liikkeillä ja demokraattisilla uudistuksilla ei sosialistisessa vallankumouksessa (tai vallankumousprosessin sosialistisessa vaiheessa) voi olla itseäistä roolia siinä mielessä, että ne voivat muodostua sosialistista vallankumousta edistäväksi voimaksi vain liittyneenä proletariaatin sosialistiseen liikkeeseen ja alistettuna sille. Ellei proletariaatti niitä johda ei niiden vallankumouksellinen mahdollisuus myöskään toteudu.

2. 2. Demokraattisen taistelun ja sosialistisen taistelun oikean yhdistämisen taito

Mitä proletariaatilta ja sen puolueelta sitten vaaditaan demokraattiseen taisteluun sisältyvien vallankumouksellisten mahdollisuuksien realisoimiseksi? Pelkkä halu tai abstrakti ymmärrys ei siihen riitä. Taistelu demokratian puolesta ei itsestään, automaattisesti, 'yhdisty' taisteluun sosialismin puolesta vaan se on yhdistettävä siihen. Lenin täsmensi, miten nimenomaan pitää yhdistää, missä on asian ydin: "On osattava yhdistää taistelu demokratian puolesta taisteluun sosialistisen vallankumouksen puolesta **a l i s t a e n** edellisen jälkimmäisen tarpeisiin. Siinä koko vaikeus; siinä koko asian olemus."⁷⁶ Ei siis riitä, että ylimalkaan nähdään näiden välinen yhteys, vaan se on nähtävä vallankumouksen kannalta. "Älä kadota näkyvistä **t ä r k e i n t ä** (socialistista vallankumousta); pidä sitä pääasiana (...); aseta sen alaiseksi, koordinoi, aseta rinnakkaisesti sen alaiseksi **k a i k k i** demokraattiset vaatimukset..."⁷⁷

Tämän periaatteen on oltava lähtökohtana ja punaisena lankana puolueen koko toiminnassa, taistelun kaikissa vaiheissa ja muodoissa. Silloin kun puolue näin menettelee se käy demokraattista taistelua vallankumouksellisesti eikä reformistisesti.

75. V. I. Lenin, Itsemääräämisestä käydyin..., Teokset 22. osa, s. 347.

76. V. I. Lenin, Inessa Armandille 25.12. 1916. Teokset 35. osa, s. 231. Ks. myös esim. M. Anders/W. Küttler, emt., s. 336, Vodolazov, emt. s. 190, emt. Problemy kommunističeskogo..., s. 112. Vaistonvaraiset opit demokraattisen taistelun automaattisesta kehittymisestä ovat reformistien ja revisionistien teoreettisena perusteluna luopumiselle paitsi sosialistisesta vallankumouksesta myös johdonmukaisesta demokraattisesta taistelusta sekä puolueen itsenäisestä johtavasta roolista demokraattisessa liikkeessä.

77. V. I. Lenin, sama s. 231.

Tämän periaatteen noudattaminen asettaa koko joukon konkreettisia vaatimuksia. Ensiksi, kaikki demokraattiset tunnukset ja vaatimukset on muotoiltava ”johdonmukaisen vallankumouksellisesti”⁷⁸, so. lähtien siitä, miten ne parhaiten edistävät vallankumouksen päämäärää. Toiseksi ne on toteutettava vallankumouksellisesti.⁷⁹ Kysymys on vaatimusten toteuttamiseksi käytävän taistelun muodoista ja siitä millä tavoin ne saadaan lävitse. Reformisteille riittää heidän uudistusvaatimustensa toteutuminen ylipäänsä; vallankumouksellisille on tärkeätä millaisten vaatimusten puolesta ja millä keinoilla taistellaan, ketkä taistelevat jne. Tärkeintä on olla rajoittumatta porvarillisen demokratian ja parlamenttitaistelun totunnaisiin, kahlitseviin puitteisiin: ne on päinvastoin särjettävä.⁸⁰

Kolmanneksi, ei saa rajoittua pelkästään agitaatioon ja tunnusten julistamiseen vaan on vedettävä joukot mukaan aktiiviseen taisteluun. Taistelua on käytävä joukkojen kanssa eikä ainoastaan joukkojen puolesta, Lenin sanoi osuvasti arvostellessaan Pannekoekin hämääriä ja epätasällisia käsityksiä reformitaistelusta.⁸¹ Proletariaatti saa joukot mukaansa, koska se ilmaisee niiden ”objektiivista totuutta”⁸², ilmaisee ja puolustaa niiden objektiivisia intressejä ja tältä pohjalta johtaa niiden taistelua, antaa sille vallankumouksellisen suunnan. Tämä edellyttää, että demokraattisten liikkeiden sosiaalisen kirjavuuden ja aatteellisen hajanaisuuden vastapainona proletariaatti ja sen puolue ovat poliittisesti, organisatorisesti ja ideologisesti itsenäinen voima. Reaalisessa taistelussa nämä kaksi liikettä (demokraattinen ja sosialistinen) muodostavat ykseyden — mutta sellaisen ykseyden jossa määräävänä momenttina on oltava työväenluokan vallankumouksellisen liikkeen. Proletariaatin ja sen puolueen sulautuminen demokraattiseen liikkeeseen tuottaisi tappion paitsi sen omalle taistelulle sosialismin puolesta myös demokraattiselle taistelulle.⁸³ Itsenäisyyden kaikinpuolinen varjelu on vallankumouksellisten muuttumaton kanta. ”Proletariaatin ei tietenkään ole koskaan ”sulaututtava” yleisdemokraattiseen liikkeeseen. Marx ja Engels eivät ”sulautuneet” Saksan porvarillisdemokraattiseen liikkeeseen v. 1848. Me bolshevikit emme ”sulautuneet” porvarillis-demokraattiseen liikkeeseen vuonna 1905.”⁸⁴

78. V. I. Lenin, Vallankumouksellinen proletariaatti..., Teokset 21. osa, s. 406.

79. V. I. Lenin, Sosialistinen vallankumous ja..., Teokset 22. osa, 137.

80. sama, s. 137.

81. V. I. Lenin, Teokset 39. osa, s. 248—249. Pannekoekille sosialismin puolesta käytävä taistelu on pelkkä verbaalinen julistus: ”Ei pidä yhdistää reformien puolesta käytyä taistelua + sosialismin fraaseja (...) vaan taistelun kaksi muotoa.”

82. V. I. Lenin, Itsemäärämisestä käydyin..., Teokset 22. osa, 348.

83. Emt. Leninskaja teoriija socialističeskoj..., s. 3-42.

84. V. I. Lenin, Inessa Armandille 25. 11. 1916. Teokset 35 osa, s. 216.

3. LENININ TEORIAN AJANKOHTAINEN MERKITYS KOMMUNISTISILLE PUOLUEILLE

Työväenluokan vapautusliikkeen koko myöhempi kulku on toistanut Leninin teorian oikeellisuuden ja elinvoiman. Se oli bolševikkien strategian ja taktiikan perustana kaikissa kolmessa Venäjän vallankumouksessa ja todentui Lokakuun vallankumouksen voitossa. Samalla Venäjän vallankumouksen kehitys helmikuusta lokakuuhun v. 1917 merkittävästi rikastutti teoriaa uudella historiallisella kokemuksella, jonka Lenin yleisti tuon ajan tuotannossaan. Edelleen teoria vahvistui myöhemmin Euroopan ja Aasian maiden sekä Kuuban vallankumouksissa; luonnollisesti näissä vallankumouksissa ilmeni myös uusia, kullekin ominaisia erikoisuuksia.

Nykyisissä olosuhteissa, kun maailman vallankumousprosessi on valtavasti kehittynyt ja laajentunut, demokraattisen ja sosialistisen vallankumouksen, demokraattisten ja sosialististen tehtävien keskinäinen suhde kaikkine eri puolineen on entistä mutkikkaampi ongelma. Kuitenkin kaikesta moninaisuudesta ja muutoksista huolimatta Leninin teorian paljastamat lainmukaisuudet ovat yleispäteviä⁸⁵. Erilaisissa olosuhteissa toimivat kommunistiset puolueet soveltavat niitä strategiassaan ja taktiikassaan ottaen huomioon oman maansa historialliset ja kansalliset erikoisuudet. Näitä yleisiä lainmukaisuuksia ja periaatteita ovat ennen muuta proletariaatin hegemonia demokraattisessa taistelussa, puolueen organisoiva ja johtava rooli, sosiaalisten ja poliittisten voimien uudelleenryhmittyminen työväenluokan ympärille vallankumousliikkeen eri vaiheissa, työväenluokan liittolaispolitiikan periaatteet, vallankumouksellisdemokraattinen valta ja erät muut.⁸⁶

Kommunistiset puolueet lähtevät siitä, että kysymys on sellaisista perustavista lainmukaisuuksista jotka johtuvat itse imperialismin ja sosialistisen vallankumouksen kehityslaeista. Siksi ne säilyttävät ajankohtauutensa niin kauan kuin nämä laitkin vaikuttavat ja toimivat teoreettisena ja metodologisena

85. Marxilaisten tutkijoiden keskuudessa on käyty keskustelua Leninin demokraattisen vallankumouksen kasvamista sosialistiseksi kumoukseksi koskevan teorian yleispätevyydestä ja soveltuvuudesta eri tyyppeihin ja eri muodoissa. toteutuviin vallankumouksiin. Usein kysymys asetetaan seuraavasti: rajoittuuko sen pätevyys vain niihin maihin, joiden edessä on porvarillisdemokraattisen vallankumouksen tehtävät. Kovalev (emt., s. 218—219) ratkaisee ongelman mielestämme oikein. Hänen mukaansa Lenin teoriassaan osoitti sekä minkä tahansa demokraattisen kansanvallankumouksen sosialistiseksi kasvamisen yleiset lainmukaisuudet että sen konkreettisen muodon, jossa feodalismin vastaisen vallankumouksen tyyppinen kasvaa sosialistiseksi. Siten nuo yleiset lainmukaisuudet soveltuvat kaikkiin maihin, joissa syntyy demokraattisia tehtäviä. — Ks. myös Krasin, emt., ss. 180—182; W. N. Jigorov, Friedliche Koexistenz und revolutionärer Prozess. Berlin 1972, s. 149—151.

86. Ks. esim. Leninskaja teoria..., s. 330—331; Antimonopolistische Alternative..., s. 37.

ohjenuorana nykyisen kehityksen uusien piirteiden analysoimisessa ja yleistysten tekemisessä strategisia ja taktisia johtopäätöksiä varten. Leninin ajatukset ovat olleet perustana muun muassa kehittyneiden kapitalististen maiden kommunististen puolueiden kehitellessä kysymyksiä syvällisistä demokraattisista uudistuksista, monopolien vastaisesta demokratiasta siirtymävaiheena sosialismiin, monopolien vastaisten sosiaalisten ja poliittisten voimien liitoista ja työväenluokan roolista siinä, puolueen roolista demokraattisessa liikkeessä ja poliittisissa liitoissa.⁸⁷

Kansainvälisen kommunistisen liikkeen kollektiivisia arvioita vastaavasti Suomen Kommunistinen Puolue määrittelee päälinjakseen "demokraattisen rintaman rakentamisen taistelussa monopoleja ja poliittista taantumusta vastaan työtätekevien demokraattisten oikeuksien laajentamiseksi, rauhan lujittamiseksi ja sosialismin edellytysten luomiseksi".⁸⁸ Tämän linjan toteuttaminen vaatii puolueelta monipuolista teoreettista, ideologista, poliittista ja organisatorista työtä demokraattisten vaihtoehtojen laatimiseksi, joukkotaistelun kehittämiseksi ja organisointimiseksi, demokraattisten voimien yhdistämiseksi taisteluun monopolien valtaa vastaan.

Varsinkin 1950-luvun lopulta lähtien SKP tutki Suomen kapitalismin uusimpia kehitystendenssejä ja esitti 13. edustajakokouksessa demokratian laajentamisen ohjelman sekä 14. edustajakokouksessa talouspoliittisen ohjelman, jotka muodostivat puolueen monopolien vastaisen politiikan konkreettisen ohjelmallisen perustan. Viimeisten kymmenen vuoden ajanjakso on tuonut runsaasti uusia tekijöitä Suomen poliittiseen tilanteeseen: tänä kautena SKP osallistui vasemmisto- ja keskustavojen hallitukseen (vv. 1966—1971), demokraattisen taistelun sosiaalinen perusta on merkittävästi laajentunut ja se on ulottunut uusille alueille, on syntynyt uusia yleisdemokraattisia liikkeitä jne. Mutta samaan aikaan tämä kehitys on tuonut mukanaan uusia ongelmia ja ristiriitoja — sitä aatteellista ja poliittista horjuvuutta, jota Lenin piti väistämättömänä ilmiönä vaistonvaraisesti kehittyvässä sosiaalisesti eriaineksisessä liikkeessä. Erityiseksi ongelmaksi SKP:lle muodostuivat puolueen välittömään kosketukseen ja sen sisälle tunkeutuneet virheelliset näkemykset. Eräiksi keskeisiksi SKP:n erimielisyyksien aiheeksi nousi kysymys Suomen Kansan Demokraattisen Liiton luonteesta, roolista ja suhteesta SKP:hen. Tämä kysymys heijastaa kiteytetysti demokraattisen ja sosialistisen taistelun keskinäissuhteen eri puolia.

Ohjelmallisella tasolla esitettiin ajatuksia, että demokraattisten ja sosialististen tehtävien jatkuvasta lähenemisestä

87. Eräät puolueet ovat tehneet johtopäätöksiä omissa ohjelma-asiakirjoissaan. Esim. DKP kontra Grosskapital. Für Frieden, demokratischen Fortschritt und Sozialismus. Thesen des Düsseldorfer Parteitage der DKP, 1971; Ranskan KP:n manifesti Edistyksellisen demokratian ja sosialismin puolesta, L'Humanité, December 7, 1968 (Horizont 4/1969); Politisch-ideologische Leitsätze der KPÖ. Weg und Ziel 3/1974, ym.

88. SKP:n ylimääräisen edustajakokouksen Poliittinen asiakirja, 28. 1. 1970.

johtuen Suomessa ovat nyt ajankohtaisia sosialistiset uudistukset, siksi pitää nostaa sosialistisia tunnuksia ja vaatimuksia. Tarkempi erittely kuitenkin osoittaa, että näissä 'socialistisissa' vaatimuksissa olikin kysymys tavanomaisista — enemmän tai vähemmän johdonmukaisista — demokraattisista vaatimuksista, jotka tulkittiin luonteeltaan sosialistisiksi. Näin tämä ensi näkemältä radikaalinen näkemys palautuikin tyypilliseen reformismiin, ajatukseen mahdollisuudesta rakentaa 'socialismia' kapitalismin puitteissa. Siihen yleensä liittyi myös luokkakannaton demokratiakäsitys: kyseinen sosialismi saavutetaan kunhan demokratia (ymmärrettynä tasa-arvoisuusperiaatteena) "ulotetaan politiikasta talouselämään".⁸⁹

Socialismia ei näin koskaan saavuteta. Mutta demokraattisellekin taistelulle mainittu näkemys aiheutti vahingollisia poliittisia seurauksia. Orientoituminen 'socialistisiin' vaatimuksiin käytännössä heikensi todellisten demokraattisten vaatimusten puolesta käytyä taistelua, johti huomion syrjään ajankohtaisista, joukkoja askarruttavista tehtävistä. Edelleen, *organisaatorisessa* suhteessa kyseinen virhekäsitys johti pyrkimyksiin perustaa 'yleissocialistisia' järjestöjä ja puolueita yleisdemokraattisten järjestöjen ja demokraattisten yhteistyöjärjestöjen sijaan. Looginen johtopäätös oli, että myöskin itsenäinen kommunistinen puolue on tarpeeton; käytännössä vaadittiin puolueen sulauttamista demokraattiseen liikkeeseen, nimenomaan SKDL:oon.

Itse demokraattisen taistelun kulku, monopolien ja kansanjoukkojen yhteenottojen ankaraus, tuo yhä uusia todisteita kommunistien näkemyksen oikeellisuudesta, SKP:n viime vuosina kartuttama kokemus ja kapitalismin kriisin syventyessä yhä ajankohtaisemmiksi käyvät monopolien vastaisen taistelun tehtävät saivat yleistyksensä ja konkretisointinsa SKP:n 17. edustajakokouksessa. Edustajakokous hyväksyi esityksen demokraattisten voimien yhteistyöohjelmaksi, joka viitoittaa demokraattisen taistelun konkreettiset tehtävät taloudellisella, sosiaalisella ja poliittisella alalla. Demokraattisen taistelun ja sosialismin puolesta käytävän taistelun keskinäissuhteesta puolue teki tärkeitä kannanmäärittelyjä yhtenäisyyden lujittamisen perusteita koskevassa asiakirjassa.⁹⁰ Siinä todetaan: "Puolue katsoo, että taistelu demokraattisten uudistusten puolesta muodostaa sosialismin puolesta käytävän taistelun elimellisen osan. Puolue torjuu väärät käsi-

89. SKDL:n periaateohjelman mukaan "Suomessa on tultu kehitysvaiheeseen, jossa demokratian laajentaminen, eteneminen kohti täydellistä kansanvaltaa, edellyttää luonteeltaan sosialististen ratkaisujen suorittamista, mikä merkitsee asteittaista siirtymistä kohti sosialistista yhteiskuntajärjestelmää. Sosialismi ei merkitse hyppyä tuntemattomaan, vaan demokratian jatkuvaa laajentamista ja sen ulottamista poliittisesta päätöksenteosta myös taloudelliseen päätöksentekoon." (s. 28).

90. Näiden kahden asiakirjan keskinäissuhteesta T. Sinisalo toteaa seuraavaa: "Poliitiikan alalla... päätehtävänä on demokraattisten voimien yhteistyöesityksen valmistaminen. ...Mutta turhia tulevat olemaan kaikki yhteistyöehdotukset, elleimme pysty toteuttamaan poliittisen linjan yhtenäisyyttä omilla riveissämme." Tiedonantaja 20.5. 1975, s. 9.

tykset, joiden mukaan demokraattisessa vaiheessa toteutettaisiin jo sosialistisia uudistuksia. (...) Demokraattisen ja sosialistisen vaiheen kytkeminen toisiinsa ei ole mahdollista ilman historiallisesta tehtävästään tietoista ja yhtenäistä työväenluokkaa. Se taas vaatii lujaa kommunistista puoluetta, jolla on marxilais-leniniläinen luokkakantainen politiikka ja lujat siteet työväenluokkaan.”⁹¹ Asiakirjassa vahvistetaan myös puolueen aiemmat päätökset SKD L:n kehittämiseksi laajana demokraattisia voimia yhdistävänä yhteistyöjärjestönä, SKDL:n luonnetta koskevien virhekkäisyyksien vastaisesta ideologisesta taistelusta puolueen itsenäisen aseman suojelemiseksi.

Yllä esitettyjen ongelmien lyhyt — vain toteava — tarkastelu riittää osoittamaan, miten Leninin aikoinaan kritikoimat virhenäkemykset saattavat toistua yhä uudestaan olemukseltaan — jopa muodoltaankin — samanlaisina nykyoloissa. Tässä suhteessa SKP:n kokemukset viime vuosilta eivät ole mitenkään poikkeuksellisia. Leninin opin ajankohtaisuuden osoittaminen vain kielteisillä esimerkeillä on tietystikin puutteellista, koska se saattaa johtaa huomion pois siitä eteenpäin ohjaavasta ja kannustavasta, uusien ongelmien voittamiseen suuntaavasta ja kannustavasta, uusien ongelmien voittamiseen suuntaavasta merkityksestä, joka Leninin opilla yhä on. Itse asiassa tämä puoli vain korostuu sitä enemmän mitä syvällisempiä muutoksia kommunistisen liikkeen taisteluolosuhteissa tapahtuu.

J. Krasin kuvaa tilannetta mielestämme osuvasti: ”Aina kohdatessaan uusia ilmiöitä ja yllättäviä käännteitä maailman vallankumouksellisen prosessin kehityksessä marxilainen yhteiskunnallinen ajattelu palaa yhä uudelleen Leninin teoksiin, joiden luulisi jo olevan perin pohjin tutkittuja, ja löytää niistä tuoreita näkemistapoja nykyajan tapahtumien selittämiseksi.”⁹² Yksi olennainen syy Leninin ajatusten, tuotannon ehtymättömyyteen piilee siinä, että Lenin johti Venäjän vallankumousliikettä sen ensimmäisistä askelista aina sosialistisen yhteiskunnan rakentamisen vaiheeseen asti. Toisin sanoen: Venäjän työväenluokan johtajana Lenin kulki läpi kaikki proletariaatin vapautustaistelun vaiheet; ja jokaisessa vaiheessa vastaan tulevat ongelmat saivat teoreettisen ja käytännöllisen ratkaisunsa hänen teoksissaan. Venäjän tilanteen ainutlaatuisuus oli siinä, että tämä sisäiseltä olemukseltaan valtavan pitkä taival toteutui historiallisesti lyhyessä ajassa. Toiseksi on muistettava, että Lenin vaikutti jyrkkien yhteiskunnallis-historiallisten muutosten kautena, kahden aikakauden vaihtuessa. Tästä aiheutuva yhteiskunnallisten ja poliittisten tapahtumien kiihkeys teki mahdolliseksi monien sellaisten ilmiöiden selvittämisen, jotka rauhallisempina kausina olisivat jääneet tiedostamatta.

91. Päätös puolueen yhtenäisyyden lujittamisen perusteista. Tiedonantaja 20.5.1975, s. 6.

92. J. A. Krasin, Lenin, vallankumous, nykyaika..., s. 5—6.

Italian politiikan taustaa

Mikael Böök

Italiassa tämän vuoden kesäkuussa pidetyissä aluevaaleissa Italian kommunistinen puolue saavutti ennätysmäisen vaalivoiton. Se lisäsi ääniosuuttaan vuoden 1970 aluevaalien 27,9 prosentista ja vuoden 1972 parlamenttivaalien 28,3 prosentista 33,4 prosenttiin. Joka kolmas äänioikeuttaan käyttänyt italialainen kannatti kommunisteja. Myös jäsenmäärältään Italian kommunistinen puolue on kapitalististen maiden suurin 1,7 miljoonine jäsenineen.

IKP:n politiikka muodostaa reaalisen vaihtoehdon tämän maan politiikalle ja kehitykselle. Maata pitkään kahlehtinut kristillisdemokraattinen valtajärjestelmä horjuu. Samaan aikaan tästä NATO:n jäsenmaasta tulevissa uutisissa vilahtavat usein huolestuttavat tiedot uusfasististen voimien väkivaltaisesta terroristista, poliittisista murhista ja pommiaattentaateista.

Italian kansalla on kunniakkaat perinteet taistelussa Mussolinin ja Hitlerin fasismia vastaan. IKP:n entiset johtajat Antonio Gramsci ja Palmiro Togliatti ovat koko kansainvälisen kommunistisen liikkeen arvostamia poliittisia toimihenkilöitä.

Italian nykyisen politiikan tarkastelu on tärkeä ja mielenkiintoinen osa kansainvälis-poliittisen tilanteen erittelyä, sillä maa on imperialistisen järjestelmän keskeisiä osia, mutta tällä hetkellä se on myös eräs imperialismiin ketjun heikko rengas, kuten Mikael Böök toteaa oheisessa artikkelissaan. Kuitenkin lehdistön välityksellä Italiasta saatavat tiedot ovat usein varsin katkelmallisia. Seuraavassa artikkelissa pyritäänkin tarjoamaan tausta-aineistoa Italian politiikasta. Toivomme tämän materiaalin osaltaan helpottavan Italian politiikan seuraamista ja sen kehityspiirteiden ymmärtämistä, sekä poistavan niitä valkeita täpliä, joita niukka uutisvälitys maan politiikasta jättää. — Toimitus.

"Italian kapitalismin rakenne," kirjoitti Palmiro Togliatti, "on muodostumistapansa, historiallisen perintensä ja vuosikymmeniä seurattujen talouspoliittisten suuntausten tähden kehittynyt sel-laiseksi, että pääoman kasautumisprosessin ehtona on kansakun-nan alueen toisen puoliskon takapajaisuus ja kehittymättömyys, työvoiman ylitarjonta ja siitä aiheutuva palkkatason kammottava alaisuus ja lopuksi keinotekoinen tuki, jota valtio koko yhteis-kunnan vahingoksi antaa etuoikeutetulle kerrokselle (protektio-nismi, kalliit tavaranhankinnat, veropolitiikka jne.)". Togliatti totesi edelleen: "Tämän laatuiseen rakenteeseen on aina ollut varsin vaikea tuoda porvarillisen reformismin politiikkaa. Se on vaikeaa myös sellaisille henkilöille, jotka sitä ehkä tahtoisivat. Sen sijasta siitä kehkeytyi fasismi."¹

Togliattin lauseet selittävät osittain Italian talouden erityisen alttiuden kapitalistisen maailmanjärjestelmän jaksottaisen kehityk-sen haitoille sekä valtavan maastamuuton — italialaisia oli Saksan Liittotasavallassa, Ranskassa, Sveitsissä ja muualla ulkomailla vuonna 1974 yhteensä noin 5,5 miljoonaa.² Kapitalismin lama-kausien välitöntä vaikutusta Italiaan voimistaa vielä se, että maan raaka-ainevarat ovat niukat ja teollisuus on erikoistunut pitkälle jalostettujen tuotteiden valmistukseen.

Italian tarkastelu onkin tärkeä ja mielenkiintoinen osa ajan-kohtaisen kansainvälispoliittisen tilanteen analyysii. Italian kapi-talismin kehityspiirteet ja sen työväenluokan pitkälle edennyt jär-jestäytyminen ammatilliseen ja poliittiseen taisteluun määrittävät maan erääksi imperialismin ketjun "heikoksi renkaaksi", joka väkilukunsa ja nykyisten kansainvälisten suhteidensa vuoksi on eräs imperialistisen järjestelmän keskeisiä osia.

Tilanne kiinnostaa myös muiden imperialististen valtojen johto-miehiä. Tyypillinen on Yhdysvaltain ulkoministerin Kissingerin asenne, kun hän viime syksynä USA:n senaatissa antoi ymmär-tää, että hänen mielestään CIA:n toiminta Chilen sotilaskaap-pauksen järjestämisessä oli ollut "terveellinen väliintulo", joka mahdollisesti olisi toistettava Italiassa, jos kommunistien osalis-tuminen hallitukseen siellä tulisi ajankohtaiseksi. Mainittua lau-suntoa selostettiin lehdistössä kaikkialla maailmassa ja, kuten Italian kommunistien viikkolehti Rinascita 8. 11. 1974 huomaut-ti, ei Kissinger koskaan yrittänyt peruuttaa tai kumota näitä tie-toja.

Esimerkki painottaa sitä, että Italian taloudellisen ja poliitti-sen kriisin demokraattiseen ratkaisemiseen kuuluu erottamatto-masti maan kansallisen itsemääräämisoikeuden puolustaminen.

1. Rinascita, 11. 7. 1964.

2. Luvun suuruudesta saa käsityksen, kun muistaa, että maan väkiluku on noin 50 miljoonaa. Noin 10 % maan väestöstä siis asuu maan rajojen ulkopuolella.

Fasisminvastaisen taistelun perintö ja Italian tasavalta

Lähtökohdan ja pysyvän viitekehyksen antifasististen ja demokraattisten voimien yhteistyölle Italiassa loivat toisen maailmansodan loppuvaiheessa käyty vastarintataistelu ja vapautussodan välittömät seuraukset: Italian tasavallan synty ja sen perustuslakia säättävän kokouksen koollekutsuminen 1946. Italian kansan fasisminvastaisen taistelun menestykselle loi edellytyksen Hitlerin fasismin murskaaminen, missä Neuvostoliitolla oli ratkaiseva osuus. Kommunistien organisoima kansallinen vapautuskomitea, CLN, joka johti antifasistista taistelua, oli yhteistyössä liittoutuneiden asevoimien kanssa. Länsivaltojen sotilasjohdon toimesta tapahtunut maihinnousujoukkojen pohjoiseen tapahtuvan etenemisen viivyttäminen Italian niemimaalla johti kuitenkin tilanteeseen, jossa hitleriläiset joukot ja niiden apurit saattoivat kohdistaa verisen terrorin nopeasti noussutta antifasistista liikettä vastaan.

Italian kansan vastarintaliikkeen merkitys on pysyvä; se on tyhjentyvätön aatteellisen inspiraation lähde, joka on aiheuttanut kansallisen kulttuurin muutoksia — se näkyy kirjallisuudessa, taiteessa ja elämäntavoissa. Tässä mielessä sen merkitystä Italian kansalle voidaan ehkä verrata merkitykseen, joka Suurella isänmaallisella sodalla on neuvostokansalle.

Italian työväenluokan johtava osuus vastarintaliikkeessä, joka päätti suureen voittoon, IKP:n osuus nykyisen italialaisen valtion perustamisessa, ovat tosiasioita, joita ilman ei voida ymmärtää IKP:n asenteita tämän päivän politiikan kysymyksiin. Vielä IKP:n XII puoluekokouksessa helmikuussa 1969 IKP:n silloinen pääsihteeri Luigi Longo totesi: "Italian tasavalta, joka syntyi työväenluokan ja kansan aseellisen taistelun kautta, kansallisen ja demokraattisen vallankumouksen kautta työväenluokan — ja kommunistisen puolueen — ollessa siinä johtavana voimana, tämä tasavaltamme siis, ei ole perinteisen tyyppin porvarillis-demokraattinen vaan uuden tyyppin tasavalta. Se on sitä perustuslain sisältämän uudistusohjelman tähden."

Vastarintaliike loi Italian politiikkaan uuden rajalinjan. Samalle puolen rajalinjaa yhdistyivät kaikki maan antifasistiset voimat, ensin kommunistien johtaman kansallisen vapautuskomitean (CLN) ja partisaaniliikkeen ympärille ja sitten aseellisen taistelun päätyttyä, vuosien 1944—47 demokraattisten hallitusten ympärille.

Tuon yhtenäisyyden tärkeimpiin pysyviin tuloksiin kuuluu maan nykyinen perustuslaki. Italian kommunistien käsityksen mukaan se sisältää edistyksellisen demokratian aineksia, kuten esim. sanamuodossa: "... tasavallan tehtävänä on poistaa taloudelliset ja yhteiskunnalliset esteet, jotka rajoittaessaan tosiasiallisesti kansalaisten vapautta ja tasa-arvoa estävät inhimillisen persoonallisuuden täysipainoista kehitystä sekä kaikkien työteke-

vien osallistumista maan poliittisten, taloudellisten ja sosiaalisten asioiden järjestelyyn." Perustuslaki takaa yksityisomistusoikeuden mutta pyrkii rajoittamaan sen väärinkäyttöä. Lisäksi siinä taa-taan valtiolle mahdollisuus kansallistaa yleistä etua palvelevia sekä monopoleiksi kehittyneitä yrityksiä ja asetetaan maanomistukselle raja suuren, puolifeodaalisen maanomistuksen (latifundia) hävittämiseksi lain edellyttämän maareformin mukaisesti.³

Mutta poliittiset tapahtumat, jotka johtivat sosialistipuolueen kahtiajakoon ja tekivät kristillisdemokraatti De Gasperille mahdolliseksi erottaa vasemmistopuolueiden edustajat koalitiiohallituksesta ja suuntautua Italian palauttamiseen kapitalistisen maailmanjärjestelmän kiinteäksi osaksi sekä kapitalismin jälleenrakentamiseen, olivat jo perustuslain valmistuessa vuonna 1947 tehneet osan sen sisällöstä tyhjiksi sanoiksi. Vaikka kehitys onkin sen jälkeen jatkunut samaan suuntaan eikä lain sisältämiä mahdollisuuksia sen vuoksi ole toteutettu, on se kuitenkin edelleen olemassa kapitalistiselle maalle suhteellisen edistyksellisenä perustuslakina.

Koko sodanjälkeisenä aikana Italian kommunistit ovat pitäneetkin keskeisenä tunnuksena vaatimusta perustuslain täysipainoisesta toteuttamisesta. Viime vuosina, taantumuksen "jännityksen strategian" aikana, oikeistovaaran uhatessa kommunistit ovat taistelleet perustuslain ja tasavallan puolustamiseksi. Fasisminvastaisen taistelun perinnön eteenpäin viemisestä nousee myös Italian kommunistien käsitys "italialaisesta tiestä" sosialismiin, heidän käsityksensä oikeasta toimintalinjasta ja oikeista menetelmistä tämän tehtävän toteuttamiseksi. Sen keskeisen osan muodostavat perustuslain edellyttämät ns. rakenteelliset uudistukset, joiden edistyksellistä sisältöä etenkin IKP:n VIII edustajakokous vuonna 1956 pyrki hahmottelemaan.

Italian kommunistit korostavat maan uuden poliittisen johdon ja rakenteellisten uudistusten puolesta käytävän kamppailun välillä vallitsevaa yhteyttä. Eräässä artikkelissa sanotaan mm.: "Taistelu rakenteellisten uudistusten puolesta ja sellaisen hallituksen puolesta, joka olisi ilmaisu työtätekevien joukkojen pyrkimyksistä, keskittyy olennaisesti työväenluokan sekä kaupungin ja maaseudun keskikerrostumien liittoon."⁴ IKP:n vaatimukset rakenteellisista uudistuksista koskettelevat mm. maareformia ja pienviljelijä-ongelmaa, Etelä-Italian ongelman ratkaisemista, suurten teollisuusyhtiöiden demokraattista valvontaa jne. Nämä uudistukset "eivät edellytä kapitalististen tuotantosuhteiden lakkauttamista vaan ne on mahdollista toteuttaa näiden suhteiden vallitessa" (VIII edustajakokous). Italian kommunistit tuovat nämä vaatimuksensa esiin lähtien toteamuksesta, että "Italiassa vallit-

3. Perustuslakiin sisältyy kuitenkin sen hengen kanssa ristiriidassa olevat ns. lateraanisopimukset. Nämä Mussolinin allekirjoittamat sopimukset määrittelevät Vatikaanin aseman sekä katolisen kirkon ja uskonnon etusijan ja etuoikeudet Italiassa.

4. Critica marxista quaderni 5/1972, s. 49.

sevat sellaiset olot, että työväenluokka kykenee järjestäytymään perustuslaillisen järjestelmän sisällä johtavaksi luokaksi, yhdistämään kansan valtaenemmistön sosialistisen muutosohjelmansa ympärille" (VIII edustajakokous). Näistä oloista ja edellytyksistä on tärkein Italian työväenluokan antifasistisen taistelun ja Italian tasavallan perustamisen myötä voimistuneet taisteluasetmat, sen noina Italian historian ratkaisevina hetkinä ottama askel kohti johtavan luokan asemaa.

"Historiallinen blokki" ja Italian kommunistien strategia

Mitä tarkoitetaan käsitteellä "historiallinen blokki", jota Italian kommunistit usein käyttävät? Käsitettä on käytetty myös toisissa yhteyksissä, esimerkiksi Roger Garaudyn kirjassa "Sosialismin suuri käänne".

"Historiallisella blokilla" tarkoitetaan yhteiskunnan yhden perusluokan, siis työväenluokan tai porvariston vaikutusvallan eli hegemonian muotoa tietyssä maassa, ei siis välttämättä Italiassa. Se on "historiallinen" sikäli kuin tämä muihin yhteiskuntaluokkiin ja -kerroksiin ulottuva vaikutusvalta, jolla tarkoitetaan etenkin kyseisen perusluokan "johtavien aatteiden vaikutusvaltaa", ei synny hetkellisten tai joidenkin suurtenkaan poliittisten ratkaisujen tuloksena, vaan muotoutuu kokonaisen historiallisen aikakauden kuluessa.

Selvyyden vuoksi on tässä myös mainittava IKP:n nykyisen pääsihteerin Enrico Berlinguerin syksyllä 1973, Chilen fasistisen vallankaappauksen jälkeen esittämä tunnus "historiallinen kompromissi". Tämä edelleen ajankohtainen tunnus on käytännössä tarkoittanut kutsua keskusteluun kahden suuren, Kristillisdemokraattisen ja Kommunistisen puolueen mahdollisesta hallitusyhteistyöstä demokraattisen käänteeseen aikaansaamiseksi Italian politiikassa. Se ei sinänsä sano selvästi mitä on tehtävä jossakin konkreettisessa tilanteessa.

"Historiallinen kompromissi" on siten pidettävä erillään käsitteestä "historiallinen blokki". Jälkimmäinen ei ole mikään tunnus, eikä se viittaa poliittisten puolueiden kompromisseihin tai hallitusyhteistyöhön.

Garaudyn "historiallisesta blokista" esittämien näkemysten vastineeksi voimme todeta, ettei IKP:n tarkoittamassa uuden työväenluokan johtaman "historiallisen blokin" muodostumisessa ole kysymys jostakin "poliittisen rakenteen saattamisesta sopuun taloudellisen perustan kanssa", kuten Garaudy kirjoitti eräässä artikkelissaan. Tämä on ekonomistinen virhekäsitys. Kuten E. Sereni huomauttaa, tämän Garaudyn asettaman "tehtävän jo vanha (so. monopolipääoman johtama MB) 'historiallinen blokki' on ratkaissut varsin tehokkaasti luodessaan ja kehitellessään valtiomonopolistiselle kapitalismille ominaiset taloudelliset

ja poliittiset muodot.”⁶ Uuden ”historiallisen blokin” muodostuminen edellyttää sen sijaan sekä taloudellisen perustan että poliittisen päälysrakenteen vallankumouksellista mullistusta. Kyse on kokonaisen aikakauden kestävästä historiallisesta prosessista, jonka kuluessa työväenluokan taistelu ja sen poliittiset aloitteet irroitavat ”liittolaiset” porvarillisen vallankumouksen luomasta ”historiallisesta blokista” ja porvarillisen yhteiskunnan arkiajattelusta. Siten uuden ”blokin” syntyminen edellytyksiin kuuluvat tilanteesta toiseen kehittyvät työväenluokan poliittiset liitot köyhien talonpoikien ja muiden sorrettujen väestökerrosten kanssa. Kun työväenluokka on kyennyt vetämään mukaansa laajoja yhteiskunnallisia voimia ja muuttamaan näiden perinteisen ajattelutavan ja poliittiset ja aatteelliset ristiriidat, on muodostunut uusi ”historiallinen blokki”.

Italian kommunistien käsityksistä ja tavoitteen asetteluista on toisinaan pyritty löytämään sosialismin ja sosialistisen vallankumouksen yleispätevä ”malli”, joka kelpaisi muidenkin seurattavaksi. Mutta jos pyrimme hyödyllisesti omaksumaan Italian kokemusta ja oppimaan siitä, on syytä hylätä ”mallien” rakentelu, ja sen sijaan tutkia italialaisten kommunistien teoreettista ja käytännöllistä työtä, esimerkiksi sellaisena kuin se ilmenee IKP:n entisten johtajien Antonio Gramscin⁶ (1891—1937) ja Palmiro Togliattin (1893—1964) kirjoituksissa.

Käytännöllinen lähtökohta Italian kommunistien taistelulle uuden ”historiallisen blokin” rakentamiseksi oli Lokakuun vallankumousta 1917 seurannut Italian työväenluokan offensiivi, joka johti mm. sosialistisen puolueen hajoamiseen ja kommunistisen puolueen perustamiseen (1921). Teoreettisesti ”historiallisen blokin” muodostumisen ongelmia tarkastellaan Gramscin vuosina 1929—35 kirjoittamissa ”vankilavihkoissa” sekä myöhemmin toisissa olosuhteissa Togliattin ja muiden kommunistien Italian tasavaltaa ja Italian sosialismiin siirtymistä koskeissa analyyseissa.

Viime vuosien luokkataisteluista Italiassa:

1. Kristillisdemokraattien valtajärjestelmä horjuu

Italian kapitalismin jälleenrakentaminen ja vakiinnuttaminen Marshall-avusta ja Kylmästä sodasta lähtien on valtiokoneistossa ilmennyt Kristillisdemokraattisen puolueen ja sen johtohenkilöiden valtajärjestelmän nousuna.

5. Critica marxista quaderni 5/1972, s. 15.

6. Kustannusliike Edistys julkaisee lähiaikoina suomeksi kokoelman Gramscin artikkeleita viikkolehdestä ”Ordine Nuovo”, joka organisoi Torinon suurteollisuuden tehdasneuvostoliikettä vuosina 1919—20. Kansankulttuuri Oy:ltä on tulossa valikoima Gramscin ”Vankilavihkoja”, joissa Gramsci kehitteli edelleen ajatuksiaan.

Tämä valtajärjestelmä kontrolloi nykyisin erittäin huomattavaa julkisen talouden sektoria. Valtio puuttuu Italiassa varsin pitkälle talouteen. Tämän on todettu olevan paljolti seurausta Italian monopolikapitalismin suhteellisen suuresta heikkoudesta. Italian luotto- ja pankkijärjestelmästä suurin osa kuuluu valtiolliseen sektoriin; niinpä myös pankit, joiden kautta suuret teollisuusyhtiöt hoitavat finanssioperaatioitaan, ovat valtion ja suuren valtiollisen yhtiön, IRI:n, kontrolloimia. Valtion teollisuus- ja finanssiyhtiöiden sekä julkisen luottojärjestelmän ohella myös maatalous on riippuvainen kristillisdemokraattien valtajärjestelmästä heidän hallitsemansa osuuskuntien keskusjärjestön, Federconsorzin kautta. Kristillisdemokraatit ovat toisin sanoen pitkälle vastuussa Italian taloudellisesta järjestyksestä sen lisäksi, että he valtavine toimihenkilöjoukkoineen valtion keskus- ja aluehallinnossa, Italian radiossa ja televisiossa jne. ovat kehittyneet Italian valtiota ja poliittista hallitustapaa hoitavaksi puolueeksi.

Italian kapitalismin tietyiltä osin voimakas kasvu toisen maailmansodan jälkeen — erityisesti "talousihmeen" vuosina 1960—63, jolloin teollisuustuotanto kasvoi keskimäärin 10 % vuodessa — ei 1960-luvun lopun jälkeen ole jatkunut yhtä voimakkaana. Tämä on osaltaan heikentänyt luottamusta kristillisdemokraattien valtajärjestelmään, joka on Italian hallitustavan ydin ja samalla se on heikentänyt kristillisdemokraattien taktista asemaa.

Mutta kristillisdemokraattien aseman heikentymisen yhteydessä on keskeisempi viittaus Togliattin analyysiin, jonka mukaan "pääoman kasautumisprosessin ehtona on Italiassa kansakunnan alueen toisen puoliskon takapajaisuus ja kehittymättömyys, työvoiman ylitarjonta ja siksi palkkatason kammottava alaisuus..." Nykyisen hallitustavan perustana oleva taloudellinen kasvu on ollut luonteeltaan sellaista, että Italian yhteiskuntarakenteen kaikki ristiriidat ovat kärjistyneet. Vuosina 1968—69 alkaneiden luokkataistelujen järjestyttämänä tämä hallitustapa on osoittanut selviä hajoamisen merkkejä. Nämä taistelut käydään etenkin porvariston ja työväenluokan välillä, mutta niihin osallistuvat myös maataloustyöläiset ja maanviljelijät, toimihenkilöt, opiskelijat ja koululaiset. Niinpä esimerkiksi maataloustyöläiset kävivät jo ennen Italian työväenluokan, opiskelijoiden ja porvariston vuoden 1969 ns. "kuumaa syksyä" työehtosopimuskamppailun, jonka yhteydessä kaksi työläistä ammuttiin Sisiliassa, Avolassa 2. 12. 1968.⁷

7. Vuonna 1967 Italiassa oli 1 740 000 maatalouden palkkatyöläistä. Vuosina 1958—67 heidän osuutensa maataloudessa työllistetyistä väestöstä kasvoi 18 %:sta 28,1 %:iin, vaikka heidän lukumääränsä pieneni saman aikaisesti 11,3 %:lla. Maatalousväestön kehityksessä, jota luonnehtii valtavia mittasuhteita saavuttanut maastamuutto ja siirtyminen Pohjoisen teollisuuskeskuksiin, ilmenee siis selvä proletarisoitumistendenssi. Maatalouden ahdinkoa kuvaa, että pelkästään vuonna 1968 siirtyi maataloudesta 169 000 ihmistä muihin elinkeinoihin.

VAALITULOSSIEN KEHITYS ITALIASSA

Puolueet	Aluevaalit 1970	Parlamentti- vaalit 1972	Aluevaalit 1975	
	Äänet %	Äänet %	Äänet (milj)	%
DC	37,9	38,4	10,7	35,3
PCI	27,9	28,3	10,1	33,4
PSI	10,4	9,8	3,6	12
PSDI	7	5,2	1,7	5,6
PRI	2,9	2,9	1	3,2
PLI	4,7	3,9	0,7	2,5
MSI-DN	5,9	8,1	2	6,4
PDUP	—	—	0,1	0,5
Erin.				
vas.ryhm.	3,3	3,4	0,3	1,1

DC: kristillisdemokraatit — PCI: kommunistit — PSI: sosialistit — PSDI: sosialidemokraatit — PRI: republikaanit — PLI: liberaalit — MSI-DN: Italian sosiaalinen liike - kansallinen oikeisto (= uusfasistit) — PDUP: "vasemmisto"kommunistit.

ALUEHALLITUSTEN KOKOONPANO

VIIDELLÄ ALUEELLA ON ERITYINEN STATUS, JOHON LIITTYY MM. ERITYISET ITSEHALLINNON MUODOT JA SE, ETTÄ NIILLÄ KESÄKUUN 15. EI VALITTU ALUENEUVOSTOJA VAAN AINOASTAAN PROVINSSI- JA KUNTAELIMET. NE OVAT:

- VALLE D'AOSTA: VAALIT 1977. JUNTTA: DC + PSI + RÉGIONALISTIT
- TRENTINO A.A.: VAALIT 1978. JUNTTA: DC + PSI + PRI + VOLKSPARTEI
- FRIULI-V.G.: VAALIT 1978. JUNTTA: DC + PSI + PRI + PSDI
- SICILIA: VAALIT 1976. JUNTTA: DC + PSI + PSDI
- SARDEGNA: VAALIT 1979. JUNTTA: DC + PSI + PSDI

(Tekstissä esiintyvä sana "juntta" = aluehallitus.)

Luokkaristiriitojen kärjistyminen on tuntuva myös Kristillisdemokraattisen liikkeen sisällä. Puolueella on vaikeuksia pitää otettaan katolisiin työläisorganisaatioihin (ammattilliseen keskusliittoon CISL:iin ja ei-ammattillisiin ACLI-järjestöihin) sekä maanviljelijöiden keskusliiton pienviljelijöihin. CISL:n ja ACLI:n etääntymistä Kristillisdemokraattisesta puolueesta ei kuitenkaan pidä yliarvioida, sillä ne saattavat olla varsin horjuvia nykyisissä varsin kiinteissä suhteissaan työväenliikkeen sosialistisiin ja kommunistisiin järjestöihin, kun ne Kristillisdemokraattisen puolueen hajoaamisen ja vaalitappioiden myötä menettävät perinteisen poliittisen viitekehýksensä oikealle.

Viimeisten kahden vuoden aikana vaatimus kristillisdemokraattisen puolueen ja sen valtajärjestelmän uudistamisesta on voimistunut myös puolueen sisällä ja on saatu osoitus siitä, että osa kaupunkien porvaristosta on jättämässä puolueen tai ainakin perinteisiä asenteitaan uskontoon ja politiikkaan. Vuoden 1974 toukokuussa pidettiin avioerolakia koskeva kansanäänestys — kristillisdemokraattisen oikeiston ja taantumuksen lavastama näyttös, jonka piti jakaa Italian kansa uskonnon pohjalta. Äänestystuloksista ilmenevä terveiden voimien selvä kritiikin taju, joka antoi kommunistien johtamalle rintamalle 60 % äänistä, osoitti tuon operaation virhelaskelmoinnille perustuvaksi, epätoivoiseksi seikkailuksi. Tulos tulkittiinkin kommunistien taholta tasavallan suureksi voitoksi.

Kristillisdemokraatit rakentavat joukkoyhteytensä katolisen uskonnon perinteisen aseman varaan esiintyen kaikkia katolilaisia "kokoavana voimana". Puolue koostuu eri erilaisten yhteiskunnallisista aineksista ja lukuisista eri porvarillisten poliitikkojen johtamista, keskenään riitelevistä suuntauksista. Aina viime alue- ja kunnallisvaaleihin saakka kristillisdemokraatit ovat tavallisesti saaneet 38—42 % annetuista äänistä. Nyt kesäkuussa pidetyissä vaaleissa heidän ääniosuutensa putosi 35,3 %:iin.⁸

Vuime vuosien luokkataisteluista Italiassa:

2. Työläisten tehdasneuvostoliikkeen nousu

Työvoiman ylitarjonnasta johtuvan "kammottavan alhaisen" palkkatason lisäksi voidaan mainita eräs toinen syy siihen, että Italian teollisuustyöläiset 1960-luvun lopulla voimistivat luokka-

8. Vaikka Italian perustuslaki oli määrännyt jo vuonna 1947 alueellisen itsehallintojärjestelmän yleispiirteet, täytyi odottaa aina vuoden 1970 vaaleihin saakka "normaalin aluehallinnon" toiminnan alkamista.

Hallintojärjestelmä rakentuu siten, että alue neuvostot ovat "lakiasäätäviä" ja aluehallitukset "toimeenpanevia" elimiä. Alueet on jaettu edelleen provinssisiin (tärkeimpien ja/tai suurimpien kaupunkikeskusten ympärille) ja edelleen kuntiin, joiden elimille periaatteessa kuuluu varsinainen toimeenpaneva valta.

Alueellisilla itsehallintoelimillä on muodollisesti laaja toimivalta alueen

taistelua, joka on jatkunut siitä lähtien erittäin kiivaana. Tämä on se, että kapitalistisen tuotantotavan (tuotanto- ja työprosesien) sodan jälkeen läpikäymät muutokset ovat Italiassa toteutuneet työläisten kannalta erityisen epämiellyttävällä tavalla. Italian "talousihme" ja nopea teollisuustuotannon kasvu perustuivat nopeaan tuotantotekniikan kehitykseen, "rationalisointiin" ja työprosessien uudelleenjärjestelyihin, jotka voimistivat huomattavasti työläisten riistoa.

Rikkaaseen perinteeseensä nojautuen Italian teollisuustyöläiset ovat nousseet uutta riistojärjestelmää vastaan. He ovat asettuneet voimakkaasti vastustamaan kapitalismin tapaa järjestää työ — hiostusmenetelmiä, työrytmejä, ammattitaitoa vähentäviä kehityspiirteitä työn organisaatiossa — vastustamaan kapitalistisen tuotannon suuntia, elintapoja ja ajatustottumuksia. Tämä on saanut tärkeän ilmauksen tehdasneuvostoliikkeen muodossa.

Italian suurimmat ammattiliitot ja keskusjärjestöt muodostivat vuonna 1972 federaation CGIL—CISL—UIL, johon kuuluu 6,6 miljoonaa Italian 18-miljoonaisesta työllistetystä väestöstä. Suurin keskusliitto (3,6 miljoonaa jäsentä) on CGIL, jossa kommunistit ja sosialistit toimivat. Katolisella CISL:lla oli 2,2 miljoonaa jäsentä ja sosdem. liitolla UIL:lla 0,8 miljoonaa jäsentä vuonna 1974.

Italian ammattiliitot ja keskusjärjestöt kehittävät tietoisesti itsenäistä toimintalinjaa ja ovat ehkä tehokkaammin kuin muualla kyenneet käyttämään hyväkseen mahdollisuuksia yhdistää työpaikkakohtaista taistelua liittokohtaiseen taisteluun eli ns. eriytyneen taistelun strategiaa. Ne eivät myöskään ole myöntyneet tulopoliittisiin kokonaisratkaisuihin.

Tehdasneuvostot eivät kuitenkaan ole seurausta ammattiyhdistysliikkeessä suoritetusta strategisesta pohdiskelusta vaan ne ovat alun perin tehtaan lattialta spontaanisti lähtevä työpaikkakohtaisen ja ammatillis-poliittisen taistelun muoto, jolla on suuri osuus työväenluokan yhtenäisyyden rakentamisessa. Niistä on tullut kaikkien ammattiliittojen tunnustamia yhtenäisiä perusjärjestöjä ja samalla ammattiyhdistysliikkeen yhtenäisyyden perusta. Ensimmäisten vuosien aikana (1969—72) työläisedustajat valittiin yksinkertaisesti työpaikkojen työläisten asettamista ehdokkaita, mutta vuoden 1972 federatiivisen sopimuksen jälkeen toinen puoli edustajista valitaan keskusliittojen listoilta.

Käsityksen tehdasneuvostoliikkeen laajuudesta saa esim. siitä, että v. 1972 puolitoista miljoonaa metalli-, kemian-, tekstiili- ja elintarviketyöläistä valitsivat n. 60 000 työläisedustajaa, jotka muodostivat vajaat 6000 neuvostoa.⁹ Keväällä 1974 pidettiin

sosiaalisen ja taloudellisen kehityksen (esim. terveydenhuollon, maatalouden, liikenteen, teollisuuden) ohjaamisessa. Kristillisdemokraattinen hallintojärjestelmä on kuitenkin merkinnyt valtiiovallan keskittymistä ja vaikeutanut alueellisen itsehallinnon toimintaa myös ns. punaisilla vyöhykkeillä. 9. Eräitä tietoja tehdasneuvostoista löytyy kirjasta "I consigli di fabbrica", Editori Riuniti 1973. Teoksen kirjoittajat ovat Albanese—Liuzzi—Perella.

Riminessä ensimmäinen tehdasneuvostojen valtakunnallinen konferenssi.

Tehdasneuvostot edustavat työläisiä kaikissa työehtokysymyksissä, jotka tulevat esiin työpaikoilla. Ne osallistuvat aloitteillaan laajemminkin ammatilliseen ja poliittiseen taisteluun, mm. Etelä-Italian ongelman ratkaisemiseen painostaen pohjoisen suurteollisuutta investoimaan etelään. Tehdasneuvostot ja muut vastaavat elimet saivat myös laillisen tunnustuksen vuoden 1970 uuden työläisten oikeuksia lisäävän lain muodossa. Tämä laki (*lo statuto dei lavoratori*) on työläisten vuosien 1968—69 offensiivilla hankittu tärkeä ja pysyvä saavutus.

Tehdasneuvostot suuntautuvat myös ulospäin tehtaan ongelmista ja pyrkivät muodostumaan solmukohdiksi työväenluokan ja eri yhteiskunnallisten ryhmien, kuten opiskelijoiden, tutkijoiden, opettajien jne. liiton rakentamisessa, esim. puuttamalla koulutusjärjestelmään. Ammatillisen yhtenäisyyden vaalijoina ne ovat myös antifasistisen taistelurintaman keskeinen komponentti. Tämä rintama on viime vuosina antanut usein näyttöä toimintavalppaudestaan työnseisauksineen ja laajoine mielenosoituksineen.

Viime vuosien luokkataisteluista Italiassa:

3. Muistiinpano äärioikeiston toiminnasta

Tässä yhteydessä ei ole mahdollista suorittaa Italian äärioikeiston organisoitumisen ja toiminnan perusteellista analyysia, mutta on kuitenkin syytä todeta eräitä tämän analyysin lähtökohtia. Ensinnäkin tulisi lähteä liikkeelle niistä Italian yhteiskunnan rakenteellisista piirteistä, jotka suosivat ääritaanomuksellisten aineiden ja irrationalaaisen ajattelun muotoutumista. Toiseksi tulisi kiinnittää huomiota siihen luokkavoimien uudelleenryhmittymiseen, jonka viime vuosien luokkayhteenotot ovat käynnistäneet. Näiden keskeisten lähtökohtien lisäksi olisi kiinnitettävä huomiota siihen asemaan, joka Yhdysvaltain strategisella tiedustelupalvelulla ja CIA:lla on ollut Italian politiikassa aina siitä lähtien "kun Yhdysvallat siirsi antikomunismista tiennäyttäjän aseman kuninkaalta De Gasperille"¹⁰ Samoin olisi tarkasteltava Italian armeijan ja poliisin luonnetta muusta kehityksestä jälkeinä, valtiokoneiston "eristettyinä saarekkeina".

Perustuslaki tosin toteaa 52. artiklassaan, että "asevoimien tulee suuntautua tasavallan demokraattisen hengen mukaisesti". Armeijan todellinen kehitys on kuitenkin selvästi ristiriidassa tuon yllimalkaisen toteamuksen kanssa. Vakava piirre Italian nykytilanteessa onkin se, että äärioikeistolla ja fasisistilla terroriryhmillä on voimakkaita tukijoita valtiokoneistossa: armeijassa, poliisissa ja oikeuslaitoksessa.

10. *Corriere della sera*, 20.7.1975. Mainittakoon, että Italia oli kuningaskunta. Siitä tuli tasavalta 2.6.1946 pidetyn kansanäänestyksen perusteella.

IKP:n päivälehti L'Unita selosti 10. 9. 1975 yleisen syyttäjän Vitalonen muistiota, jossa käsiteltiin kahta äärioikeiston vaarallista hanketta, joihin valtion elimet ja viranomaiset ovat sekaantuneet.

Ensimmäinen oli "Kansallinen rintama", joka yritti 7.—8. 12. 1970 panna toimeen vallankaappauksen. Salaliittolaiset, joilla oli satoja henkilöitä aseissa tuona yönä, onnistuivat valtaamaan melko pitkälle sisäasianministeriön. Tämä saattoi tapahtua vain ministeriön sisältä tulleen avun turvin. Eteneminen kuitenkin pysähtyi, kun jostain tuli vastakäskey.

Salaliittoon kuuluvina on oikeuteen haastettu 86 henkilöä, mm äskettäin erotettu turvallisuuspalvelun, SID:n johtaja Miceli, uusfasistisen MSI-puolueen kansanedustaja Saccucci, kenraalit Ricci ja Nardella sekä teollisuusmiehet Piaggio ja Tubino.

Epäonnistuneen kaappaushankkeen pani alulle Valerio Borghese-niminen, sittemmin Espanjaan paennut ja siellä 1974 kuollut "musta ruhtinas", jonka rakentaman organisaation tavoitteena oli korporatiivinen "vahva valtio", jonka toiminnasta mm. puolueet olisi suljettu pois.

Syyttäjä Vitalonen yhteenvedossa esitetään epäily keskeisten julkisten vallanpitäjien "hiljaisesta suostumuksesta" "kansallisen rintaman" hankkeelle. Kuten L'Unita huomauttaa, ei "hiljainen suostumus ole riittävä ilmaisu, mikä käy selväksi jo siitä, että syytettyjen joukossa oleva turvallisuuspalvelun silloinen päällikkö Miceli oli yhteydessä "rintamaan" ja hankkeen epäonnistuttua lukitsi arkistoihinsa kaiken raskauttavan todistusaineiston, joka luovutettiin syyttäjäviranomaisille vasta puolustusministeri Andreottin käskystä. Miceli siis tietoisesti pyrki suojelemaan rikollisia.

Epäonnistuneen kaappaushankkeen jälkeen "rintama" järjestäytyi uudelleen nimellä "Tuuliruusu", Rosa dei venti, joka muodosti ryhmiä Roomaan, Venetsiaan ja Genovaan ja suunnitteli satojen ammattiyhdistysjohtajien ja vasemmistopoliitikkojen murhaamista. Tämä suunnitelma kariutui Vitalonen mukaan sen takia että turvallisuuspalvelu tällä kertaa oli valppaana.

Vitalonen muistio jättää kuitenkin hämärän peittoon tapahtumat, jotka johtivat järjestöjen runsaskätiseen rahoittamiseen ja niiden toimintaan valtiokoneiston haarojen suojeluksessa. Äärioikeiston vaarallisuutta ei siten ole toistaiseksi torjuttu.

Kommentteja

Jaakko Paavolainen ja Viisasten Kivi

Poliittisen historian dosentti Jaakko Paavolainen on "arvostellut" ddr-läisen historianfilosofin Peter Bollhagenin¹ teoksen "Marxilaisen historiatieteen perusta, kohde ja tehtävät" (Sosialistisen Opiskelijaliiton kirjasarja 5, Tampere 1973), jota käytetään myös maamme korkeakouluopetuksessa. Artikkelinsa Paavolainen otsikoi vaatimattomasti "Satuja akateemisena oppikirjana" (Kanava 2/1975) ja kokee osoittaa, ettei "mitään marxilaista historiatiedettä ole eikä voi olla muuten kuin asianomaisten omana väittämänä" (s. 100). Näkemystään hän perustellee sillä, että marxilaisen historiatieteen ominaislaadun perustana oleva "marxilainen teoria on täysin identtinen kansansadun kanssa" (s. 97), sillä "kyseessä on lähes mielipuo- linen rykelmä määrittelemättömiä sanoja ja käsitteitä, virkkeitä, jotka eivät merkitse mitään, toistoja, asiasta sivuun luukumista ja jatku- via merkityksen siirtoja" (s. 100). "Arvostelijamme" tuleekin tulokseen, että jos "teoksesta löytyy jo- takin historiaan todellisesti liitty- vää, se on täysin 'epämarxilaista' ts. ihmiskunnan yhteistä ja moneen kertaan pohdittua materiaalia" (s. 100).

Tieteenfilosofista alkemiaa

Paavolainen ei näy käsittävän, et- tei tiede ole dogmikkoelma, vaan ennen muuta prosessi, jonka kules- sa edetään yhä syvällisempään ja syvällisempään tietoon todellisuus- desta. Paavolainen vaatii historiatie- teen sisällön lopullista määritelmää: "tahdoimme päästä perille, mitä on marxilainen historiatiede. Lopputu- los: ei mitään vastausta. Jokainen termi määriteltiin sarjalla uusia ter- mejä, joilla ei ollut mitään konk- reettisesti tajuttavaa sisältöä, vaan

jotka vaativat selityksekseen taas uuden sarjan termejä. Ovia, luukku- ja, portteja, läppä... ja retoriik- kaa" (s. 97). Hieman myöhemmin Paavolainen kuitenkin kirjoittaa: "Bollhagen on tässä jopa niin 'län- simainen', että tuhansien häntä edel- täneiden historianfilosofien tavoin ummistaa silmänsä siltä, että hie- noimmatkin määritelmät rakentuvat aina jonkin 'nivelen' varaan, nive- len, jota itseään ei määritellä ja josta syntyy riitä" (s. 98). Näistä kahdesta lauseesta paljastuu Paavo- laisen täydellinen tieteellinen obs- kurantismi. Ensimmäisessä sitaatis- sa hän edellyttää marxismilta määritelmien palauttamista toisiin — ilmeisesti yhä yksinkertaisempiin — lopulta johonkin todelliseen Viisast- en Kiveen, johon on kiteytettyä koko marxilaisen historiatieteen sis- ältö. Jälkimmäisessä sitaatissa hän kuitenkin — ja aivan oikein — to- teaa tämän mahdottomaksi. Onhan selvää, että jos tiedettä lähdetään luomaan niin, että edetään yhä perustavanlaatuisempaan määritel- mään, joudutaan lopulta määritel-

1. (Paavolainen ei kohdistaa ar- vosteluun yksin Bollhagenin teok- sen sisältöön, vaan myös hänen persoonaansa. Paavolainen on yrit- tänyt saattaa kyseenalaiseksi Bollha- genin tieteellisen pätevyyden. Hän ei näet ole löytänyt Bollhagenilta muita kirjoituksia kuin aikakauskir- jasta Zeitschrift für Geschichtswis- senschaft yhden artikkelin ja kirja- arvostelun. ZfG:n osalta tämä on totta, mutta Paavolaisen olisi pitä- nyt silmätä hieman tarkemmin ar- vostelemansa teoksen lähdeviitteet, sillä näissä on mainittu useita Boll- hagenin teoksia. Toisaalta, vaikka historioitsijakoulutus on tunnetusti heikonlaista, olettaisi bibliografioiden käytön sentään tulleen opituk- si. Aikakauskirjasta Deutsche Zei- tschrift für Philosophie löytyy alkaen 1950-luvun lopulta aina vuoteen 1972 lukuisia Bollhagenin artikke- leita. Teoksista mainittakoon lähde- viiteissä esiintyvien lisäksi Einfüh- rung in den historischen Material- ismus (Berlin 1962), Gesetzmäßig- keit und Gesellschaft, Zur Theorie gesellschaftlicher Gesetze (Berlin 1967) ja Interesse und Gesellschaft (Berlin 1967).

mään, jota ei voida ottaa kuin ilmasta — koska Viisasten Kiveä ei ole löydetty sen paremmin alkeimissa kuin tieteen filosofiassakaan — ja josta sen vuoksi voi syntyä vain "riitaa". Tämä menettely olisi siis hylättävä. Paavolainen ei sitä kuitenkaan tee — hänhän vaatii marxismilta juuri sitä.

Mitä Paavolaisen näkökanta jättää jäljelle tieteenfilosofiasta? Hänelle jää tilanne, jossa arvosubjektivismi ("riitä") on annettu, pysyvä ja ikuinen. Hänelle filosofiset ja tieteelliset yleistyksiset merkitsevät "pukinsorkkaa", sitä, että "ennakolta sitoudutaan doktriiniin, jota ei voida milloinkaan todistaa ja jonka sisällöstä ei koskaan tule selvää" (s. 93). Loppuhuipennuksessaan hän syyttääkin marxismia siitä, että kysymyksessä on "ainakin länsimaisen kulttuuriperinnön näkökulmasta katsoen pelottava ajatuksen vapauden kahle" (s. 100). Tämä tietysti kirootaan, ja tieteen tehtäväksi jää vain valheiden paljastaminen — miten, se jää arvoitukseksi. Paavolaisen tavasta lähestyä tieteen perusongelmaa, lähteä konkreettisesta tutkimuksesta irallaan pohtimaan kysymyksiä "mitä historia on", "mitä lainalaisuus on" jne. seuraa myös näkemys, ettei tieteellinen ja filosofinen tutkimus, esim. lainalaisuutta koskevilta osiltaan, ole edennyt — eikä ole voinutkaan edetä, kysymyksen asettelutavan vuoksi — 2500-vuotisen historian kuluessa mihinkään, että tiede ja filosofia yhä edelleen ovat Aatamin tiedoin, mutta tuoreesti ja epädogmaattisesti spekuloimassa abstraktin "mitä lainalaisuus on" kysymyksen tiimoilla. Paavolaisen perusvaade tieteelliselle luomistyölle kuuluukin: olkaamme opädogmaattisia, palatkaamme Aatamiin! Tämä on militanttia irrationalismia, järjettömyyden puolesta kiivailua.

Paavolainen ja historian määrittely

Bollhagenin menetelmä historiatieteen määrittelyä varten ja sen ongelmien ratkaisemisen suuntaviivon hahmottelemiseksi on tyystin toisenlainen. Hän ei etsi apriorisia aksiomia historiatieteelle, vaan pyrkii määrittämään ensinnäkin historiatieteen ominaislaadun sen koh-

teesta käsin. Tämän asian merkityksen Bollhagen ilmaisee huomauttamalla: "Jos historiatieteen kohde häviää, häviää itse historiatiedekin" (s. 80). Bollhagen osoittaakin teoksessaan, ettei tästä nouseva ongelma ole niin yksinkertainen kuin äkkiä katsoen näyttää. Historiatieteen ominaislaadun osoittamiseksi ei riitä viittaus historialliseen realiprosessiin, sillä myös muut yhteiskuntatieteet historiallinen materialismi, sosiologia ja kansantaloustiede tutkivat reaalihistoriaa, sillä historiallisuuden vaatimus kulkee kaikkien tieteiden läpi. Historiatieteen ominaislaadun määrittelyä varten tarvitaan huomattavasti täsmällisempää tutkimuskohteen määrittelyä. Tämän vuoksi Bollhagen käyttää tämän ongelman ja eri yhteiskuntatieteiden ja historiatieteen välisten yhtäläisyyksien ja eroavuuksien käsitteilyyn suurimman osan teoksestaan. Toisen keskeisen kysymysryhmän Bollhagenin teoksessa muodostavat ne maailmankatsomukselliset metodologiset lähtökohdat joiden pohjalta historiallista tutkimusta tulee suorittaa. Tässä yhteydessä Bollhagen luonnollisesti esittelee materialistisen historian tutkimuksen pääperiaatteet. Hän esittääkin, että materialistinen lähtökohta on ainoa metodologinen lähtökohta, joka voi johtaa oikeaan käsitykseen historiallisesta kokonaisprosessista. On hyvin opettavaista seurata Paavolaisen seikkailuja näillä tieteen vainoilla.

Dosentti Paavolainen kompuroi pahan kerran jo "arvostelemansa" teoksen alkusivuilla. Aivan teoksen alussa Bollhagen luonnehtii historiaa objektiivisena, reaalisena prosessina. Tätä luonnehdintaa hän nimittää historian alustavaksi määritelmäksi. Käy ilmi, ettei Paavolaiselle näytä olevan selvää, että reaalihistoria ja historiatiede ovat kaksi eri asiaa. Hän näet valittelee, ettei määritelmä tuo esiin mitään mikä oikeuttaisi puhumaan marxilaisesta historiatieteestä. Kerrattakoon vielä, että edellinen on objektiivisessa (historioitsijan tajunnasta riippumattomassa) todellisuudessa tapahtuva prosessi, jälkimmäinen taas koostuu historiallisista tiedoista, teorioista ja tiedostamismetodeista. Kirjan aiheen kannalta määritelmä on myös sikäli alustava, ettei se (kuten edellä todettiin) riitä mää-

rittelemään historiatiteen ominaisuusluonnetta tieteenä. Paavolaisen koko artikkelin läpi kulkeva pyrkimys etsiä historian lopullista määritelmää paljastaa myös uudelleen hänen systemaattisen pyrkimyksensä etsiä "Viisasten Kiveä". Kuten jo todettiin tämä on hullun hommaa, sillä "lopullinen" määritelmä reaali-historiasta on kaikkien yhteiskunta- ja humanististen tieteiden antaman tiedon summa ja on selvää, ettei se voi koskaan olla lopullinen, koska tiedostus on alati syvemmin, tarkemmin jne. tätä reaali-prosessia heijastava prosessi.

Paavolaisen kolmas virhe samassa asiassa perustuu jo pikku huijaukseen. Hän väittää, ettei Bollhagenin historian määritelmä tuo esiin eroja marxilaisen ja porvarillisen historia-käsityksen välillä. Bollhagenin historian määritelmä kuuluu: "Historia on ihmisen ja hänen yhteiskunnallisten suhteittensa kehityksen yhtenäinen ja lainmukainen prosessi tiettyjen paikallisten ja ajallisten rajojen puitteissa. Sen perusta on luonnon kasvava hallinta, yhteiskunnan tuotantovoimien kehitys. Samalla aikaa se on ihmisen oman, luovan toimintansa välityksellä saavuttamien fyysisten, moraalisten ja älyllisten ym. valmiuksien kehityksen historiaa." Paavolainen eristää tästä omat "ytimensä": 1. historia on prosessi, 2. sen perusta on kehitys ja 3. se samalla on ihmisen valmiuksien kehityksen historiaa" (s. 93). Tästä riisutusta mallista Paavolainen sitten päättelee, että mainitut kohdat ovat yleisluontoisuudessaan itsestäänselvyys. Näin on kuulemma "suurelta osin" (1) muidenkin määritteiden kanssa, lainalaisuuden kohdalla vain näyttäytyy "pukinsorkka". Tosiasiassa kuitenkin on niin, ettei porvarillisella taholla yleensä tunnusteta, että historia on ihmisen ja hänen yhteiskunnallisten suhteiden sa kehityksen historiaa. Puhumattakaan siitä, että tämä prosessi olisi yhtenäinen ja lainmukainen — siis, että esim. sosialismin voitto olisi väistämätön — tai että sen perustana olisi tuotantovoimien kehitys. Nämä kaikkihan on todettu Bollhagenin määritelmässä.

Koko Paavolaisen artikkelin läpi käyvänä periaatteena onkin ominen

"ytimien" rustailu ja sen varjolla tapahtuva Bollhagenin sisällöllisen aineksen sivuuttaminen. Aivan vastaavalla tavalla Paavolainen menettelee kritikoidessaan Bollhagenin historian jaksottelua.

Paavolaisen "pukinsorkka"-teoriasta

Paavolaisen "arvostelun" keskeinen puute on myös, ettei hän lainkaan puutu Bollhagenin kirjan ensimmäisen luvun "edellytyksettömän historiatiiteen mahdottomuudesta" käsittelemiin kysymyksiin. Tässä luvussa Bollhagen toteaa, että jokaisella historioitsijalla on välttämättä tietty ennakkodoktriini, jokin filosofia — tiedostettu tai tiedostamaton — työnsä perustana. Myös Paavolaisella on oma "doktriininsa", artikkelin perusteella äärimmäinen irrationalismi, vaikkei hän sitä eksplisiittisesti esitäkään.

Jokainen historioitsija käyttää tiettyä filosofista käsitteistöä, joka määrää hänen ajatteluaan ja ohjaa hänen tutkimustoimintaansa. Tämä maailmankatsomukselliset-metodologinen aines johtattaa Paavolaisen esim. abstraktin "mitä lainalaisuus on" kysymyksen ääreen ja Bollhagenin lainalaisuutta koskevan tieteellisen aineiston erittelyyn. Tästä aineksesta ei voi olla "vapaa". Professori Kopnin toteaa: "Kehitellyt käsitteet ja looginen välineistö yleensä rajoittavat eittämättä vapaata ajattelua, joka liikkueensa joutuu tavalla tai toisella ottamaan ne lukuun. Todellisuudessa tämä vapauden rajoitus on kuitenkin eduksi ajattelulle, sillä tärkeintä tässä ei ole vapaus vapauden vuoksi, vaan objektiivisesti todelliseen tulokseen, uusien tieteellisten käsitteiden muodostumiseen johtava vapaus" (Dialektiikka, logiikka, tiede, s. 14). Kysymys ei siten tosiasiassa ole siitä, onko tieteilijällä "ennakkodoktriini" vai ei, vaan siitä, onko hänellä oikea vai väärä "doktriini".

Bollhagenin "doktriini" on materialistinen yhteiskuntateoria, jonka ominaisuusluonnetta Paavolainen yrittää häivyttää erilaisin tempuin, ja jonka olemusta hän ei näytä käsittävänkään. Tämän "doktriinin" ydin on, että yhteiskunnallisia ilmiöitä — myös historiaa — on lähdettävä selittämään ihmisten tajun-

nasta riippumattomista tekijöistä, yhteiskunnan materiaalisesta perustasta. Näin siksi, että ihmisten aatteet muotoutuvat heidän yhteiskunnallisten olosuhteidensa perusteella, eivätkä olosuhteet aatteiden perusteella. Marxilaisuuden suuri edistysaskel onkin siinä, että se ohjaa erottamaan yhteiskunnallista suhteista tuotantosuhteet perustavaa laatua olevina primäärisinä suhteina, jotka määräävät kaikki muut suhteet (oikeudelliset, poliittiset jne).

Mistä sitten tiedämme, että nimenomaan tämä "doktriini" on oikea? Kun Marx 1840-luvun lopulla esitti tämän ajatuksen, se oli hypoteesi, nerokas oletus siitä, kuinka yhteiskuntaa tulee selittää, ja kuinka voidaan ratkaista aiemman yhteiskuntateorian suuret ongelmat. Mutta se oli tuolloin "vain" hypoteesi, se tarvitsi "konkreettista näyttöä", piti verrata vastaako hypoteesi todellisuutta. Nykyään tuo Marxin ajatus ei enää ole pelkkä hypoteesi. "Pääoman ilmentymisestä lähtien materialistinen historiankäsitely ei enää ole hypoteesi, vaan tieteellisesti todistettu totaama, ja niin kauan kuin meillä ei yritetä toisella tavalla selittää tieteellisesti jonkin yhteiskuntamuodostuman toimintaa ja kehitystä... tavalla, joka kykenisi aivan yhtä hyvin kuin tämä antamaan elävän kuvan määrätystä muodostumasta selittämällä sen tieteellisen tarkasti, niin kauan materialistinen historiankäsitely tulee olemaan yhteiskuntatieteiden synonyymi" (Lenin: Valitut teokset I, s. 69). Paavolaiselle täytynee vielä todeta, ettei marxilainen teoria ole pyrkinyt historian — eikä minkään muunkaan tieteen alalla selittämään kaikkea, vaan ainoastaan osoittamaan ainoan tieteellisen meneteltävän historian selittämisesä. Ja tämänahan juuri onkin Bollhagenin teoksen aiheena. Lisäksi aiallisen arvostelun olisi pitänyt suuntautua keskustelemaan tämän lähtökohdan oikeellisuudesta ja hedelmällisyydestä historian tutkimuksessa, eikä venkoiluun sen häivyttämissä.

Materialismi ja Viisasten Kivi

Materialismia koskevat kysymykset näyttävät olleen militantille ir-

rationalistillemme ylivoimaisia. Hän ihmettelee Bollhagenin määritelmää: "Marxismi-leninismi on yhtenäinen materialistinen teoria yhteiskunnallisesta kehityksestä" todeten: "mitä ihmeen sisältöä on väitteessä, että marxismi-leninismi on 'teoria' yhteiskunnallisesta kehityksestä. Sillä jos sanalla tarkoitetaan jotain tiettyä väittämää, niin täytyisihän se voida lausua julki. Tai jos sillä tarkoitetaan lukemattomien pikkuväitteiden muodostamaa joukkoa, niin täytyisihän niillä olla jokin punainen lanka" (s. 94). Bollhagenin ehdottama "punainen lanka", "materialistinen teoria, ei kelvannut. Syy on seuraava: Paavolainen äimistelee, mitä Bollhagen tarkoittaa määritelmässään filosofian peruskysymyksen materialistisen ratkaisun seuraavasti: "maailman aineellisuuden ja ykseyden tunnustaminen, materian ensisijaisuuden tunnustaminen tajuntaan nähden ja myös maailman tiedostettavuuden tunnustaminen." Paavolaisen repliikki: "Mutta on pakko kysyä, mitä tuli vastatuksi. Todellisesti ei mitään. Lähes jokainen sana tässä lausumassa on sellainen yleisluontoinen ja tieteellisesti äärettömän riidanalainen abstraktio, että sen puitteissa voidaan ajatella mitä hyvänsä... Mitä on 'maailman aineellisuus' esim. nykyhetken luonnontieteen luomaa tietoa vasten tarkasteltuna... Edessämme on yksinkertaisesti sanojen avulla luotua tyhjyyttä ja mielettömyyttä..." (s. 94). Se Viisasten Kivi! Se Viisasten Kivi!

Paavolainen ei näytä pääsevän eroon Viisasten Kivensä kaipuusta. Hän luulee, että materialistinen teoria yrittää etsiä jotain "alkuolevaa" jotain, josta koko todellisuus voitaisiin johtaa. Dialektinen materialismi pitää kuitenkin virheellisenä pohdiskelua olemisesta yleensä, olemisesta sinänsä, ja on sillä kannalla, että filosofia alkaa siitä hetkestä, jolloin asetetaan kysymys olemisen ja ajattelun välisestä suhteesta. "Dialektisessa materialismissa materian käsite ei ole samaa kuin erilaisten metafyyssisten järjestelmien tulkitsema substanssi. Materia ei ole kaikkien olioiden perustana oleva metafyyssinen olemus, vaan materiaa ovat kaikki ihmisen tajunnan ulkopuolella ja siitä riippumatta olemassa olevat ilmiöt, oliot ja pro-

sessit. Materia käsitteellä ei ole merkitystä olemisen ja ajattelun suhteiden ulkopuolella" (Kopin, Dialektiikka, logiikka, tiede, s. 43). Marxilainen "materia"-käsite on tietoteoreettinen, käsite, ei ontologinen, sanan klassisessa, itsenäisessä mielessä. Vaikka "materia" onkin sisällyksetön käsite olemisen ja ajattelun suhteen ulkopuolella, niin juuri tämä suhde on historiatieteelle syvästi "sisällöllinen". Kuten edellä nähtiin, se ratkaisee sen metodologisen ongelman miten historiaa on lähdettävä tutkimaan, mikä on historiallisten tapahtumien ratkaiseva selityspenusta. Tässä mielessä "materia" ei ole "yleisluontoinen ja äärettömän riidanalainen abstraktio", kuten Paavolainen väittää. Näin se ei myöskään ole "luukku tai läppä suoraan tyhjyyteen". Filosofian alkeiskurssi olisi poikaa dosentti Paavolaiselle.

"Sattumia" Paavolaisen sopasta

Tarkkaillaamme vielä Paavolaisen johdonmukaisuutta. Bollhagen kirjoittaa: "Marxilaisen filosofian ratkaisevan aineksen muodostavat luonnon, yhteiskunnan ja ajattelun yleiset liikunta- ja kehityslait, yleiset filosofiset kategoriat (kuten vastakohtien ykseyden ja taistelun laki, laki määrällisistä muutoksista laadullisiksi muutoksiksi; ilmiön ja olemuksen, muodon ja sisällön, syyn ja seurauksen, sattuman ja välttämättömyyden väliset suhteet jne.)" Ja Paavolaisen tuore riemunkiljahdus: "No niin. Siinähan se oli luettelo 'ratkaisevista aineksista', liikuntalaeista ja kategorioista, jonka vertaista tuskin on Molieren näytelmissäkään esitetty" (s. 95). Mutta miten käy Paavolaiselle myöhemmin kun hänen pitää osoittaa, että kaikkihan sitä ovat historian tutkimuksesta samaa mieltä? "Marxilainen historiatiede on käytännössä pelkkää lainaa läntisistä historiatieteistä ja yleensä sellaista, joka yleisesti tunnustetaan kaikkialla, kuten seuraavat kohdat osoittavat: (ja Paavolainen siteeraa Bollhagenia —) "Tosiasiain karsinnan tulee perustua historian sisäisen olennaisen, lainmukaisen yhteyden rekonstruointiin. Valinnan määrää siis yksinomaan historiallisen kehityksen ob-

jektiivinen kulku ja sen sisäinen lainalaisuus... Tosiasiat menneinä historiallisina tapahtumina eivät tulkitse välittömästi historiallisen prosessin olemusta... mikä perustuu ilmiön ja olemuksen väliseen ristiriitaan..." (s. 97, Korostukset Paavolaisen). Siellähän ne Molieren sankarit kummittelevat ja nyt ne näyttävät kelpaavan ristiriidan kategorioina saakka.

Paavolainen ei näy tuntevan porvarillistakaan historiatieteen metodologiaa. Paavolaisen korostamat seikat eivät ole lainaa läntisestä historiatieteestä, niin yksioikoisesti, kun Paavolainen antaa ymmärtää. Kursiivaatimuksissa Bollhagenin teoksen kanssa rinnakkaisessa ruotsalaisen Rolf Torstendahlin metodopin alkeiskirjassa (Introduktion till historieforskningen, Stockholm 1971) todetaan, että eteneminen ilmiöstä olemukseen on "pelkkää puhdasta metafysiikkaa, jolla ei ole mitään tekemistä historiatieteen kanssa" (mt. s. 145). Myöskin tosiasiajn karsinta perustuu Torstendahlilla tutkijan arvostuksiin, ei historian sisäisiin lainmukaisuuksiin: "Arvojen ja selittämisen yhteenkietoutuminen on aivan luonnollista, koska selitystason valinta on riippuvainen arvostuspainottuneesta kannanotosta historiallisesti merkitykselliseen. Jos katsotaan, että on merkityksellistä selvittää taloudelliset yhteydet, on luonnollista, että tehdään näin... Jos katsotaan sitävastoin, torit ovat erityisen mielenkiintoisia, että psykologiset tai ideologiset fakot täysin luovallista, että etsitään näitä" (s. 190). Siinäpä se Paavolaisen väittämä yksimielisyyden historian sisäisistä lainalaisuuksista ja tuotantovoimien määräävästä asemasta.

Ja vielä kerran Paavolaisen "pukinsorkasta". Hänhän totesi, että historian prosessin lainalaisuuden tunnustaminen on "ennakolta sitoutumista doktriiniin". Äskän hän oli kuitenkin valitsemassa faktoja historian lainalaisuuden perustalta ja kuinka ollakaan, hän päättää artikkelinsa: "On eri asia, ettei elämä voi pysähtyä joidenkäin raivokkaiden 'tahtojen' — tässä tapauksessa Marxin ja Leninin — jähmettäviin rautakouriin... Ihmiskunnan kaikki erilaiset 'riehat' aikanaan katoavat, samoin kommunismi" (s. 100). Dosentti Paavolainen, ettei tuo katoa-

vaisuuden lainalaisuus vain olisi "pukinsorkka", "sitoutumista doktriiniin", ettei vain olisi "viime kädessä kyse paluusta 'pimeimpään keskiaikaan'" (s. 100)?

Palatkaamme lähtökohtamme. Dosentti Paavolainen pyrki — viime vuosisadalla eläneen helppoheikkimäisen dosentti Dühringin menetelmiä, demagogiaa ja tietämättömyyttä, hyväkseen käyttäen — osoittamaan, että "marxilainen teoria on täysin identtinen kansandun kanssa". Mutta kuten tunnettu, tieteellinen analogia edellyttää sen molempien puolien tuntemusta. Paavolaisen todistelu osoittaa kuitenkin, ettei hän tunne marxilaisuutta, eikä oikein voi paljon muillakaan tieteellisillä tiedoilla ylvästellä. Tältä osin analogialta menee pohja pois. Mutta suruksemme — Paavolaisen tulevaisuutta silmälläpitäen — totesimme, ettei toisenkaan puolen, satujen, tuntemus ole sen parempi. Voimme huomauttaa, ettei Paavolaisen mainitsema Andersenin satu ole nimeltään "Kuninkaan uudet vaatteet", kuten Paavolainen luulee, vaan "Keisarin uudet vaatteet".

Jarmo Pankamaa
Pertti Rovamo

Raportteja,

Vielä askel yhtenäisyyteen

Suomen kommunistisen puolueen tunnetut aatteellis-poliittiset erimielisyydet heijastuvat myös puolueen läheisyydessä toimivaan opiskelijaliikkeeseen. SKP:n aatteellis-poliittisten erimielisyyksien seurauksena (jolloin on muistettava, että suurpääoma ja kommunistit vastaan toimivat poliittiset voimat pyrkivät aktiivisesti vaikuttamaan SKP:n tilanteeseen) on myös opiskelijaliikkeeseen muodostunut järjestöllinen kahtiajako. SOL:n, marxilais-lenini-

läisen, kommunistisen opiskelijajärjestön toiminnasta on pidättäytynyt 3 jäsenjärjestöä, minkä lisäksi SKDL:n johdon joidenkin henkilöiden kannustuksella on perustettu "kansandemokraattisia opiskelijajärjestöjä" harjoittamaan SOL:n rinnakkaista toimintaa. Näille järjestöille on perustettu valtakunnallinen hajotuskeskus "Kansandemokraattiset opiskelijajärjestöt", ja tiedossa on, että julkisen rinnakkaisliiton perustamista on suunniteltu jo pitkään.

I

Kun opiskelijaliikkeessä esiintyvien vaikeuksien syyt ovat viime kädessä SKP:n kehityksessä, voidaan ongelmat myös voittaa puolueen ylimääräisen edustajakokouksen aloittaman yhtenäisyyskehityksen perustalla.

SKP:n aatteellis-poliittisella linjalla

Ensimmäisenä edelytyksenä yhtenäisyyden saavuttamiselle ja lujittamiselle on SKP:n luokkakantaisen aatteellis-poliittisen linjan omaksuminen ja toteuttaminen opiskelijaliikkeen kaikessa toiminnassa. SKP:n omat vaikeudet alkoivat tunnetusti siitä, että "uudistamisen" varjolla pyrittiin revidoimaan SKP:n vallankumouksellinen olemus ja politiikka, jopa niin, että koko puolueen olemassaolo saatettiin kyseenalaiseksi. Ylimääräinen edustajakokous torjui tällaiset pyrkimykset ja vahvisti SKP:n olemuksen työväenluokan marxilais-leniniläisenä, vallankumouksellisena puolueena, joka noudattaa johdonmukaista luokkataistelupolitiikkaa. Vaikka suuri määrä erimielisyyksiä on edelleen ratkaisematta, ja vaikka käytännön elämä on nostanut esiin uusiakin ongelmia, on SKP:n aatteellinen ja poliittinen linja selkiytynyt ylimääräisen edustajakokouksen jälkeen huomattavasti. 17. edustajakokouksessa saavutettiin jo kollektiivinen yksimielisyys monista äärimmäisen tärkeistä, 60-luvulla laajoja erimielisyyksiä herättäneistä kysymyksistä.

SOL perustettiin tunnetusti marxismi-leninismille vieraiden ja viha-

mielisten vaikuttimien pohjalta, ja SOL:n alkuaikojen toiminta suuntautui suorastaan järjestelmällisesti marxismi-leninismii ja SKP:ta vastaan. Jo vuonna 1969 kieltäytyi kuitenkin liiton hallituksen enemmistö antamasta tukeaan SKP:n epäonnistuneelle 15. edustajakokoukselle, ja vuonna 1971 liitto siirtyi lopullisesti marxismi-leninismiin ja proletaarisen internationalismin perustalle, SKP:n ylimääräisen edustajakokouksen linjalle. Tämän jälkeen ei ole enää ollut, eikä ole mahdollista käyttää liittoa SKP:n ja marxismi-leninismiin vastaisiin tarkoituksiin.

Vaikka SOL:n toiminnasta pidättyneiden järjestöjen ja "kansandemokraattisten opiskelijajärjestöjen" toiminta on eri vaiheissa usein kiistatta suuntautunut SKP:n linjaa vastaan, näyttää tällä hetkellä siltä, että SKP:n aatteellis-poliittiset päätökset saavuttavat niiden piirissä laajenevaa hyväksyntää, mikä avannee uusia mahdollisuuksia järjestölliselle yhtenäisyydelle.

Erimielisyyksien olemassaolo tunnustettava

SKP:n edustajakokousten yhteisistä päätöksistä huolimatta vallitsee puolueessa edelleen aatteellispoliittisia erimielisyyksiä. Niiden olemassaolo ei kuitenkaan merkitse puolueen jakaantumista "vähemmistöön" ja "enemmistöön", se ei merkitse esimerkiksi "opposition" tai "vasemmistolahkolaisen ryhmäkunnan" esiintymistä puolueessa.

Herkeämättä ja kollektiivisesti puolue korostaa päätöksiinsä sisältyvää yhtenäisyyttä ja torjuu pyrkimykset leimata osa puoluetta puoluevastaiseksi tai revisionistiseksi olemassaolevien erimielisyyksien perusteella. Revisionististen katsomusten vastainen taistelu, joka luonnollisesti on välttämätöntä aatteellisen yhtenäisyyden edelleen laajentamiseksi, tapahtuu konkreettisten kysymysten ja katsomusten konkreettisen selvittelyn kautta.

Tämän tosiasian tunnustaminen on opiskelijaliikkeen järjestöllisen yhtenäisyyden saavuttamisen toisena edellytyksenä. "Yhteisrintama"-lehdestä

jopa 17. edustajakokouksen jälkeen tutut syytökset siitä, että SOL olisi "vasemmistolahkolainen", "SKP:n opposition apulainen ja reservi", "Tiedonantajaliikkeen" — mikä ihme se sitten onkin — osa tai suorastaan "puoluevastainen" voima, ovat täydellisesti todellisuuden ja puolueen omien arvioiden vastaista demagogiaa. Tällainen asenne ei tietenkään voi olla yhtenäisyyden lähtökohtana, vaan on omiaan vain palvelemaan oikeistovoimien pyrkimyksiä jakaa SKP:ta kahtia. Vaikka joistakin tovereista tuntuisi kuinka vastenmieliseltä antaa pienintäkään tunnustusta SOL:lle, joka saattaa olla heidän kanssaan eri mieltä monista asioista, edellyttävät puolueen päätökset kuitenkin sitä, että SOL:n asema tunnustetaan ja puolueen päätösten vastainen mieleton parjaaminen lopetetaan. SKP itse on viimeksi tervehdyksessään 10. liittokokoukselle antanut SOL:n työlle varsin selvän tunnustuksen.

Vastaavalla tavalla SOL ei pidä oikeana sitä, että SOL:n ulkopuolella olevat kansandemokraattisen ja sosialistisen opiskelijaliikkeen voimat leimattaisiin esimerkiksi "oikeistorevisionistisiksi" tai "reformistisiksi". Toisin kuin "Yhteisrintamassa" on väitetty, ei SOL ole tällaista leimaamista koskaan harjoittanut. Sen sijaan SOL on kyllä kiinnittänyt konkreettisesti huomiota joihinkin "kansandemokraattisten opiskelijajärjestöjen" johtohenkilöiden poliittisiin ratkaisuihin ja aatteellisiin lausuntoihin, jotka ovat olleet marxismi-leninismiin ja SKP:n päätösten kanssa ristiriidassa. Muuan tällainen kysymys on tietyksi itse "kansandemokraattisten opiskelijajärjestöjen" olemassaolo, joka suuntautuu puolueen järjestöllistä eheytyksensä vastaan.

SOL on kuitenkin vakuuttunut siitä, että kansandemokraattisen ja sosialistisen opiskelijaliikkeen voimat ovat koottavissa puolueen poliittis-ideologisen linjan taakse ja että nämä voimat voivat monista erimielisyyksistään huolimatta yhdessä antaa SOL:n puitteissa rakentavan panoksen puolueen päämäärien puolesta käytävässä taistelussa. Tässä taistelussa muodostuvat edellytykset aatteellis-poliittisten erimielisyyksien edelleen voittamiseen.

Puolueen järjestöllisen esimerkin mukaisesti

Kolmantena edellytyksenä on vihdoin puolueen päätösten ja esimerkin mukaisten järjestöllisten menettelytapojen soveltaminen. Ylimääräisen edustajakokouksen esimerkki on tässä varsin selvä. Kaikkinaisen rinnakkaistoiminnan purkaminen, järjestöllisen yhtenäisyyden palauttaminen, yhteinen toiminta yhteisissä järjestöissä on ensimmäinen perustavaa laatua oleva edellytys (1) yhteisten aatteellis-poliittisten näkemysten käytännölliselle toteuttamiselle ja (2) jäljellä olevien aatteellis-poliittisten erimielisyyksien vähittäiselle voittamiselle. Ylimääräisen edustajakokouksen omaksuma eheytyprosessi kulkee nimenomaan tässä järjestyksessä.

On tietenkin selvää, että aatteellis-poliittisten ongelmien ratkaisu lujittaa järjestöllisen yhtenäisyyden perustaa.

Mutta sellainen "kansandemokraattisten opiskelijajärjestöjen" piirissä joskus esitetty ajattelu, että aatteellis-poliittisella alalla tulisi päästä nykyistä huomattavasti pitemmälle meneviin tuloksiin ennen kuin järjestöllinen yhtenäisyys voidaan saavuttaa, on vain huonosti naamioitu veruke rinnakkaistoiminnan jatkamiselle. Erillisissä järjestöissä toimiminen vain vahvistaa aatteellis-poliittisia erimielisyyksiä, kun taas yhteisissä järjestöissä demokraattisin menettelytavoin tapahtuva yhteistoiminta suorastaan pakottaa keskustelemaan erimielisyyksistä, vaihtamaan kokemuksia, löytämään yhteisiä käsityksiä ja laajentamaan yksimielsyyttä.

Järjestöllisen yhtenäisyyden minimiedellytykset taas ovat olleet olemassa ylimääräisestä edustajakokouksesta saakka, ja 17. edustajakokouksen päätökset, joihin opiskelijaliikkeen eri osapuolet ovat ilmoittaneet sitoutuvansa, antavat tällaisia minimiedellytyksiä suorastaan kukkuramitoin. Huomattava on, että näihin edellytyksiin kuuluu osapuolten yhteinen taistelu ei-marxilaisia sosialismin koulukuntia, mm. aleniuslaisuutena tunnettuja oppeja vastaan.

Järjestölliseen yhtenäisyyteen kuuluu demokraattisen sentralismin periaatteiden täydellinen soveltaminen. Demokraattista sentralismia sovellettaessa otetaan realiteettina huomioon aatteellis-poliittisten erimielisyyksien ja niiden suhteen muodostuneiden osapuolien olemassaolo. SKP:n ylimääräisen, 16. ja 17. edustajakokouksien järjestöllisten päätösten mukaisesti torjutaan kaikki syrjintä, sanelu ja epäkollektiivisuus ja noudatetaan menetelmiä jotka yhteisten aatteellis-poliittisten päätösten pohjalla turvaavat kaikkien näitä päätöksiä tukevien voimien yhteisen toiminnan.

Koko järjestöllisen hajaannuksen ajan SOL:n hallitus ja SOL:n puitteissa toimivien jäsenjärjestöjen johtolimet ovat jatkuvasti ja johdonmukaisesti toteuttaneet näitä järjestöllisiä menettelytapoja. Ongelmaksi on muodostunut se, ettei näitä menettelytapoja ole haluttu noudattaa SOL:n toiminnasta pidättäytyneissä jäsenjärjestöissä (eikä tietenkään myöhemmin perustetuissa "kansandemokraattisissa opiskelijajärjestöissä"). Toiseksi on ollut selvästi havaittavissa, että ilmeisestikin opiskelijajärjestöjen ulkopuolelta määräytyvien vaikuttimien vuoksi on tarkoituksellisesti pyritty saamaan aikaan, ylläpitämään ja kärjistämään tilannetta, jossa liikkeemme opiskelijat olisivat jaettuina kaksiin järjestöihin.

II

Suomen kommunistisen puolueen 17. edustajakokous merkitsi uutta voittoa SKP:n ylimääräisessä edustajakokouksessa aloitetulle linjalle. Kokous otti uusia askelia puolueen ja koko kansandemokraattisen liikkeen yhtenäisyyden ja voiman lujittamisessa. Myös opiskelijaliikkeen kohdalla edustajakokous loi uusia yhtenäisyyden ja joukkovaikutuksen laajentamisen edellytyksiä niin aatteellisissa, poliittisissa kuin järjestöllisissäkin kysymyksissä.

Tärkeä edustajakokouspäätös

SKP:n 17. edustajakokous teki opiskelijaliikkeessä vallitsevan järjestöllisen hajaannuksen poistamiseksi päätöksen, jonka mukaan

kommunistit edistävät "kansandemokraattisen ja sosialistisen opiskelijaliikkeen kaikkien voimien kokoomista ja eheyttämistä SOL:n puitteissa marxismi-leninismiin ja proletarisen internationalismin pohjalta."

Päätös oli puolueen läheisyydessä kehittyvän opiskelijaliikkeen kannalta äärimmäisen merkityksellinen. Siinä ratkaistiin useita kysymyksiä, joista järjestöllisen hajaannuksen oloissa oli käyty ja käydään enemmän tai vähemmän asiallista keskustelua.

Päätöksessä asetetaan puolueen johdolla kehittyvän opiskelijaliikkeen järjestäytymisperusteeksi marxismi-leninismi ja proletarinen internationalismi, ja torjutaan täten erilaiset "kansandemokraattiset" tai "yleissosialistiset" järjestömuodot. Toiseksi päätös antaa tukensa nimenomaisesti SOL:lle; puolue näkee SOL:ssa sen järjestön, joka kykenee kokoamaan opiskelijoita marxismi-leninismiin ja proletarisen internationalismin perustalle, oman opiskelijajärjestönsä.

Samalla kun päätös lähtee siitä ilmiselvästä tosiasiasta, että SOL:n ulkopuolella toimii tällä hetkellä kansandemokraattisen ja sosialistisen opiskelijaliikkeen voimia, päätöksessä ei edellytetä ns. kansandemokraattisten opiskelijajärjestöjen järjestäytymistä SOL:n puitteisiin, vaan sitä, että SOL kokoa SOL:n ulkopuolella olevia opiskelijoita omiin järjestöihinsä.

Sosialistisen Opiskelijaliiton johto teki 3. 6. 1975 tavatessaan SKP:n johdon SKP:lle aloitteen puolueen työryhmän perustamisesta ratkaisemaan konkreettisesti em. edustajakokouspäätöksen toteuttamisen kysymyksiä: Työryhmä työskenteli tavoitteenaan laatia kommunistien toimintaa koskeva päätös. Tämä onkin luonnollisesti opiskelijaliikkeen tilanteen ratkaisemisen avainkysymys. Elleivät kommunistit kykene muotoilemaan yhtenäistä päätöstä omasta toiminnastaan, jää todella varsin vähän toiveita siitä, että opiskelijajärjestöissä kyettäisiin ratkaisuun.

Merkittäviä tuloksia

Työryhmä työskenteli asian vaikeudesta huolimatta rakentavassa

hengessä ja ongelman ratkaisun tiellä saavutettiin huomattavia tuloksia, jotka nojautuvat SKP:n 17. edustajakokouksen päätöksiin ja esimerkkiin. SOL:n 10. liittokokouksen lähestyessä työryhmän tulokset saatettiin 2.10. SKP:n poliittisen toimikunnan käsittelyyn.

Tällöin oli saavutettu yksimielisyys niistä yhteisistä aatteellis-poliittisista lähtökohdista, joiden yhteinen hyväksyminen mahdollistaa kaikkien kansandemokraattisen ja sosialistisen opiskelijaliikkeen voimien toiminnan SOL:n puitteissa. Kaikkia kysymyksiä ei tietenkään kyetty ratkaisemaan, mutta SKP:n esimerkin mukaisesti tällaiset kysymykset lykättiin tulevaisuuteen, eikä niitä asetettu järjestöllisen yhtenäisyyden ehdoksi. Myös järjestöllisissä kysymyksissä saavutettiin edistystä. Yksimielisyyteen päästiin mm. siitä, että on tarpeetonta liittää "kansandemokraattisia opiskelijajärjestöjä" väliaikaisesti SOL:n jäsenyyteen. Niiden paikka tulevassa yhtenäistämisprosessissa onnistuttiin määrittelemään kutakuinkin yksityiskohtaisesti.

Mihin järjestöllinen yhtenäisyys kaatui

Mm. Kansan Uutisissa ja "Yhteisrintaman" erikoisnumerossa on esitetty, että järjestöllisen yhtenäisyyden esteenä olisi ollut SOL:n haluttomuus hyväksyä SKP:n päätöksiä, "Yhteisrintaman" olemassaolosta johtuva lehdistökysymys, kysymys SOL:n periaateohjelmasta tai voittamattomat aatteellis-poliittiset ristiriidat.

Tosiasiaa SOL oli valmis täydellisesti ja kokonaisuudessaan soveltamaan SKP:n päätöksiä, mikä sisältyy myös SKP:n työryhmässä yksimielisesti muotoiltuihin aatteellispoliittisiin periaatteisiin. Muista manituista kysymyksistä päätettiin, että niiden ratkaisematta jääminen ei muodosta estettä järjestölliselle yhtenäisyydelle ja että ne voidaan siten toistaiseksi sivuuttaa.

Ainoaksi erimielisyydeksi jäi lopulta se, että kaikki toverit eivät olleet vielä valmiita konkreettisesti sopimaan rinnakkaistoi-

minnan purkamisen käytännön menetelmistä ja aikataulusta. Toveri Kainulaisen tästä poliittiselle toimikunnalle tekemän esityksen vastapainoksi esitettiin vain yleistä mainintaa siitä, että SOL:n keskushallitus toteuttaa yksimielisellä päätöksellään yhtenäistämisen 11. liittokokoukseen mennessä. Tällainen päätös ei olisi ratkaissut mitään. Päinvastoin, se olisi jättänyt tämän hetken pääkysymyksen, järjestöllisen yhtenäisyyden toteuttamisen, avoimeksi. Järjestöllisen yhtenäisyyden toteuttamatta jättäminen, karsinoituminen eriseuraisuuteen, tekee viime kädessä mahdottomaksi myös löydetyn yhteisen aatteellis-poliittisen pohjan yhteisen käytännöllisen soveltamisen, aatteellis-poliittisen yhtenäisyyden laajentamisesta puhumatta-kaan.

Näin SOL:n 10. liittokokous kommunistien sitkeistä, johdonmukaisista ja samalla joustavista ponnistuksista huolimatta ei vielä muodostunut kansandemokraattisen ja sosialistisen opiskelijaliikkeen kaikkien voimien järjestöllisen yhtenäisyyden alkupisteeksi. Merkittäviä tuloksia tässä suhteessa kuitenkin saavutettiin.

Puolue päätti jatkaa asian käsittelyä. Samalla poliittinen toimikunta hyväksyi SOL:n 10. liittokokoukselle esitettävän tervehdyksensä, jossa jälleen ilmaistaan tuki SOL:lle.

Yhtenäisyydellä on vastustajansa...

Kun yhtenäisyyskysymyksessä kyettiin etenemään näinkin pitkälle, joutuu väkisinkin ihmettelemään, mikä esti ottamasta viimeistään askelta. Ilmeistä on, että yhtenäisyydellä on vastustajansa: Tästä kieli se, että samalla kun puolueessa valmistellaan yhtenäisyyskysymyksen ratkaisua, on toteutettu joukko toimenpiteitä, joilla pyritään kärjistämään tilannetta. Niinpä on perustettu uusia rinnakkaistyön elimiä eräisiin korkeakouluihin. Elokuussa jätettiin yhdistysrekisteriin seitsemän erinimisen valtakunnallisen rinnakkaisliiton perustamisasiakirjat valmistelemaan tällaisen liiton julkista perustamista. SKP:n poliittisen toimikunnan tehtyä selvän päätöksen kommunistien ja kansandemokraat-

tien yhtenäisestä esiintymisestä ylioppilaskuntavaaleissa, tämä torpedoitin Tampereen ja Jyväskylän yliopistoilla. On järjestetty ja järjestäillä valtakunnallisia "Yhteisrintama"-juhlia. Tällaisessa tilaisuudessa on esiintynyt mm. SKDL:n puheenjohtaja Ele Alenius uhraamatta ainnuttakaan rakentavaa sanaa yhtenäisyyskysymykselle. Välittömästi SOL:n 10. liittokokouksen jälkeen ilmestyi "Yhteisrintama"-erikoisnumero, jossa julkaistiin valheita SOL:n 10. liittokokouksesta ja yhtenäisyyskysymyksen käsittelystä puolueessa sekä M. Mellaisen jo ennen 17. edustajakokousta kirjoittama juttu, jossa täysin puolueen arvioiden ja jokaisen ajattelevan opiskelijan käytännön kokemuksen vastaisesti tuomittiin SOL SKP:n keksityn "opposition" järjestöksi, jonka toiminnassa ei nähty kerrassaan mitään hyvää.

Yhtenäisyyden vastustajat eivät tänään enää uskalla julkisesti küstää marxismi-leninismii opiskelijaliikkeen toiminnan perustana. Sen tekee heille mahdottomaksi SKP:n yhtenäisyyden ja voiman kehitys, SOL:n lujittuminen sekä marxismi-leninismiin arvovalan kasvu- myös SOL:n ulkopuolella vielä olevien, liikkeemme tavoitteita tukevien opiskelijoiden keskuudessa. Heidän tavoitteenaan on kuitenkin keinolla millä hyvänsä jakaa liikkeemme opiskelijat eri järjestöihin, estää heitä keskustelemasta ongelmista yhteisissä järjestöissä, estää lujittuva kollektiivinen, marxismi-leninismiin perustuva yksimielisyys opiskelijajärjestön tehtävistä SKP:n apulaisena ja reservinä. Nämä voimat, joilla valitettavasti ainakin toistaiseksi on melkoinen vaikutusvalta "kansandemokraattisten opiskelijajärjestöjen" johdossa, eivät lähde SKP:n ja marxismi-leninismiin eduista, eivät SKP:n selvistä päätöksistä, vaan SKDL:n puoluesuuntaisen kehityksen vahingollisista pyrkimyksistä ja pikkuporvarillisen sosialismin ideologiasta.

Tiedetään näiden voimien suunnitteleman järjestöllisen kahtiajaon viemistä loppuun asti ja sen ikuistamista, "kansandemokraattista" rinnakkaista liittoa jossa määräävä asema olisi pikkuporvarillisen sosialismin virtauksilla.

...mutta liike yhtenäisyyden puolesta voimistuu

Viime aikoina on ollut havaittavissa, kuinka liike järjestöllisen yhtenäisyyden saavuttamisen puolesta voimistuu. SKP:n 17. edustajakokouksen päätösten, SKP:ssä saavutettujen yhtenäisyyttä lähentävien tulosten sekä SKP:n poliittisen toimikunnan SOL:n liittokokoukselle esittämän tervehdyksen jälkeen on entistäkin selvempää, että kansandemokraattisten ja sosialististen opiskelijaliikkeen kaikkien voimien koaminen yhteiseen järjestöön SOL:oon, on mahdollista ja välttämätöntä.

Myös SKP:n puheenjohtaja Aarne Saarinen totesi puheessaan 12. 10. Helsingissä: "En näe mitään mieltä järjestöllisen hajaannuksen ja vastakkainasettelun jatkumisessa. Se vaikuttaa periaatteettomalta ja koko edistyksellistä opiskelijaliikettä vahingoittavalta. Samalla se vaikeuttaa myös puolueen asemaa ja sen yhtenäisyysprosessin kehittymistä... Mielestäni marxilais-leniniläiset aatteet omaksuneiden tai niitä omaksumaan pyrkivien opiskelijoiden pitäisi voida toimia samoissa järjestöissä siitä huolimatta, että aatteen omaksumisessa, ymmärtämisessä ja käytäntöön soveltamisessa esiintyykin erilaisuutta ja eritasoisuutta, sillä varmaa on, että yhdessä toimien opitaan paremmin kuin karsinoin eristymällä."

Myös "kansandemokraattisten opiskelijajärjestöjen" jäsenten keskuudessa voimistuu aktiivisuus yhtenäisyyden tiellä olevan ainoan ongelman voittamiseksi ja yhtenäisyyttä vastustavien voimien pyrkimysten torjumiseksi. Niinpä Jyväskylässä merkittävä osa "JOKA":n jäseniä asettui vastustamaan kansanedustaja Kalevi Kivistön masinoimaa päätöstä yhtenäisen vaaliesiintymisen torjumisesta. Monet toverit kieltäytyivät tämän jälkeen ehdokkuudesta "JOKA":n listoilla. Tampereen teknisessä oppilaitoksessa olevat TOS:n jäsenet puolustivat SKP:n linjaa TOS:n eräiden johtohenkilöiden pyrkimyksiä vastaan, ja näin täälläkin turvattiin yhtenäinen vaaliesiintyminen.

Ensimmäinen esimerkki järjestöllisen yhtenäis-

yyden toteuttamisesta on saatu Moskovassa Akaateemisesta Sosialistisesta SOL:ista, joka on Moskovassa opiskelevia SOL:n jäseniä yhdistävä järjestö. MASS:n vuosikokouksessa 12. 10. tulivat yhteiseen toimintaan mukaan kaikki Moskovassa opiskelevat suomalaiset kommunistit ja kansandemokraatit.

Useita SOL:n toiminnasta pidettyjen jäsenjärjestöjen ja "kansandemokraattisten opiskelijajärjestöjen" jäseniä on yhtenäisyyskämpailun kuluessa siirtynyt SOL:n toimintaan, mm. Oulun Sosialististen Opiskelijoiden varapuheenjohtaja ja eräs Tampereen Opiskelevien Sosialistien johtokunnan jäsen.

III

SKP:n 17. edustajakokouksen opiskelijaliikettä koskevan päätöksen toteuttaminen ja järjestöllisen yhtenäisyyden aikaansaaminen opiskelijaliikkeessä SOL:n puitteissa, marximi-leninisin ja proletariaisen internationalismin pohjalla, on realistinen ja ajankohtainen tavoite.

Ennen SOL:n 10. liittokokousta käydyissä keskusteluissa on löydetty riittävä aatteellis-poliittinen perusta yhtenäisyydelle. Järjestöllisen yhtenäistämisen vaikeimmat kysymykset on jo ratkaistu. Tarvitaan vain yhteinen, täsmällinen päätös siitä, miten ja milloin rinnakkaiset toiminnot puretaan. Tämä on ainoa järjestöllisen yhtenäisyyden tiellä oleva kysymys.

SOL on valmis ratkaisemaan tämän kysymyksen välittömästi. SOL:n keskushallituksen 1. istunto teki 5. 10. päätöksen, jonka mukaan se on valmis kutsumaan koolle tätä kysymystä käsittelemään ylimääräisen liittokokouksen heti kun tästä kysymyksestä on päästy yksimielisyyteen.

Järjestöllisen yhtenäisyyden toteuttaminen on myös avainkysymys toimintayhtenäisyyden ja aatteellispoliittisen yhtenäisyyden saavuttamiseksi, kuten koko SKP:n yhtenäisyyskehitys osoittaa. Siksi tunnuksella SOL:n ja "kansandemokraattisten opiskelijajärjestöjen" järjestöllisestä yhteistyöstä ei ole myönteistä sisäl-

töä, mikäli samalla kieltäytyään ratkaisemasta ajankohtaista järjestöllisen yhtenäisyyden kysymystä. Päinvastoin, rinnakkaisten toimintojen tunnustaminen ja hyväksyminen tässä vaiheessa, kun yhtenäisyyden perusedellytykset on jo luotu, olisi omiaan vain hidastamaan ja vaikeuttamaan yhtenäisyyden saavuttamista.

Järjestöllisen yhtenäisyyden toteuttamista vastassa olevien vastavoimien merkitystä ei tietenkään sovi aliarvioida.

Opiskelijaliikkeen järjestöllinen yhtenäisyys vaikuttaisi ja tulee vaikuttamaan myönteisesti SKP:n yhtenäistymisprosessiin ja päinvastoin: siinä ilmenevät vaikeudet suuntautuvat myös SKP:n lujittumista vastaan. Kysymys SKP:n kehityksestä taas on koko luokkataistelutilanteen ydinkysymyksiä. "... tuki puolueen lujittumiselle, puolueen johdettavalle osuudelle, sen 17. edustajakokouksen kaikkien päätösten toteuttamiselle on keskeinen edellytys suurpääoman vastaisen taistelun voimistumiselle. Vastaavasti kaikki toiminta, joka tähtää SKP:n poliittisten aatteellisten tai järjestöllisten päätösten toimeenpanon vaikeuttamiseen, heikentää oikeistonvastaista taistelua ja on koko yleispoliittisen tilanteen kehityksen kannalta äärimmäisen vakavaa ja vahingollista." (SOL:n hallituksen toimintaselostus 10. liittokokoukselle)

Tästä johtuu, että suurpääoma tekee kaikkensa vaikeuttaakseen SKP:n opiskelijaliikkeen lujittumista. Tietoisesti tai tietämättään omaavat näissä pyrkimyksissä keskeisen aseman ne SKDL:n johtohenkilöt, joiden tarkoituksena on syventää opiskelijaliikkeen kahtiajakoa SKDL:n puoluesuuntaisen kehityksen tukemiseksi ja marxismi-leninismien asemien voimistumisen ehkäisemiseksi. Näillä voimilla on paljon vaikutusvaltaa "kansandemokraattisten opiskelijajärjestöjen" johtoon. Ei ole kuitenkaan mitään syytä olettaa, että järjestöjen jäsenet olisivat halukkaita antamaan tukensa pikkuporvarillisen sosialismin lähtökohdista harjoitettavalle marxismi-leninismien vastaiselle toiminnalle.

Ratkaisevassa asemassa on tietysti SKP:n aktiivisuus. Ilolla on tervh-dittävä mm. eräitä puheenjohtaja

Saarisen viimeaikaisia lausuntoja, joissa selvästikin pyritään edistämään edustajakokouspäätöksen toteuttamista. Puolueen SOL:n liittokokoukselle antamalla selkeällä tuella on suuri merkitys SOL:n työlle ja koko opiskelijaliikkeen kehitykselle.

Lopulta tarvitaan nyt laajaa keskustelua ja toimintaa kaikkien SK P:n päämääriä tukevien opiskelijoiden keskuudessa. Toverillisessa keskustelussa käy yhä laajemmille opiskelijoiden joukoille selväksi, miten tyystin vieraita demokraattiselle ja kommunistiselle liikkeelle ovat ne motiivit, joiden vuoksi järjestöllisen yhtenäisyyden viimeisen askeleen ottamista väen väkisin halutaan lykätä. Yhtä lailla käy selväksi, miten suuri merkitys järjestöllisen yhtenäisyyden toteuttamisella on paitsi SOL:n lujittumiselle, myös koko opiskelijaliikkeen kehitykselle; paitsi opiskelijaliikkeen kehitykselle, myös maamme koko vallankumouksellisen työväenliikkeen ja SKP:n lujittumiselle; paitsi kansallisten tehtäviemme täyttämiseksi myös kansainvälisten velvoitteidemme kannalta.

Järjestöllisen yhtenäisyyden toteuttamisen tiellä voi olla vielä ongelmia. Yksi asia on kuitenkin selvä. Olemme järjestöllisen yhtenäisyyden saavuttamisen viimeisten tehtävien edessä. Niiden toteuttamista eivät mitkään toissijaiset syyt saa ehkäistä. Yhtenäisyyttä tahtovissa opiskelijoissa, ja ennen muuta SKP:n puoluekantaisissa ponnistuksissa on myös riittävästi voimaa torjua yhtenäisyyttä vastaan ulkoapäin suunnata hyökkäykset.

On tullut aika ottaa viimeinen askel.

20. 10. 1975

Juhani Ruotsalo

TIEDONANTAJA

SKP:n puoluejärjestöjen
äänenkannattaja, Työväen,
työläis- ja opiskelevan
nuorison uutis- ja
poliittis-teoreettinen
sanomalehti

Ilmestyy 4 kertaa viikossa
(tiistai keskiviikko torstai
perjantai)

Postiosoite: PL 211
00171 HELSINKI 17
Postisiirtotili: 381 43-1

Tilaushinnat 12 kk 90:—
6 kk 49:— 3 kk 28:—

opiskelija-alennus 30 %
kansaneläkeläis-
alennus 50 %

Tilaa kulttuurivihkot

Maamme laajalevikkisin kulttuurilehti

Se esittelee talstelevaa työväen-
taidetta ja edistyksellistä kult-
tuuriperinnettä, sosialististen
maiden kulttuuria ja vapautuvien
kansojen taidetta.

Se sisältää haastatteluja; repor-
taaseja työpaikoilta; kulttuuripo-
liittikkaa; runoja; novelleja; nuot-
teja. Runsas ja korkeatasoinen
kuvitus.

Kulttuurivihkot ilmestyy yli 10 000
kappaleen painoksena 8 kertaa
vuodessa. Maksamalla tilauksen
ennen 31.12.-75 saat sen tar-
jouhintaan 45 markalla. Vuosi-
kerta maksaa 50 mk ja tuki-
tilaus 100 mk. TUKITILAUK-
SEEN SISÄLTYY GRAAFIKKO
SVEN-OLOF WESTERLUNDIN
TYÖ, se postitetaan kaikille tu-
kittilaille tammikuussa 1976

Kulttuurivihkoja julkaisee Kult-
tuurityöntekijäin Liitto. Asiamies-
ohjelta ja Irtonumerolta saa
osoitteesta Kulttuurivihkot, Pleni
Roobertinkatu 13 D 36, 00130
Helsinki 13, puh. 90-641 118

Tilaan Kulttuurivihkot 1—8/76

Irtonumeron/..... posti-
ennakolla

Nimi

Lähiosoite

Postitoimipaikka

Olen maksanut tilausmaksun
ps-tilille 51885-1 ennen 31.12.75
☐ (45 mk).

Laskutetaan ☐ (50 mk)

Mitä on Pohjoismaisen Investointipankin taustalla?

Pohjoismaisen yhteistyön periaatteet ja konkreettiset toimenpiteet ovat viime aikoina nousseet voimakkaasti ajankohtaisiksi poliittisiksi kysymyksiksi. Eräs tällainen on pohjoismaisen investointipankin perustamishanke. Pohjoismaisten yhteistyöministerioiden kokouksessa 19. 6. 75 Tukholmassa sovittiin pohjoismaisen investointipankin perustamisesta sekä ehdotuksesta pankin sopimukseksi ja säännöiksi. Marraskuun 15. pnä kokoontuu Pohjoismaiden Neuvosto Tukholmaan ylimääräiseen istuntoon käsittelemään Investointipankkia. Investointipankkiahanketta voidaan pitää jatkona vuonna 1970 hautautuneelle Nordek-hankkeelle. Seuraavassa kirjoituksessa osoitetaan, että investointipankkisuunnitelma ei vastaa Suomen demokraattisten voimien etuja. Aluksi tarkastellaan laajemmin pohjoismaisen yhteistyön yleistä luonnetta. — Toimitus.

Pohjoismaisen yhteistyön yleiset periaatteet

Pohjoismaat ovat perinteisesti harjoittaneet yhteistyötä johtuen näiden maiden maantieteellisestä ja historiallisesta läheisyydestä. Yhteistyön perustaa on lujittanut Pohjoismaiden tuotantorakenteen samankaltaisuus ja kansainvälisen taloudellisen työnjaon synnyttämät tarpeet: Pohjoismaat ovat kaikki ns. pieniä kehittyneitä kapitalistisia maita. Myös sosialidemokratian voimakas asema on luonut Pohjoismaihin yhtenäistä poliittista leimaa aina eräiden sosialidemokraattien kehittämiin teorioihin sosialismin ja kapitalismin välisen kolmannen vaihtoehdon olemassaolosta saakka.

Pohjoismainen yhteistyö on kehittynyt voimakkaasti II maail-

mansodan jälkeen. Toisaalta on voimistunut keskinäinen taloudelliskulttuurinen yhteistyö, jonka tärkein ilmaus on Pohjoismaisen neuvoston perustaminen vuonna 1956. Yhteistyön eräänlainen perusasiakirja on vuonna 1962 solmittu ns. Helsingin sopimus, jota on täsmennetty vuosina 1971 ja 1974. Toisaalta on kehittynyt Pohjoismaiden yhtenäisen esiintymisen traditio eräissä taloudellisissa ja poliittisissa kysymyksissä YK:ssa, GATT:ssa, EFTA:ssa, OECD:ssä, Maailmanpankissa jne.

Eri Pohjoismaiden yhteistyömotiivit vaihtelevat luonnollisesti maiden poliittisten erojen mukaisesti. Suomen politiikka on ankkuroidu YYA-sopimuksella. Ruotsi harjoittaa ns. puolueettomuuspolitiikkaa, jolle on leimallista "supervaltojen" vastaisuus ja suuntautuneisuus kolmanteen maailmaan. Taloudellisesti voimakkaimpana pohjoismaisena valtiona Ruotsin monopolien taloudellinen ekspansio (markkinat, työvoima ym.) on ollut Ruotsin yhteistyöpolitiikan keskeinen motiivi. Tanska, Islanti ja Norja ovat taas NATO:n jäseniä. Tanska ja Norja ovatkin usein esittäneet NATO:n politiikan "välittäjän" roolia. Näiden eroavuuksien vuoksi Pohjoismaiden hallitukset törmäävät toisinaan erimielisyyksiin ajankohtaisissa kysymyksissä. Viime aikoina erimielisyydet ovat erityisesti koskeneet Ydinaseettoman Pohjolan muodostamisajastusta. Tanskan ja Norjan hallituspierit vastustavat tätä presidentti Kekkosen aloitetta.

Luonnollisestikin eri maiden monopolien ja demokraattisten voimien Pohjoismaiselle yhteistyölle asettamat periaatteet eroavat. Suomen monopolit ovat tukenet Pohjoismaisen yhteistyön kehittämistä pyrkimyksensä yleinen taloudellinen laajentuminen, johon sisältyvät poliittiset päämäärät Neuvostoliiton kanssa käytävän yhteistyön laajentamista vastaan ja suhteiden edelleen tiivistämiseksi Länsi-Euroopan kapitalistisiin keskuksiin. Sosialidemokraattien etsimä "pohjoismaisen sosialidemokratian identiteetti" ei ole käytännössä johtanut monopolien politiikasta poikkeavaan politiikkaan. Sen sijaan kommunistien ja demokraattisten voimien periaatteet

na on ollut valmius taloudelliseen ym. pohjoismaiseen yhteistyöhön edellyttäen että se on edullista maallamme, että se turvaa maamme taloudellista itsenäisyyttä eikä suuntaudu maallamme elintärkeää neuvostokauppaa vastaan ja että se lujittaa rauhaa ja turvallisuutta Pohjolassa.

Pohjoismainen tulliliiton ja Nordek

Maamme suurpääoman ja poliittisen oikeiston jatkuvissa pyrkimyksissä liittää Suomi yhä tiiviimmin kapitalistisiin, taloudellisiin ja poliittisiin integraatioihin on kysymys Pohjoismaiden taloudellisesta yhteistyöstä kaksi kertaa viime maailmansodan jälkeen muodostunut keskeiseksi tavoitteeksi:

1950-luvulla oltiin pystyttämässä pohjoismaista tulliliunioia osana laajempaa länsieurooppalaista integraatiokehitystä. Kommunistit vastustivat näitä suunnitelmia. Hanke kariutui sen jälkeen kun monopolit olivat huomanneet EFTA-ratkaisun tehokkaammaksi integroitumistavaksi. EFTA:n puitteissa myös Pohjoismaiden keskinäinen taloudellinen yhteistyö kehittyi nopeasti. Mm. vuoteen 1967 mennessä oli poistettu Pohjoismaiden sisäiset tullit.

Monopoliin integraatiopolitiikan painopiste siirtyi toisen kerran tiettyjen pohjoismaisten järjestelyjen aikaansaamiseen Nordek-hankkeen yhteydessä 1967—1970. Jo alusta lähtien oli käynyt selväksi, että suurpääoman tavoitteena oli käyttää Nordekia välikappaleena Pohjoismaiden liittämiseksi EEC:hen. Nordek-neuvotteluissa jäi viimeiseksi avoimeksi kysymykseksi ehdotus pohjoismaisen investointipankin perustamisesta.

SKP asettui jo varhaisessa vaiheessa vastustamaan Nordek-suunnitelmaa viitaten sen "Eurooppasuuntaukseen" ja siihen, että Nordekin kaltainen nippuratkaus ei olisi sopusoinnussa maamme ulkopoliittisten eikä kauppapoliittisten etujen kanssa. 22. 3. 1970 SKP:n poliittinen toimikunta kehotti ministereitään maamme hallituksessa kieltäytymään allekirjoittamasta Nordek-sopimusta. Myös Neuvostoliiton lehdistä julkaistiin useita artikke-

leita, joissa suhtauduttiin kielteisesti Nordek-hankkeeseen.

Nordek-suunnitelma kariutui keväällä 1970. Syynä tähän on pidettävä SKP:n vastustavan kannan lisäksi sitä, että Pohjoismaiden monopolit ja suurpääomapiirit olivat alkaneet siirtyä sille kannalle, että olisi joustavampaa siirtyä suoraan EEC:hen — kukin maa omin sopimusehdoin. Tuo taktiikan muutos johtui paljolti siitä, että EEC, ja siinä lähinnä Ranska, oli antanut "vihreän valon" EEC:n laajentamiselle ja ottanut yhteyttä ainakin niihin Pohjoismaihin — Norjaan, Tanskaan ja Ruotsiin, jotka olivat ilmoittaneet olevansa halukkaita käymään neuvotteluja EEC:n kanssa. Tammikuussa 1974 kaikki Pohjoismaat olivat solmineet ainakin jonkinasteiset vapaakauppasopimukset EEC:n kanssa — Tanska oli liittynyt EEC:n täysjäseneksi.

Nordekista on noussut uutta keskustelua

Työväen Taloudellisen Tutkimuslaitoksen esimies Pekka Korpinen kirjoitti tämän vuoden alussa (TT T:n Katsaus 1/75), että maamme hallitus teki vuonna 1970 virheen jättäessään Nordek-sopimuksen allekirjoittamatta. (Korpinen ajatuksiin sisältyvät seikat on esitetty jo aikaisemmin mm. Ulkopoliittikka-lehdessä nro 1/72 ja Tampereen rauhantutkimuslaitoksen tiedotteissa 6/73.) Korpinen korostaa erityisesti, että Nordek olisi voinut muodostua vaihtoehdoksi EEC:lle ja todennäköisesti pitänyt Tanskan EEC:n ulkopuolella. Tähän ajatukseen liittyy olennainen kysymys Pohjolan turvallisuudesta ja miten EEC ja NA TO sitä vaarantavat. Korpinen ei artikkelissaan ole havaitsevinakaan että Nordek oli ennen kaikkea suurpääoman taktiikan eräs välivaihe, jonka ensisijaisena tehtävänä oli juuri Pohjoismaiden liittäminen EEC:n vaikutuspiiriin. Tätä seikkaa eivät muuta joidenkin sosialidemokraattien suunnitelmat luoda Nordekista kapitalististen integraatioiden "demokraattinen" vaihtoehto. Em. Ulkopoliittikkalehden numerossa pohjoismaista yhteistyötä markkinoidaan peräti sosialismin ja kapitalismin välisenä "kolmantena vaihtoeh-

tona". Kuitenkin katseltaessa luokkien voimaisuhteita ja politiikan suuntaa eri Pohjoismaissa on selvää, että tuo "kolmas vaihtoehto" pääasiassa vahvistaisi suurpääoman asemia ja valtiomonopolistisia säätelymekanismeja eri Pohjoismaissa.

Nordekista Investointipankkiin

Pohjoismaiden yhteistyön edelleen kehittämiseksi Nordek-hankkeen kaaduttua perustettiin vuonna 1971 Pohjoismaiden ministerineuvosto. Samanaikaisesti alettiin myös tehostaa Pohjoismaiden Neuvoston työtä. Lyhyessä ajassa perustettiin mitava määrä parlamenttitasoisia ja virkamiestasoisia yhteistyöelimii. Eri alojen pohjoismaiset ministerit alkoivat yhä säännöllisemmin kokoontua yhteisiin tapaamisiin. Taloudellinen yhteistyö ja kauppa on "kaikessa hiljaisuudessa" kehittynyt hyvin voimakkaasti (Suomen ulko-ankaupasta tällä hetkellä lähes 25 % kun se vielä 1960 oli noin 10—12 %) ja siitä että on luotu eräänlainen "koneisto" yhteistyön edelleen kehittämiseksi.

Perustettiin teollisuusrahasto pohjoismaisen teknologisen ja teollisen yhteistyön tehostamiseksi. Lähivuosina rahaston pääoma nousee 50 milj. Rkr:uun. Tietävästi rahastoa käytetään laajempien teollisuusyhteistyöprojektien suunnittelua varten. Ajankohtaiseksi kysymykseksi näyttää tänään nousseen tuotannollinen ja teollinen yhteistyö. Yhteistyön kehittämiseksi energian alalla oli Pohjoismaiden Neuvoston edelliseen istuntoon (helmikuu 1975) valmisteltu Pohjoismaiden yhteinen mietintö. Mistään yhteisestä energiapolitisesta ohjelmasta ei päästy yksimielisyyteen mutta mietintö kuitenkin viitoitti tietä kohti laajempaa yhteistyötä energian alalla. Ajankohtaiseksi asian tekee Norjan vesiltä löydetty öljy, sen hyödyntäminen ja käyttö.

Mm. näiden suunnitelmien raioittamiseksi Pohjoismaiden kauppa- ja teollisuusministerit ja laajemminkin pohjoismaiset suurpääomapiirit ovat ehdottaneet pohjoismaisen investointipankin perustamista. Suomessa hanketta ovat ajaneet maamme suurpääoman ohella hallituspiirit. Suurpääoman omat

edustajat ovat alkaneet puhua pohjoismaisen yhteistyön laajentamisen välttämättömyydestä. Sorsan hallituksen ministeri Gestrin on lausunut mm. (US 28. 3. 75), ettei Suomi saa "eristäytyä" muusta Pohjolasta, ja että "on sopeutettava toimintamme muiden Pohjoismaiden mukaiseksi". Tällaiset puheet Suomen "eristäytymisestä" ovat käyneet tutuiksi jo Nordek- ja EEC-suunnitelmien yhteydessä.

Pohjoismaiden taloudellisen yhteistyön nykyisessä suunnittelussa korostuu pohjoismaisten sosialidemokraattien aktiivi panos. Sorsan ja Olof Palmén viime aikoina tiheään tapahtuneet tapaamiset ovat tästä eräs esimerkki. Investointipankin perustamiselle Demarin pääkirjoitus antoi 4. 2. 75 tukensa ja Pohjoismaiden Neuvoston tämän vuoden helmikuun kokouksessa neuvoston sosialidemokraattiset edustajat kehottivat "kiirehtimään hitaasti ja varovaisesti" ettei kävisi kuten Nordekin yhteydessä.

Pohjoismaisen investointipankin perustamishanke on edennyt jo vaa-rallisen pitkälle. Pohjoismaisten yhteistyöministerien kokouksessa 19. 6. 75 Tukholmassa sovittiin "täydellisen yksimielisyyden vallitessa" (Liinamaan hallituksen edustajana oli paikalla ministeri Grels Teir) investointipankin perustamisesta sekä ehdotuksesta pankin sopimukseksi ja säännöiksi.

Seuraava askel on Pohjoismaiden Neuvoston ylimääräinen istunto marraskuun 15. pnä Tukholmassa. Kokous käsittelee pelkästään investointipankkikysymystä. Mikäli tämä istunto puolestaan hyväksyy pankin perustamisesityksen, niin sitä esitetään keväällä 1976 ratifioitavaksi Pohjoismaiden parlamenteissa.

Tässä tilanteessa olisi jo odottanut puolueiden ja poliitikkojen julkisia kannanottoja. Kannanotot kuitenkin viipyvät — niiden sijasta käydään päivälehdistä keskustelua pankin pääkonttorin sijaintipaikasta. Investointipankillahan ei ole "poliittisia eikä teknisiä vaikeuksia", kuten Sorsan hallituksen ministeri Tarjanne ilmoitti lehdistölle ministerineuvoston toukokuisen kokouksen jälkeen. Asiaa näytetään yritettävän hoitaa kokonaan kansalta salassa.

Miksi investointipankki?

Tällä hetkellä ei ole mahdollista tarkoin sanoa mihin tarkoitukseen investointipankkia suunnitellaan — 19. 6. hyväksytyt ehdotukset säännöiksi ja sopimuksiksi antavat kuitenkin tarpeeksi hyvät tiedot siitä, että voimme päätellä kysymyksessä olevan valtiomonopolistinen, ylikansallinen, "pohjoismaiseen intressiin" verhottu, kapitalisteja palveleva suunnitelma.

Varansa pankki saisi Pohjoismaiden valtioilta ja myöhemmässä vaiheessa myös yksityisiltä pääomamarkkinoilta. Pankin toiminta olisi kaikin puolin verovapaata — näin ollen suurpääoma pystyisi sillä vapautumaan mittavista verokuluista. Pankilla siirrettäisiin valtavat rahamäärät eduskuntien valvonnan ja valtioiden budjettien ulkopuolelle. Pankin valtiomonopolistinen luonne ilmenee myös sen tarkoituseristä: puhutaan investoinneista energian ja liikenteen aloilla — ts. pyritään parantamaan monopolien yleisiä toimintaedellytyksiä.

Käytännössä investointipankki olisi pitkälti ylikansallinen laitos. Parlamenttien mahdollisuudet valvoa pankin toimintaa olisivat lähes olemattomat. Valtuuksien delegoinnin monimutkaisuus ja koukeroisuus vahvistaa pankin itsenäisyyttä suhteessa eri jäsenmaiden viranomaisiin — puhumattakaan siitä, ettei pankin suhdetta Pohjoismaiden viranomaisiin ole edes täsmällisesti määritelty. Valuuttakysymyksissä investointipankki voi asettaa rajoja yksittäisten Pohjoismaiden omalle, itsenäiselle valuuttapolitiikalle, mikä vuorostaan edistää pankin mahdollisuuksia ajaa omavaltaista, pankissa tai esim. Kansainvälisessä Valuuttarahastossa tai EEC:ssä määriteltyä, politiikkaa. Lainansaannin yhteydessä eri Pohjoismaat joutuisivat todennäköisesti hyväksymään jonkinlaiset lainachdot — aivan kuten Kansainvälisen Valuuttarahaston myöntämien lainojen yhteydessä. Mikä estäisi, ettei tällainen ehto olisi esimerkiksi sitoutuminen syrjimään Neuvostoliittoa energiainvestointien laitteita hankittaessa?

Edelleen pankin hallituksessa ei pyritä yksimielisiin päätöksiin: 4 (10:stä) hallituksen edustajaa —

eli kahden maan kaikki edustajat — voi estää päätöksen synnyn, mutta 7 (10:stä) voi ajaa päätöksen läpi. Yhdellä maalla ei siis ole veto-oikeutta, paitsi kysymyksissä jotka koskevat investointeja kyseisen maan alueella. Irtisanoutumisaika on 12 kuukautta — mainittakoon että Suomen mahdollinen irtisanoutumisaika EEC:stä on vain 3 kuukautta.

Ehdotuksessa mainitaan, että investointipankin toiminnan tulisi perustua pohjoismaiseen intressiin. Pohjoismaiden tarpeeseen. On todettava, että on harhaanjohtavaa puhua yleisellä tasolla "pohjoismaisesta intressistä" ennen kuin on kerrottu mihin aiotaan investoida, millaisin ehdoin annetaan lainoja, mihin aiotaan kehittää pohjoismaista vientiä, mikä on "pohjoismaisen intressin" ja Suomen ja Neuvostoliiton välisen Suomelle elintärkeiden etujen suhde, mikä on OECD:n, EEC:n ja Kansainvälisen Valuuttarahaston intressien suhde "pohjoismaiseen intressiin" jne. Tuntuu siltä kuin käsitettä "pohjoismainen intressi" käytettäisiin ennen kaikkea monopolien tavoitteiden peittämiseen kansalta, yleisön kannatuksen saamiseen projektille. Suomen kannalta on keskeisintä asettaa kysymys: suuntautuko investointipankki Suomen ja Neuvostoliiton suhteita vastaan. Mikään ei puhu sen puolesta, ettei se voisi suuntautua. Pankki korostaisi tiettyjä pohjoismaisia investointitarkoituksia vaihtoehtona NL:n kanssa käytävälle kaupalle.

Tätä käsitystä voidaan perustella esim. tarkastelemalla energiyhteistyön tilannetta: kaikki muut pohjoismaat paitsi Suomi liittyivät viime syksynä OECD:n puitteisiin perustettuun IEA (International Energy Agency) -järjestöön, eli ns. Kissingerin öljykerhoon. Tähän seikkaan Pohjoismaiden ministerineuvosto kiinnitti huomiota ottaessaan kantaa pohjoismaisen energiyhteistyökomitean mietintöön. Ministerineuvosto ei hyväksynyt mainitun mietinnön pohjalta esitettyä ehdotusta pohjoismaiseksi energiyhteistyösopimukseksi viitaten mm. niihin rajoihin jotka IEA:n takia asetuvat pohjoismaiselle energiyhteistyölle. 15. 11. 1974 pidetyssä IEA:n

loudellisia ongelmia. Ehdotus on tähdätty voimistamaan monopolien asemia Pohjoismaissa — takeita ei ole olemassa siitäkään, ettei se suuntautuisi Neuvostoliiton kanssa käytävää kauppaa vastaan.

Ehdotuksessaan demokraattisten voimien yhteistyöohjelmaksi SKP vaatii kaiken osallistumisen estämistä suljettuihin kapitalistisiin liittoumiin. Kommunistit vaativat, että Suomen on irroittauduttava EEC:stä, Suomea ei saa kytkeä yhä tiiviimmin EEC:n vaikutuspiiriin esim. investointipankkihankkeella. Maamme riippuvuutta muistakin kapitalistisista liittoutumista kuten EFTA:sta, OECD:sta, Kansainvälisestä Valuuttarahastosta jne., on vähennettävä ja lopetettava.

SKP asettui 1970 kategorisesti vastustamaan Nordekia — tämä kantaa pätee myös pohjoismaiseen investointipankkiin. SKP:n Keskuskomitean kokous 29. 8. ja 3.—4. 10. 1975 tuomitsi jyrkkäsanaisesti investointipankkihankkeen.

Christian Blom

Kirjoja

Wileniuksen kasvatusfilosofia

Reijo Wilenius: Kasvatuksen ehdot, Kasvatusfilosofian luonnos, K. J. Gummerus Oy, Jyväskylä 1975.

"Kokemusperäinen kasvatustiede on kriisissä." "Tutkimus on suunnattu irrallisen tiedon kokoamiseen." "Kasvatuksen perimmäiset kysymykset ovat jääneet selvittämättä, vallalla ovat fraasit kuten 'kasvatus itsenäisyyteen'." Nämä oikean suuntaiset huomiot ovat saaneet suomalaisen filosofin, prof. Wileniuksen luonnostelemaan uutta yleispätevää kasvatusfilosofiaa.

Wileniuksen kasvatusfilosofia osoittautuu sovellutukseksi "uudesta

toiminnan filosofiasta", jonka isiksi ilmoitetaan porvarilliset filosofit Wittgenstein, Anscombe, P. Winch ja G. H. von Wright, ja jonka juuret Wileniuksen mukaan ovat Aristoteleessa, Hegelissä, Marxissa ja Rudolf Steinerissä. Tämän filosofian ydin on Aristoteleelta peräisin oleva ns. käytännöllisen päätteilyn malli eli praktinen syllogismi, joka Wileniuksen esittämässä muodossa tarkoittaa seuraavaa: inhimillisen tietoisien toiminnan lähtökohtina on tieto toiminnan päämäärästä, tieto tilanteesta, jossa toimitaan, ja tieto keinoista. Kun nämä premissit on annettu, seurauksena on toiminta. Wilenius korostaa, että syllogismi kuvaa tietoisien toiminnan yleisen rakenteen ja soveltuu kaiken tietoisien toiminnan selitysmalliksi (ss. 22, 54).

Tällaiset lähtökohdat eivät ole yhteensovittavissa marxismin kanssa. Että syllogismi ei sovellu tietoisien toiminnan yleisselitykseksi näkyy jo siitä, että "päämäärätieto" esiintyy siinä premissinä, siis valmiina. Syllogismi kuvailee siirtymistä valmiista päämäärätiedosta toimintaan, mikä on vain tietoisien toiminnan kapea osa-alue. Syllogismin absolutisointi johtaa irrationalismiin, koska syllogismi ei tarkastele tiedostusprosessia jossa päämäärätieto muodostuu, ja individualismiin, koska ratkaisuntekijä toimii "päämääränsä" pohjalta, jonka syntyä ja sosiaalista luonnetta ei selitetä.

Wilenius ei toisin sanoen näe kasvatusta yhteiskunnallisena ilmiönä. "Itsesääntöinen", "omaehtoinen" kasvatustoiminta on Wileniuksen viimeinen sana. "Ehkä oleellisin tulos tästä kasvatustoiminnan tarkastelusta toiminnan filosofian pohjalta on sen luovan luonteen oivaltaminen tai, toisin sanoen, sen itsesääntöisyyden oivaltaminen. Kasvatustoiminta ei ole kovin pitkälle säädeltävissä ulkoapäin, koska se perustuu oleellisesti tekijän tietoon..." (s. 25). Tällainen käsitys johtaa teorian aliarvioimiseen: kasvatustiede muka vain osoittaa "millaisia kasvatustekoja ei todennäköisesti kannata suorittaa" (s. 63); steineriläisittäin Wilenius painottaa että kasvatusta on enemmän taidetta kuin

tiedettä (s. 35) jne. Tämä vastaa keskustalaishenkistä ihmiskuvaa, jota esim. Markku Lahtela on tehnyt tunnetuksi.

Wileniuksen kirjan filosofinen anti ei ole tyydyttävää, antia voidaan pitää jopa taantumuksellisena. Mielenkiintoista kuitenkin on se, että asettuessaan vastustamaan uuspositivismia Wilenius näkee suuren arvon klassikoissa ja myös tiettyä arvoa marxilaisuudessa: "Kasvatustilafilosofian elpyminen tekee klassiset kasvatustilafilosofiat jälleen ajankohtaisiksi. Tällä hetkellä voidaan saada hedelmällisiä virikkeitä myös kahdelta taholta, joita kumpaakaan ei lueta 'klassisiin kasvatustilafilosofioihin'. Toisaalta marxilaisen tulkinnan taholta, joka auttaa selvittämään kasvun ja kasvatuksen ilmiöiden yhteiskunnallisia riippuvuuksia... Toisaalta fenomenologisen, hermeneuttisen ja hengentieteellisen tulkinnan taholta, jotka antavat uuden otteen kasvatustapahtuman sisäiseen rakenteeseen ja lainmukaisuuksiin." (s. 8—9).

Saattaa olla, että Wileniuksen tämän laatuinen asennoituminen mahdollistaisi dialogin kehittymistä Suomessa marxilaisen kasvatusteorian edustajien kanssa klassisen kasvatusteorian merkityksestä. Keskustelun luonnetta voisi verrata — ehkä ontuen — marxilaisuuden ja fenomenologian välillä käytyihin joihinkin hedelmällisiin keskusteluihin (vrt. Matti Juntusen selostus Varsovassa käydystä keskustelusta Helsingin Sanomissa heinäkuun alussa): marxilaisuus ja fenomenologia eivät ole yhteensovitettavissa, mutta dialogi on silti mahdollista.

Kirjassaan Wilenius osallistuu myös koulutuspoliittiseen keskusteluun. Kuten Yrjö-Paavo Häyrynen on todennut (HS 13.4.), Wilenius on ennen kaikkea kouluuunnittelun virkavaltaistumista vastustava antibyrokratti. Wileniuksen omat konkreettiset uudistusehdotukset eivät aina ole olleet mielekkäitä, mutta on kuitenkin todettava, että hän vilpittömästi kannattaa keskeisiä demokraattisia koulutuspoliittisia tavoitteita. Hän vastustaa monopolien koulutuksen minimioimislinjaa ja valtiomonopolistista pakkosääntelyä. Tämä tarjoaa yhteistyön mahdollisuuksia.

Jukka Heiskanen

Pääomaa opiskelemaan

Karl Marx, Pääoma I ja II, tarkistettut suomenkieliset laitokset, Edistys 1974.

Karl Marx, "Grundrissen johdanto", suomenkielinen laitos, kääntänyt Antero Tiusanen, Kansankulttuuri 1975.

Vt. prof. Juha Manninen totesi jokin aika sitten Helsingin Sanomissa, että Suomi on siinä suhteessa poikkeava maa "demokraattisten länsimaiden" joukossa, että täällä viralliset porvarilliset tahot eivät vielä halua tunnustaa Karl Marxin kuuluvan maailman keskeisten tiedemiesten joukkoon. Mutta varmaan myös työväenluokan ja työväenliikkeeseen liittyvien opiskelijoiden keskuudessa Marxin päätehtien tuntemus on liian vähäistä. Nyt tälle tuntemukselle on tulemassa välttämätön perustansa ainakin sikäli, että nämä tekstit tulevat suomenkielisinä kaikkien saataviksi.

"Pääoman" ensimmäisen kirjan O. V. Louhivuoren tekemä suomennos ilmestyi jo v. 1913 ja toisenkin kirjan Mauri Ryömän tekemä suomennos v. 1950. Nämä ehtivät jo olla muutaman vuoden loppuunmyytyjä, kunnes viime vuoden lopulla Edistys julkaisi kummastakin kirjasta tarkistetun painoksen. Lisäksi saadaan piakkoin myös Pääoman kolmas osa ensimmäisen kerän suomenkielisenä: Antero Tiuasan suomennos ilmestyy v. 1976 alkupuolella Edistyskustantamana.

Myös useat Marxin "Pääomaan" liittyvät esityöt alkavat olla saatavissa. Jo v. 1970 on ilmestynyt Kansankulttuurin julkaisemana nimellä "Kansantaloustieteen arvostelua" Tiuasan suomennos Marxin "Zur Kritik der politischen Ökonomie"-teoksesta. Tänä vuonna on ilmestynyt Tiuasan kääntämä myös "Grundrissen" johdanto. Täten kielisteet eivät enää voi ehkäistä "Pääoman" opiskelua.

"Pääoman" taustasta

Marxin poliittisen taloustieteen teoria on pitkäaikaisen ja jättiläisponnistelujen vaatineen työn tulos: Hän kehitti teoriaansa 1840-luvun alkupuolelta vuonna 1883 tapahtuneeseen kuolemaansa asti. Vielä 1840-luvulla, esimerkiksi teoksissa Palkkatyö ja pääoma ja Filosofian kurjuus Marx oli sitoutunut klassisen porvarillisen taloustieteen (Smith, Ricardo) traditioon. Hän ylitti kriittisesti klassikkojen teorian vasta 1850-luvun lopulla. Ratkaiseva käänne oli Marxin intensiivinen työskentely syksystä 1857 kevääseen 1858.

Työskentelyn tuloksena syntyi mainittu "Johdanto", jonka Marx tarkoitti yleisohdattukseksi suunnittelemaansa teokseen. Suunnitelmas-ta hän kuitenkin luopui. Teksti löydettiin myöhemmin v. 1902. Sitä pidettiin tärkeänä ennen muuta siinä olevien metodia koskevien huomautusten vuoksi.

"Johdannon" jatkona syntyi laaja käsikirjoitus, joka on myöhemmin löydetty ja julkaistu v. 1939 ja 1941 nimellä "Grundrisse der Kritik der politischen Ökonomie", (Rohentwurf). Marx alkoi julkaista tämän pohjalta teoriaansa vihkoina, joista kuitenkin ehti vuonna 1859 ilmestyä vain edellä mainittu arvo- ja rahateoriaa käsittelevä "Kansantaloustieteen arvostelua".

Vuosina 1861—63 Marx kehitti porvarillisen poliittisen taloustieteen kritiikin kautta monia kohtia teoriassaan; osa näinä vuosina laadusta käsikirjoituksesta muodostaa pohjan myöhemmin "Theorien über den Mehrwert" -nimellä julkaistulle kolmiosaiselle teokselle. 1860-luvun puolivälissä vihdoin syntyivät pääpiirteissään "Pääoman" kolme kirjaa, joista kuitenkin Marx itse ehti saattaa julkisuuteen vain ensimmäisen (1867). Engels viimeisteli ja saattoi painokuntoon toisen (1885) ja kolmannen kirjan (1894).

"Pääoma" ei ole vain yhden tieteenalan, kansantaloustieteen erikoisteos. Siinä tarkastellaan kapitalistisen tuotantotavan taloudellisia muotoja. Poliittisen taloustieteen kritiikki onkin nähdäkseen koko kapitalistisen yhteiskuntamuodon teoria, jonka on oltava perustana kaikille tämän kokonaisuuden osa-

kysymyksiä tutkiville ja opiskeleville. Vaikka "Pääoma" on välttämättömän perusteos tutkijoille, on teoksen luonteen vuoksi sen opiskelu tärkeää myös muille. Mitkään oppikirjat eivät voi korvata itse alkupe-
räistekstin läpikäyntiä. "Pääoman" tutkiminen ja opiskelu ei tietenkään ole mitään itseisarvoista akateemista puuhailua, vaan olennainen osa käytännön poliittista työtä.

Huomautuksia "Pääoman" opiskelusta

"Pääomaa" systemaattisesti opiskeltaessa on ilmeisesti välttämätöntä teoksen kokonaisrakenteen ja metodologian näkeminen, jotta luvut eivät jäisi erillisiltä tuntuviksi kuvauksiksi. Kaikki teoksen kolme kirjaa muodostavat tiiviin kokonaisuuden. Ensimmäinen kirja käsittelee pääoman tuotantoprosessia, tai kuten Marx sitä aiemmin nimitti, pääoman välitöntä tuotantoprosessia. Kirja etenee tavara- ja rahasta pääomaan, tarkastelee sitten lisäarvon tuotannon eri tapoja sekä työpalkkaa ja päättyy pääoman kasautumisprosessiin. Toinen kirja taas käsittelee pääoman kiertokulkuprosessia. Alaosastot ovat pääoman metamorfoosit, pääoman täyskiertos sekä yhteiskunnallisen kokonaispääoman uusintaminen ja kiertokulku. Kolmas kirja on nimeltään kapitalistisen tuotannon kokonaisprosessi. Siinä siirrytään lisäarvosta voittoon ja voiton suhdelukuun sekä esitetään voiton suhdeluvun laskutendenssin laki, edetään sitten kauppiaanpääomaan, korkoakantavan pääoman ja maan-koron erittelyyn ja saavutaan lopuksi yhteenkokoavasti käsittelemään tuloja- ja niiden lähdetä (työpalkkaa, voittoa ja maankorkoa sekä vastaavasti työtä, pääomaa ja maaomaisuutta).

"Pääoman eri kirjojen paikan ymmärtämiseksi on syytä tarkastella koko teoksen rakennetta. Poliittinen taloustiede on lähtenyt porvarillisen yhteiskunnan pinnalla ilmenevistä suhteista, jotka ovat todellisten suhteiden "nurinkääntyneitä ilmenemismuotoja". Kun nämä ilmenemismuodot reprodusoituvat spontaaneina ajatusmuotoina, niin sitä vastoin niiden "kätketty taus-

ta", olemus, täytyy löytää tieteen avulla. Klassisen poliittisen taloustieteen (Adam Smith, David Ricardo) ansio oli pinnan näennäisyyden hajottaminen ja tämän näennäisyyden palauttaminen sisäiseen suhteeseen, arvon määrittämiseen työajalla.

Marx saattoi lähteä näistä klassikojen tuloksista poliittisen taloustieteen kritiikissään. Hän täydellisti heidän abstraktionsa esittäessään johdonmukaisesti tavarain ja työn kaksinaisluonteet ja — mikä usein unohtetaan — näiden heijastumisen toisissaan eli arvomuodon. Mutta Marxin tehtävä ei rajoittunut tähän ilmenemismuotojen kätkeyn taustan paljastamiseen. Tämän jälkeen hän osoitti, kuinka ilmenemismuodot välttämättä johtuvat olennaisesta suhteesta. Tämän osoittaminen juuri muodostaakin "Pääoman" esitystavan. Esityksessään Marx suorittaa abstraktista konkreettiseen nousuun, lähtee tavarain ja arvon abstraktiosta ja etenee yhä konkreettisempiin suhteisiin päätyen lopulta porvarillisen yhteiskunnan pinnan suhteisiin työpalkkaan, voittoon (korkoon) ja maankorkoon. Mutta Marx ei etene suoraviivaisesti käsitteestä toiseen, vaan kehittää ne toisistaan, johtaa seuraavan kategorian edellisen ristiriidoista. Kun hän näin askel askelelta kulkee takaisin porvarillisen yhteiskunnan pinnalle, nousee abstraktista konkreettiseen, ilmenemismuodot selittyvät.

On vielä syytä erotella käsitteet "pääoman sisäinen luonne" ja "kilpailu". Marx huomautti, että "näin paljon on itsestään selvää: kilpailun tieteellinen analyysi on mahdollista vain, kun on käsitelty pääoman sisäinen luonne, aivan kuten taivaankappalten näennäinen liike on ymmärrettävä vain sille, joka tuntee niiden todellisen, mutta aistein havaitsemattoman liikkeen" (MEW Bd. 23, s. 335). Niinpä Marx "Pääoman" kahdessa ensimmäisessä kirjassa tarkastelee juuri pääoman sisäistä luonnetta, siis lisäarvon tuotantoa ja pääoman kiertokulkuprosessia. Tämän jälkeen hän saattoi kolmannessa kirjassa eritellä kilpailua eli sitä, kuinka kilpailu toimeenpanee pääoman sisäiset lait. Tällöin nähdään, kuinka "kapitalistisen tuotannon immanentit lait ilmenevät pääomien ulkonaisessa liik-

keessä, toteutuvat kilpailun pakko-lakeina ja tulevat siten liikkeellepaineina motiiveina yksityisten kapitalistien tietoisuuteen" (sama).

"Pääoman" alussa esiintyvien abstraktioiden merkitystä on usein ihmetelty. Marxin mukaan jokaisessa tieteessä pätee, että alkaminen on vaikeaa. On helpompaa eritellä valmista kappaletta kuin yhä solua. Kun lisäksi taloudellisia muotoja tutkittaessa ei voida käyttää mikroskooppia tai kemiallisia reaktiiveja, abstraktiokyvyn täytyy korvata näitä. Marxin abstraktio johti työn tuotteen tavaramuodon eli tavarain arvomuodon löytämiseen, mikä juuri on kapitalistisen tuotantotavan taloudellinen solumuoto. Tästä abstrakteimmasta ja samalla yksinkertaisimmasta muodosta voidaan kehittää edelleen rahamuoto, pääomamuoto jne.

Se, ettei Marx tarkastellut vain arvon sisältöä (työtä), vaan myös sen muotoa, erottaa hänet kaikista porvarillisista taloustieteilijöistä. Tätä kautta Marx eritteli kapitalistisen tuotantotavan erikoislaantua ja osoitti sen vain yhdeksi historialliseksi, ohimeneväksi tuotantotavaksi.

Viime vuosina on ilmestynyt useita "Pääoman" opiskelua helpottavia teoksia. Näistä Walter Schellenbergin Marxin "Pääoman" peruskurssi (Kansankulttuuri 1973) antaa mahdollisuuden systemaattiselle, vaikkakin suppealle läpikäynnille ensimmäisen kirjan osalta, mutta ei puutu toiseen ja kolmanteen kirjaan. Friedrich Engelsin "Marxin Pääomasta" taas sisältää esittelyjä ja täydennyksiä, jotka on hyvä lukea ensimmäisen kirjan ohella. Igor Narskin kirjanen "Materialistinen dialektiikka konkreettisen tutkimuksen menetelmänä" pohjaa "Pääoman" metologiaan liittyviä kysymyksiä, erityisesti viime aikoina suosittua ongelmaa loogisen ja historiallisen suhteesta.

Laajempaa taustaa lukemiselle antaa V. S. Vygodskin kirja "The Story of a Great Discovery" (Verlag die Wirtschaft, Berlin 1973), joka on tiivis johdatus Marxin poliittisen taloustieteen kritiikkiin syntyvaiheisiin. (Ks. tarkemmin Pekka Kosonen, Kuinka lisäarvo keksittiin, Sosiologia 3/1974. Artikkelissa on esitelty muitakin "Pääomaa" tulkitsevia teoksia). Wolfgang Fritz Hau-

gin kirja "Vorlesungen zur Einführung ins 'Kapital'" (Pahl—Rugenstein Verlag, Köln 1974) taas sisältää mielenkiintoisia kysymyksenasetteluja lähinnä "Pääoman" alusta, tavarasta ja arvomudosta.

Pekka Kosonen

Dokumentteja

SKP:n poliittisen toimikunnan tervehdys SOL:n 10. liittokokoukselle

Suomen kommunistinen puolue tervehtii Sosialistisen Opiskelijaliiton 10. liittokokousta, kokousedustajia ja heidän kauttaan koko SOL:n jäsenistöä.

Yhä laajemmat opiskelijoiden ja sivistyneistön joukot ovat viime vuosina liittyneet työväenluokan johtamaan taisteluun rauhan, yhteiskunnallisen edistyksen ja sosialismin puolesta. Opiskelijat joutuvat yhä vakavammin kokemaan kapitalistisen yhteiskunnan syvät epäkohdat ja suurpääoman sorron. Voimistuvaa kamppailua käydään elinohjeiden ja demokraattisten oikeuksien puolustamiseksi ja parantamiseksi. Opiskelijoiden ja sivistyneistön taistelu liittyy kaikkien työtätekevien väes-

tökerrosten laajenevaan liikehdintään monopolien valtaa vastaan demokraattisen käänteen toteuttamiseksi maamme sisä- ja talouspolitiikassa.

Suomen kommunistinen puolue pitää suuressa arvossa opiskelijoiden keskuudessa tapahtuneita edistyksellisiä muutoksia ja osoittaa kaiken tukensa opiskelijoiden taistelulle. Puolueemme arvostaa sitä työtä, jota liittomme ja sen jäsenet ovat tehneet opiskelijoiden demokraattisen joukkoliikkeen kehittämiseksi ja sitä panosta, jolla SOL on osallistunut aktiivisesti maailman edistyskellisen nuoriso- ja opiskelijaliikkeen toimintaan ja erityisesti edistänyt Suomen ja Neuvostoliiton nuorten ystävyyttä ja yhteistoimintaa.

SKP:n pysyvänä pyrkimyksenä on työväenluokan ja lukeneiston eri osien liiton rakentaminen taistelussa rauhan, demokratian ja sosialismin puolesta. Kommunistit osoittavat opiskelijoiden ja sivistyneistön laajoille kerroksille, että ne voivat saavuttaa edistykselliset päämääränsä vain lujassa yhteistoiminnassa työväenluokan kanssa.

SKP katsoo, että opiskelijaliike yltää parhaisiin saavutuksiin nojautensa toimintansa tieteelliseen sosialismiin, marxismi-leninismiin ja työväenluokan kansainvälisyyden periaatteeseen, proletariaatin internationalismiin, tunnustaessaan SKP:n aatteellispoliittisen johtoaseman ja noudattaessaan johdonmukaisesti SKP:n päätöksiä ja kannanottoja.

Aatteellisessa taistelussa SKP pitää tärkeänä kamppailua marxismi-leninismiin tieteellisen ja luovan omaksumisen puolesta oikeistolaista ja "vasemmistolaista" opportunistia, maolaisuutta sekä reformismin ideologiaa ja politiikkaa vastaan. Päätäväisesti on torjuttava anti-kommunismi ja neuvostovastaisuus, joita taantumus levittää myös opiskelijoiden keskuudessa.

SKP:n 17. edustajakokous asetti kommunistien tehtäväksi edistää kansandemokraattisen ja sosialistisen opiskelijaliikkeen kaikkien voimien kokoamista ja eheyttämistä SOL:n puitteissa. SKP katsoo, että työtä edustajakokouspäätösten toteuttamiseksi on jatkettava tulee omalta osaltaan toimimaan tähän suuntaan.

Hyvät toverit!

Suomen kommunistisen puolueen 17. edustajakokous esitti vetoomuksen työtätekeville, koululais- ja opiskelevalle nuorisolle: "SKP kutsuu tarmokkaan ja innostuneen joukon oppimaan työväenluokan voitokkaista aatteista ja rikkaasta taistelukokemuksesta, kasvamaan kansan asian parhaiksi puolustajiksi, kommunisteiksi".

SKP toivottaa SOL:n 10. liittokokouksen työlle menestystä yhteisen taistelun vahvistamiseksi rauhan, edistyksen ja sosialismin puolesta.

SOL:n 10. liittokokouksen kannanottoja

Toimintaoikeuksien rajoitukset murrettava — opiskelijoiden ja henkilökunnan oikeus käyttää oppilaitosten tiloja turvattavalla

Viime kesänä Liinamaan hallitus antoi korkeakouluille ohjeet tilojen käytöstä. Näiden ohjeiden mukaan opiskelijat ja korkeakoulujen henkilökunta katsotaan "ulkopuolisiksi", jotka saavat käyttää tiloja korkeintaan vuokraa vastaan.

Ohjeet ovat uusi askel oikeistovoimien hyökkäyksessä korkeakoulujen ja oppilaitosten opiskelijoiden ja henkilökunnan toimintaoikeuksia vastaan. Viime keväänä useiden korkeakoulujen oikeistorehtorit yrittivät estää SOL:n juhluvuoden luentojen pitämisen korkeakoulujen tiloissa. Nyt annetut tilaohjeet kaventavat opiskelijoiden ja henkilökunnan toimintaoikeuksia entisestään. Teollaan hallitus on rohkaissut oikeistolaisia rehtoreita jopa kokonaan eväämään tilojen käyttöoikeuden. Useimmissa keskiasteen oppilaitoksissa opiskelijoiden ja henkilökunnan oikeuksia on ennestään poljettu tavalla jota hallitus nyt yrittää ajaa korkeakouluhinkin.

Hyökkäys opiskelijoiden ja korkeakoulubiokkukunnan toimintaoikeuksia vastaan on samansuuntainen kuin työnantajakapitalistien

yritys kieltää työläisten kokoontumisoikeus ja mm. oikeus vaalitalaisuuksien järjestämiseen työpaikalla. Työläiset ovat yhtenäisyytensä ja joukkovoimansa turvin murtaneet kapitalistien kiellon. Tätä esimerkiksi seuraavat myös opiskelijat. Viime keväänä lyötiin takaisin SOL:n luentosarjaan kohdistettu tilakielto. Myös keskiasteen opiskelijat ovat kamppailullaan kyenneet laajentamaan oikeuksiaan.

Hyökkäys toimintaoikeuksia vastaan on osa laajempaa hyökkäystä korkeakouluissa ja oppilaitoksissa kehittyvää demokraattista liikettä vastaan. Oikeisto turvautuu myös kommunistien ja muiden demokraattisesti asennoituvien henkilöiden syrjintään. Erityisesti virkojen ja toimien täytössä suurpääoman keskuksista johdettu syrjintä on käynyt yhä järjestelmällisemmäksi.

Sosialistinen Opiskelijaliitto vaatii maan hallitusta välittömästi peruuttamaan kesäkuussa annetut korkeakoulujen tilojen käytön rajoitusohjeet. On taattava opiskelijoille ja henkilökunnalle korkeakouluissa ja oppilaitoksissa oikeus maksutta saada käyttöönsä tiloja sekä toimistoiksi että tilaisuuksia varten. On taattava opiskelijoille ja henkilökunnalle täydet toimintaoikeudet. On lopetettava kommunisteihin ja muihin demokraatteihin kohdistuva poliittinen syrjintä kaikissa muodoissaan.

Tuki työläisten taistelulle

Kommunistien ja kansandemokraattien voitto eduskuntavaaleissa ilmentää työtätekevien syvää tyytymättömyyttä, vaatimusta sisäpolitiikan suunnan muuttamisesta. Käännettä politiikkaan eivät pelkät vaalitulokset kuitenkaan vielä turvaa. Tulevan talous- ja sisäpolitiikan todellisen sisällön määrää työtätekevien omakohtainen taistelu, jonka ratkaiseva rengas on työläisten kamppailu palkka- ja työehdoista. Metallityöväen liiton liittokokousvaaleilla on tämän taistelun kehittämisen kannalta tärkeä merkityksensä.

Tulopoliitikoilla on jo "täysi vauhti päällä". "Tulopoliittinen yhteistyö etenee hyvin", toteaa STK:n

johto lakonisesti. Eikä syyttä: vuoden 1974 aikana yhtiöiden voitot kasvoivat virallistenkin tilastojen mukaan 45 %. Mutta työläiset eivät hyväksy tapahtunutta kehitystä. Työpaikkakohtaisten lakkotaistelujen määrä kohosi viime vuonna 1800. Nyt sopimuskauden pian päättyessä tämä taistelu on kehittymässä ratkaisevaan vaiheeseen. Ammattiosastoissa ja työpaikoilla ovat työläiset asettaneet vaatimuksikseen hintojen, maksujen, vuokrien ja verojen nousun korvaamisen välittömillä ylimääräisillä palkankorotuksilla sekä seuraavassa työehtosopimusratkaisussa seuraavien konkreettisten vaatimusten toteuttamisen:

- vähintään 2,50 markan yleiskorotus reaalipalkkojen nousun turvaamiseksi
- palkkoihin indeksiehto, joka takaa 3 % nousun palkkoihin hintojen nousua 2 %
- 10 markan vähimmäistuntipalkka
- korkeintaan 1 vuoden sopimuskausi
- luottamusmiesten ja työläisten järjestöjen toiminta oikeudet turvattava.

Taistelu näiden vaatimusten toteuttamiseksi ei ole yksin työläisten asia. Uuden tulopoliittisen kurjistussopimuksen voimaantulo vahvistaisi monopolien ja poliittisen oikeiston määräysvaltaa maan politiikassa, sen kaikilla aloilla. Talous-, sosiaali-, koulutus- ja kulttuuripoliitikassa vakiintuisi entisestään nykyinen työtekevien eduille, kaikelle edistykseellisyydelle vihamielinen kuristuslinja. Työtekevien demokraattiset oikeudet joutuisivat entistä vakavammin uhanalaisiksi. Työläisten yhtenäinen joukkoliike raivaakin tietä myös muiden monopolien sortamien väestökerrosten etujen mukaiselle politiikalle.

Sosialistisen Opiskelijaliiton 10. liittokokous vetoaa:

Opiskelijoiden tuki työläisten taistelulle!

Tulopoliitikka murskaksi joukkovoimalla!

Poliittinen kalenteri

1. 7 – 15. 9. 1975

KANSAINVALISET TAPAHTUMAT

Heinä-elokuu: Egypti/Israel:
II-loitontamissopimus syntyy

Loitontamisneuvottelut käynnistyivät uudelleen kesäkuussa. Israelin jarruttaessa niitä Egypti ilmoitti 14. 7., ettei se suostu jatkamaan YK:n rauhanturvajoukkojen toimialkaa 24. 7. jälkeen. YK:n esitettyä vetoomuksen ja Egyptin saatua sitoumuksen neuvottelujen pikaisesta jatkamisesta se suostui viime hetkessä jatkoalikkaan.

21. 8. ulkoministeri Kissinger saapui Lähi-itään vauhdittamaan neuvotteluja. 1. 9. Israel ja Egypti parafoivat sopimuksen. Sen mukaan Israel vetäytyy Abu Rudeisin öljykentiltä ja Midian ja Giddin solista. Näihin sotiin asetetaan tutka-asemia, joille tulian sijoittamaan myös amerikkalaisia siviilijoukkoja. Sopimuksessa Egypti sitoutuu jatkamaan YK-joukkojen toimialkaa kolmella vuodella, olemaan uhkaamatta Israelia sota-voimallaan tai sotilaallisella saarrolla ja myöntämään Israelille osittaisen käyttöoikeuden Suezin kanavaan. USA ilmoitti myöntävänsä Egyptille 800 milj. dollaria taloudellista apua. Sopimukseen liittyi lisäksi USA:n ja Israelin välinen salainen sopimus, jossa myönnetään mm. 2,3 mrd dollaria talousapua sekä solmitaan alialliesti puolustusliitto Israelin kanssa.

Pravdan kirjoituksissa on todettu, että Israel on käyttänyt loitontamissopimusta arabimaiden rintaman hajottamiseen ja Lähi-idän todellisten ongelmien mm. Palestiinan arabikan- san ongelman, ratkaisemisen viivyttämiseen. Lisäksi on todettu, että amerikkalaisten siviilihenkilöiden tulo alueelle tuo uuden hankaloittavan tekijän. PLO ja Libya ovat vastustaneet sopimusta. Syyriassa ja Libanossa järjestettiin mielenosoituksia sitä vastaan.

Loitontamisneuvottelujen aikana 18.–22. 8. Jordanian kuningas Hussein vieraili Syyriassa. Vierailun päätteeksi Hussein ja Syyrian johtaja Hafez al-Assad ilmoittivat maiden muodostavan yhteisen johtoneuvoston, jonka tehtävänä on koordinoida maiden poliittisia ja sotilaallisia toimia taistelussa Israelia vastaan. Julkilausumassa vaadittiin myös kalkkien osittaisopimusten hylkäämistä.

Egyptin presidentti Sadat on hyökännyt voimakkaasti Neuvostoliittoa

30. 7.—1. 8. ETYK:n 3. vaihe Helsingissä

Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden sekä kaikkien rauhan- ja tahtolisten voimien monivuotisten ponnistelujen tuloksena saatettiin väliaikaiseen päätökseen Euroopan turva- ja yhteistyökokous. ETYK:n monenkeskiset konsultaatiot olivat alkaneet Helsingissä 22. 11. 1972. I-vaihe järjestettiin Helsingissä 3.—7. 7. 1973 ulkoministeritasolla, II-vaihe järjestettiin Genevessä suurlähettilästasolla 18. 9. 1973 alkaen ja vihdoin 19. 7. 1975 eri maiden neuvottelijat saattoivat lopullisesti hyväksyä ETYK:n neliosaisen asiakirjan, että se voitiin allekirjoittaa huipputasolla Helsingissä. 34 Euroopan ja Pohjois-Amerikan valtion korkeat edustajat saapuivat Helsinkiin.

Kokouksen avasi presidentti Kekkonen. Kokouksen päätteeksi allekirjoitettu asiakirja jakaantuu neljään osaan. Ensimmäinen korjasi sisällistä esitykset Euroopan kansojen välisistä yleisistä periaatteista: valtioiden suvereeni tasa-arvoisuus, suverenisuuteen kuuluvien oikeuksien kunnioittaminen; voimankäytöstä tai sillä uhkaamisesta luopuminen; rajojen koskemattomuus; valtioiden alueellinen koskemattomuus; kiistojen rauhanomainen ratkaiseminen; sekaantumattomuus toisten maiden sisäisiin asioihin; ihmisoikeuksien ja perusvapauksien kunnioittaminen mukaanlukien ajatuksen, omantunnon- ja uskonnonvapauden; kansojen tasavertaisuus ja oikeus määrätä omasta kohtalostaan; valtioiden välinen yhteistoiminta; kansainvälisen oikeuden mukaisten sitoumuksien noudattaminen. 1. asiaryhmään kuuluvat lisäksi erilliset ETYK:n yhteydessä sovitut luottamusta lisäävät sotilaallisiin kysymyksiin liittyvät toimet. Toinen ryhmä sisällistä konkreettisia esityksiä kaupallisesta, teollisesta ja projektityhteistyöstä, yhteistyöstä tieteen ja teknologian, ympäristönsuojelun ja muilla aloilla sekä muita taloudellisen yhteistyön kysymyksiä. Kolmas asiaryhmä käsittää esitykset ihmisten välisistä yhteyksistä, tiedonvälityksestä, kulttuuri- ja opetusyhteistyöstä ja vaihdosta. Neljäs asiaryhmä käsittää sopimuksen kokoontumisesta kahden vuoden kuluttua Belgradiin tarkistamaan ja kehittämään sopimusta.

Sekä ETYK-kokouksessa, että sen jälkeen on korostettu että eteneminen aseistariisunnassa on ETYK:n jälkeen tärkein tehtävä.

13. 8. Meksiko/SEV: yhteistyösopimus

Meksiko allekirjoitti kolmantena ei-sosialistisena maana yhteistyösopimuksen SEV:n kanssa. Aikaisemmin samanlaisen sopimuksen olivat solmineet Suomi ja Irak. Kuukautta aikaisemmin Meksiko oli allekirjoittanut kaupallis-taloudellisen yhteistyösopimuksen EEC:n kanssa.

15. 8. Bangladesh: vallankaappaus

Armeijan tuella sheikki Mujibur Rahmanin hallituksen kauppa- ja

ulkomaankauppaministeri Khondker Mushtaque Ahmed nousi valtaan. Hän julisti maan islamilaiseksi tasavallaksi. Sheikki Rahman, joka oli johtanut maata sen itsenäistymisestä lähtien vuodesta 1971 sai kaappauksen yhteydessä surmansa. Rahmanin asemaa oli oikeistolaisien ja äärivasemmistolaisien maolaisryhmien taholta pyritty jo aikaisemminkin horjuttamaan, minkä vuoksi tämän vuoden tammikuussa perustuslain muutoksen kautta kaikki puolueet kiellettiin ja Rahman sai erittäin laajat valtaoikeudet. Rahmanin asemaa on heikentänyt myös maan talouden äärimmäisen heikko tila. Pakistan ja USA tunnustivat uuden hallituksen välittömästi. Myöhemmin sekä Intia ja Neuvostoliitto ovat ilmoittaneet jatkavansa normaaleja suhteita Bangladeshiin. Uudelleenjärjestelyt armeijassa ja valtiokoneistossa ovat käynnistyneet.

23. 8. Kreikka: sotilasjuntalle tuomio

Georgios Papadopoulos ja hänen sijaisensa Stylianos Pattakos ja Nikolas Makarezos tuomittiin kuolemaan syytettynä maanpetoksesta kaadettuaan demokraattisen hallinnon v. 1967. Kahdeksan muuta tuomittiin elinkautiseen, seitsemän sai 5—20 vuotta ja kaksi syytettyä vapautettiin. 25. 8. hallitus muutti kuolemantuomiot elinkautiseksi.

26.—30. 8. Sitoutumattomien maiden ulkoministerikokous

Sitoutumattomien maiden ulkoministereiden edellinen kokous pidettiin Algeriassa 1973. Nyt kokous pidettiin Perun pääkaupungissa Limaassa. Kokouksessa hyväksyttiin PLO, Vietnamin demokraattinen tasavalta, Panama ja Korean kansandemokraattinen tasavalta sitoutumattomien maiden jäseniksi. Etelä-Korean anomus hylättiin. Jäsenmaita on nyt 82. Kokous hyväksyi keskinäisen avunannon- ja solidaarisuuden ohjelman, joka käsittelee suunnitelmia raaka-ainevaroja säätelevän rahaston perustamisesta, OPEC:n toimintaa koordinoivan neuvoston perustamisesta, rahaston luomisesta sitoutumattomien maiden talouden edistämiseksi, suhtautumista ulkomaiseen pääomaan jne. Kaikki nämä kysymykset tulivat esiin syyskuun alussa YK:n 7. erityisistunnossa. SEATO:n lakkauttamisvaatimus oli esillä. Israelin miehityspoliitikasta annetussa kannanotossa kehoitetaan "turvallisuusneuvostoa ryhtymään kaikkiin tarpeellisiin toimiin pakottaakseen Israelin noudattamaan YK:n Lähi-itä koskevia päätösläuseitä".

29. 8. Peru: vallankaappaus

Pääministeri, kenraali Francisco Morales Bermudez otti vallan maasta. Hän sai kaikkien sotilasalueiden komentajien tuen. Hänestä oli tullut helmikuussa pääministeri ja käytännössä hän on johtanut maata siitä lähtien presidentti Juan Velaz Alvaradon sairauden vuoksi. Perua vuo-

desta 1968 lähtien johtanut Alvarado on noudattanut anti-imperialistista talouspolitiikkaa. Mm. 24. 7. hallitus kansainvälisesti amerikkalaisen kaivosyhtiö Marcona Mining Companyn, joka valvoi lähes koko Perun raudantuotantoa. Uusi presidentti ilmoitti jatkavansa edeltäjänsä poliittista linjaa. Hallituksen kokoonpano säilyi lähes ennallaan.

SUOMI

1. 7. Tulopoliittinen eläkeratkaisu voimaan

Edellisessä tulopoliittisessa sopimuksessa päätetty eläkeratkaisu astui voimaan. Se moninkertaistaa eläkevakuumusyhtiöiden jättiläisrahoitot. Näistä rahastoista hyöty lankeaa suurpääomalle. Samalla siirretään eläketurvan kustannuksia yhä enemmän työläisten hartalle.

Toteutetusta "työeläkkeiden tasokorotuksista" jää työeläkkeen saajille useimmissa tapauksissa käteen mitätön summa, sillä ratkaisun mukaan työeläkkeen nousu kaventaa kansaneläkettä ja lisää verotusta.

16. 7. STK:n edustaja valtakunnansovittelijaksi

Keljo Liinamaan johtama hallitus nimitti työriitojen valtakunnansovit-

telijaksi Kaarlo Sarkon tilalle Suomen Työnantajain keskusliiton neuvottelevan johtajan Matti Pekkasen. Ratkaisu kuvastaa selkeästi hallituksen työväenvastaista linjaa.

8. 8. Pohjoismaisten työriitojen sovittelijoiden kokous Helsingissä

Kokouksen isäntänä toimi myös tulopoliittiseksi virkamieheksi nimetty valtakunnansovittelija P. J. Paavola. Sovittelijat kokoontuivat vaihtamaan "tietoja, ideoita ja kokemuksia työsaraltaan." Suomen tulopoliittikka sai näin kansainvälistä tukea.

Pääministeri Liinamaa vaati kokouksessa hallituksen toimien tehostamista tulopoliittikan suunnittelussa.

11. 8. Tulopoliittinen virkamies P. J. Paavola Yhdysvaltoihin oppimatkalle

Paavo J. Paavola matkusti kuukauden mittaiselle virkamatkalle Yhdysvaltoihin. Paavolan matkan ja oleskelun maksaa Yhdysvaltain ulkoministeriö. Vierailun käytännön järjestelyt on hoitanut Yhdysvaltain virallisen propagandajärjestön USIA:n Suomen toimisto. USIA toimii kiinteässä yhteistyössä Yhdysvaltain tiedustelupalvelun CIA:n kanssa. Matkan ohjelmasta ei annettu tietoja.

SOL:n PUNAISET VIHKOI SARJAN UUTUUDET

Punainen Vihko 5

Marxilainen kasvatustiede ja porvarillisen pedagogiikan kriisi

V. N. Stoletov: Kasvatustiede ja sosialistisen persoonallisuuden kasvattaminen

Hans-Georg Hofman: Uusia tendenssejä porvarillisen pedagogiikan kehityksessä 1960-luvulla

Yrjö Engeström: Johdanto 109 sivua, 5 mk

Punainen Vihko 6

Peter Bollhagen: Marxilais-leniniläisen historiatieteen tutkimusmenetelmät 48 sivua, 3 mk

UUSIA OPINTOAINEISTOJA OPINTOKERHOILLE JA ITSEOPISKELUUN

Miten opiskella marxilais-leniniläistä filosofiaa 80 sivua 3 mk

Tulossa:

Miten opiskella historiallista materialismia

Tilaukset postiennakolla: SOL-materiaalivälitys, Simonk. 8 A pihaporras 00100 Helsinki 10, PST 119689-0

Ladalla on luujan laadun maine

Lada 1500 S on tilava, suorituskykyinen, nopea ja upeasti varustettu viiden hengen auto, jonka vii-
meistellyt yksityiskohdat luovat parhaat edellytyk-
set viihtyisälle ajolle mitä erilaisimmissa olosuhteis-
sa.

Ladalla on
lujan
laadun
maine. Sarjaan
kuuluu neljä
edullista vaihto-
ehtoa: luotettava

Lada 1200
(65 SAE-hv),
käytännöllä-
nen Lada Com-
bi (65 SAE-hv)

ja runsaasti varustettu
Lada 1500 S (84 SAE-
hv). Uutuutena Lada
1300 (74 SAE-hv). Käy-
kää nyt koeajamassa La-
da — saatte tuntuman
uudenlaiseen turvalliseen,
viihtyisään ja taloudelli-
seen ajamiseen.

Määrätuoja: Oy Konela Ab. Valtakunnallinen myynti- ja huoltoverkko

SOIHTU 5/75 september—oktober

ANALYSER — Juhani Ruotsalo: SOL:s 10. Förbunds kongress — ett betydande mogenhetsbevis. Christian Blom, Pertti Honkanen: Den ekonomisk-politiska situationen. Asko Helminen: Lenin om den socialistiska och demokratiska kampens inbördes relationer. Mikael Böök: Bakgrund till politiken i Italien.

KOMMENTARER — Jarmo Pankamaa, Pertti Rovamo: Jaakko Paavola-inen och De Visas Sten. **RAPPORTER**. Juhani Ruotsalo: Annu et steg kvar till enhet. Christian Blom: Vad finns bakom den Nordiska investeringsbanken? **BÖCKER** — Jukka Heiskanen: Reijo Wilenius, Utkast till uppfostringsfilosofi. Pekka Kosonen: Studier i Marx Kapitalet.

DOKUMENT — FKP:s politiska Kommittés hälsning till SOL:s 10. förbunds kongress. SOL:s 10. förbunds kongress ställningstaganden: Stöd åt arbetarnas kamp. Den politiska diskrimineringen bör avvärijas. **POLITISK KALENDER** 1. 7.—15. 9. 1975.

SOIHTU, grundad 1931, är Socialistiska Studentförbundets teoretisk-politiska tidskrift. Adress: 3. linjen 7 b 37 00530 Helsingfors 53.

SOIHTU 5/75 September—October

ANALYSES — Juhani Ruotsalo: The 10th Congress of the Socialist Student Union SOL — A Significant Expression of Maturity. Christian Blom, Pertti Honkanen: The Present Situation in the Economic Policy. Asko Helminen: Lenin on the Relationship between Socialist and Democratic Struggle. Mikael Böök: Some Background for the Italian Politics.

COMMENTS — Jarmo Pankamaa, Pertti Rovamo: Jaakko Paavola-inen and the Philosopher's Stone. **REPORTS** Juhani Ruotsalo: One Step Left to Achieve Organizational Unity of All the Forces of the Socialist and People's Democratic Student Movement. Christian Blom: What Lies behind the Nordic Investment Bank? **BOOKS** Jukka Heiskanen: Reijo Wilenius, The Pre-conditions of Education, An Outline for a Philosophy of Education. Pekka Kosonen: Let Us Study Marx's Capital.

DOCUMENTS — The Address of the Political Committee of the Communist Party of Finland to the 10th Congress of the Socialist Student Union SOL. Declarations of the 10th Congress of the SOL: Support the Workers' Struggle, Stop Political Discrimination of Students and Teachers. **POLITICAL CALENDAR** August 1st — September 15th 1975.

SOIHTU, founded in 1931, is the theoretico-political journal of the Socialist Student Union SOL of Finland. Address 3. linja 7 b 37 00530 Helsinki 53.

„СОЙХТУ“ 5/75, сентябрь-октябрь.

АНАЛИЗЫ — Юхани Руотсало: X съезд СОЛ — знаменательное проявление зрелости. Кристиан Блум, Пертти Хонканен: Экономическая ситуация. Аско Хельминен: В. И. Ленин о взаимосвязи борьбы за демократию с борьбой за социализм. Микаэль Бэк: Задняя сторона итальянской политики.

КОММЕНТАРИИ — Ярмо Панккамаа, Пертти Ровамо: Яакко Пааволайнен и философский камень. **РАПОРТЫ** — Юхани Руотсало: Новый шаг в сторону единства в социалистическом и народно-демократическом студенческом движении. Кристиан Блум: Что скрывается за инвестиционным банком северных стран? **О КНИГАХ** — Раймо Ловио: В. С. Петров, В. И. Белов, А. А. Каренин. Внешняя политика СССР, Развитие и перспектив банком северных стран? **О КНИГАХ** — Юкка Хейсканен: Рейжо Вилениус, Наброски педагогической философии. Пекка Косонен: Приступайте к изучению «Капитала» К. Маркса.

ДОКУМЕНТЫ — Приветствие политбюро ЦК КПФ X съезду СОЛ. Резолюции X съезда СОЛ: Поддерживать борьбу рабочих! Отпор политической дискриминации! **КАЛЕНДАРЬ ПОЛИТИЧЕСКИХ СОБЫТИЙ** I. VII.—15. IX. 1975 г.

СОЙХТУ — Теоретический и политический журнал Социалистического Союза учащейся молодежи (СОЛ). Журнал основан в 1931 году. Наш адрес: ул. 3-я линия, д. 7, подъезд В, кв. 37. 00530 г. Хельсинки 53.
